नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि. (नेफस्कून) का
सदस्य संघसंस्थाहरुलाई जारी गरिएको

एकीकृत स्वनियम
मार्गनिर्देशन २०८२

सुरक्षित साकोस र
समुन्नत समाजका
लागि सहकार्य

३० औं स्थापना दिवस

साकोस गान

सहकारी अभियान उन्नतिको आधार हो
सबै अट्ने साझा थलो सिङ्गो परिवार हो ।।

थिए धर्म भकारी र गुठी लाखौ लाख देशमा
संस्कार थियो मिलापको एकता र विकासमा ।।

अमूल्य मूल्य देशको सगर्व सँधै रही रहोस्
मिलाई हातमा हात यी विचार एक रही रहोस् ।।

हजार गौँथली र यहाँ करोडौं मौरी बन्नु छ
सँगाली बुँद बुँदले जिन्दगी यो बदल्नु छ ।।

साकोस क्रान्ति अघि बढोस् अघि अघि बढी नै रहोस्
हिमाल पहाड तराईमा सबैतिर फैलिरहोस ।।

सिद्धान्त हाम्रा अमर रहून्, स्वप्नद्रष्टा अमर रहून्
वसुधैव कुटुम्बकम्, आदर्श अमर रहून् ।।

रचना: प्रकाश भूर्तेल
सम्पादन: प्रा.डा. सुधन पौडेल र प्रा. केशव सुवेदी

नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि. (नेफ्स्कून) का सदस्य
संघ-संस्थाहरुलाई स्व-नियमनका लागि जारी गरिएको

एकीकृत स्वनियम मार्गनिर्देशन, २०८२

(२०६८ साल देखि हालसम्मका मार्ग निर्देशनहरु समावेश तथा अद्यावधिक गरिएको)

नेफ्स्कून

नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि. नेफ्स्कून

२०८२ श्रावण

एकीकृत स्वनियम मार्गनिर्देशन, २०८२

संस्करण : छैठौं २०८२

प्रकाशक : नेफ्स्कून

सञ्जालको सङ्कल्प

बचत तथा ऋण सहकारी नेपालीहरूको जीवनपद्धतिको अभिन्न अङ्ग बनिसकेको छ । नेपालमा सहकारी अभियान अझ बचत तथा ऋण सहकारी अभियान स्वःस्फूर्त विकास भएको अभियान हो । विश्व मानचित्रमा सहकारिता सिद्धान्तमा आधारित सामाजिक व्यवसाय हो । प्रविधि, रूपान्तरण, समृद्धि तथा निरन्तर परिवर्तनको यात्रामा सहकार्यका स्वरूपहरूमा पनि फरकपनको अनुभव नभएको होइन । सहकारिताको सामाजिक धार र व्यावसायिक धारको सन्तुलन तथा बजारको वित्तीय संस्थाहरूसँगको प्रतिस्पर्धामा बचत ऋण सहकारीहरूको भविष्य अडिएको देखिन्छ ।

सदस्यहरूको वित्तीय समस्याहरू समाधानको स्वामित्वको उद्यम बचत ऋण सहकारी सुरू गर्न सजिलो तर दिगो व्यवस्थापनका लागि कठिन विषय भएको सर्वविदितै छ । सङ्ख्यात्मक रूपमा बलियो बचत ऋण सहकारीहरूको गुणात्मक विकास आजको आवश्यकता हो । बचत ऋण सहकारी संस्थाहरूलाई असहज परिस्थिति आउन नदिन सामूहिक स्तरीय सहकार्यका लागि संघले मार्गदर्शन जारी गरी सदस्यहरूमार्फत कार्यान्वयनमा सहजीकरण गरी रहेको छ । यसबाट सदस्य संघ-संस्थाहरूको लागि बचत ऋण सहकारी सञ्चालनमा साझा धारणा विकास गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा संघले गरेको छ ।

बचत तथा ऋण सहकारीको मुख्य कार्य भनेको नै सदस्यहरूको बचतलाई ऋणको रूपमा सदस्यहरूमा नै परिचालन गर्नु हो । संस्था सञ्चालनका आधारभूत नियमहरूलाई विर्सिएर सञ्चालन गर्दा संस्था मात्र नभइ अभियानको छवि नै जोखिममा परेको छ । बचत ऋण सहकारी अभियानको स्थायित्व र दिगो विकासका लागि कानुनी परिपालनाका अतिरिक्त स्वनियमन मार्फत सुशासनको प्रत्याभुत गरिनुको विकल्प छैन ।

नेपालको सहकारी अभियानको विद्यमान कानुनका द्विविधा तथा छरिएर रहेको समस्या त छँदै छ, स्थानीय परिवेश तथा अभियानकर्मीहरूको फरक बुझाइबाट सृजना हुने समस्याका समाधानको रूपमा ३८ औँ स्थापना दिवसको अवसरमा नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लिमिटेड (नेफ्स्कून) ले एकीकृत मार्गनिर्देशिकाको रूपमा प्रकाशन गर्न लागेको यस मार्गनिर्देशिकाले बचत ऋण सहकारी अभियान्ताहरूको बुझाई तथा कार्यान्वयनमा एकरूपताका लागि सहयोग पुग्ने अपेक्षा लिईएको छ । बचत ऋण सहकारीका सिद्धान्त तथा असल अभ्यासहरू समेतको आधारमा विकास गर्न लागिएको यस निर्देशिकाले अभियानको उद्देश्यमा थप योगदान गर्न सक्ने अपेक्षा लिएको छु ।

विश्व समुदाय नै प्रविधि र सञ्चारमा युगान्तकारी फड्को मारेको अवस्थामा साकोस अभियान पनि प्रविधिमा आधारित सेवा प्रवाह मार्फत सदस्यको आर्थिक सामाजिक रूपान्तरण गर्न सक्ने गरि विकास हुनु पर्दछ भन्ने भावका साथ सदस्य संघ संस्थाहरूले अनिवार्य पालना गर्नु पर्ने नियमहरूको सङ्गालोको रूपमा यो स्वनियमन मार्गनिर्देशिका तयार गरिएको छ । राज्यले लिएको समृद्ध नेपालः सुखी नेपालीको नारालाई आत्मसाथ गर्दै बोलीमा मात्र होइन काममा समेत स्तरीयता र एकरूपता कायम गर्न यस मार्गनिर्देशनले सहयोग पुग्ने अपेक्षा लिएको छु । प्रविधिमैत्री बनौँ, परिस्कृत बनौँ, परिवर्तनशील बनौँ, समुदायको हित तथा सामूहिक सक्षमता विकासद्धारा दिगो बचत ऋण सहकारी निर्माणका लागि साझा मापदण्ड विकास गरौँ र कार्यान्वयन मार्फत बचत ऋण सहकारी अभियानको छवि उच्च बनाऔँ ।

सहकारी ऐनमा पछिल्लो संशोधन भई नियामकीय निकायको रूपमा राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण गठन भएको सन्दर्भमा नियमनबाट बचत तथा ऋण सहकारी अभियानको संकुचन हुन नदिई स्वनियमनलाई प्रभावकारी बनाई स्तरीय सञ्चालन सुनिश्चित गर्न योगदान पुग्ने अपेक्षा लिएका छौं ।

सुरक्षित साकोस र समुन्नत समाजका लागि सहकार्य

चन्द्रप्रसाद ढकाल
अध्यक्ष
नेफ्स्कून

सुरक्षित र दीगो साकोस निर्माणको आधार दस्तावेज

एकिकृत स्वनियम मार्गनिर्देशन २०८२ साकोस अभियानको सुरक्षित र सुशासित आधार दस्तावेज हो । साकोस सञ्चालनको आधारभूत मार्गदर्शन हो । संघसंस्थाले यस मार्गनिर्देशन कार्यान्वयनका लागि तपशिलका क्रियाकलापहरू सम्पन्न गर्नुपर्दछ ।

१. सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति र व्यवस्थापनलाई एक यस मार्गनिर्देशिकाको बारेमा १ दिने अभिमुखीकरण गर्नुपर्दछ । साथै सदस्यहरूलाई अध्ययनको लागि पँहुच पुग्ने गरि संस्थाको पुस्तकालय वा अध्ययन कक्षमा यो पुस्तिका राख्नुपर्दछ ।यो मार्गनिर्देशन नेफ्स्कूनको वेभसाइटमा गइ डाउनलोड गर्न सकिन्छ ।

२. सहकारी विभागबाट सदस्य संघ संस्थालाई जारी भएका सबै नियामकीय निर्देशन एवम् राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्रधिकरणद्वारा जारी नियामकीय मापदण्डको प्रावधानहरूमा अनुकुलन योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

३. संघसंस्थाले आन्तरिक कार्यविधिहरू तयार एवम् अद्यावधिक गर्दा यस मार्गनिर्देशनलाई आधार दस्तावेजको रूपमा स्वीकार गर्नुपर्दछ ।

४. सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति र व्यवस्थापनले यस मार्गनिर्देशिका लेखिएको विषयहरूलाई न्युनतम स्वीकारयोग्य आचरण र सँस्कृतीको रूपमा स्वीकार गरि कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

५. लेखा सुपरिवेक्षण समितिले सुपरिवेक्षण गर्दा यस मार्गनिर्देशिकालाइ आधार मार्गदर्शनको रूपमा लिई प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ ।

६. सञ्चालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचनपूर्व यस मार्गनिर्देशन बमोजिमको फिट एण्ड प्रोपर परीक्षण गर्नुपर्दछ ।

७. वार्षिक रूपमा कम्तिमा एक पटक संस्थाको कार्यप्रगति एवम् क्रियाकलापहरू यस मार्गनिर्देशिका बमोजिम भए नभएको समिक्षा गरि सुधारको उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्दछ ।

यस मार्गनिर्देशन साकोस अभियानमा स्वनियमनको साझा आवाज र प्रतिबद्धता हो । साकोस अभियानको छवी स्थापित गर्न यो मार्गनिर्देशनको पूर्ण पालना गर्नु हामी सबैको कर्तव्य हो ।

विषयसूची

१. बचत तथा ऋण सहकारीका मूल्य मान्यता तथा सिद्धान्तहरु १

२. बचत तथा ऋण सहकारी सँस्कृतिमा एकरुपता : २

३. सहकारी क्षेत्रको वित्तीय प्रतिवेदन ढाँचा (लेखा नीति, लेखा सूची र लेखा मापदण्ड) २०७६ तथा Nepal Financial Reporting Standards कार्यान्वयन ८

४. सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ९

५. बाह्य लेखा परीक्षण तथा कर भुक्तानी १२

६. व्यवस्थापन, पारिश्रमिक तथा श्रम अडिट १६

७. सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्धता १९

८. सामाजिक परीक्षण १९

९. स्थिरीकरण कोषमा सहभागीता २०

१०. बचत व्यवस्थापन २१

११. ऋण व्यवस्थापन २२

१२. सदस्य सहभागीता स्तर २६

१३. वित्तीय व्यवस्थापन तथा प्रतिवेदन प्रकाशन (खुलासा) २७

१४. सन्दर्भ ब्याजदर तथा मूल्य निर्धारण २७

१५. संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष वितरण २८

१६. एकीकरण तथा विभाजन २९

१७. सेवा केन्द्र सञ्चालन तथा कार्यक्षेत्र विस्तार ३०

१८. नेफस्कून साकोस म्यानेजर्स क्लब ३१

१९. साकोस एकरूपता प्रणाली ३१

२०. तरलता व्यवस्थापन ३२

२१. सदस्य सूचना प्रणाली तथा कोपोमिसमा आबद्धता ३३

२२. नियमित निरिक्षण तथा अनुगमन कार्यक्रम ३४

२३. सुशासन तथा सिद्धान्त परीक्षण ३४

२४. प्रतिवेदन सम्प्रेषण ३५

२५. विद्युतीय भुक्तानी तथा फछ्र्यौट व्यवस्थापन ३५
२६. विपद् व्यवस्थापन ३६
२७. विशिष्टीकृत संघ तथा गैह्रवित्तीय लगानी ३७
२८. सहकारी लघुवित्त (बचत समूह) परिचालन ३८
२९. तथ्यांक भण्डारण तथा सुरक्षा व्यवस्था ३८
३०. सदस्य सुरक्षा तथा वित्तीय साक्षरता ३९
३१. उद्यमशीलता विकास सेवा सञ्चालन ४०
३२. स्वयंसेवी परिचालन ४०
३३. स्वयमसेवीहरुको उपयुक्तता (फिट एण्ड प्रोपर) परीक्षण ४१
३४. सञ्जाल व्यवस्थापन ४१
३५. नियामकीय अनुकूलन कार्ययोजना विकास ४२
३६. विविध ४२
नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि. (नेफ्स्कून) द्वारा बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरुका लागि जारी (२०६९) सुशासन मार्गदर्शन ४३
अनुसूची १ .... ४६
अनुसूची २ .... ४७
अनुसूची ३ .... ५४
अनुसूची ४ .... ५६
अनुसूची ५ .... ६०
अनुसूची ६ .... ६२
अनुसूची ७ .... ६४

१. बचत तथा ऋण सहकारीका मूल्य मान्यताहरू तथा सिद्धान्तहरू

(१) सहकारी संस्थाको नेतृत्वमा रहनेले सहकारी महासंघले सन १९९५ को साधारण सभाबाट स्वीकृत भएको सहकारीको मूल्य मान्यता र सिद्धान्तहरूको भाव आत्मसाथ गरि यसलाई जीवन सँस्कृतीको रूपमा विकास गर्नुपर्दछ ।

(२) सहकारी संस्थाले बचत तथा ऋण सहकारीको ४ सिद्धान्तहरू क्रमशः सदस्य सुरक्षा सिद्धान्त, सुशासनको सिद्धान्त, सञ्चालन सिद्धान्त र स्वस्थ्यता एवं सुरक्षाको सिद्धान्तलाई साकोस मार्गदर्शनको आधारभूत नियमका रूपमा स्वीकार गर्नुपर्दछ ।

(३) राष्ट्रिय सहकारी महासंघले सहकारी संघ-संस्थाहरूका लागि समय-समयमा जारी गरिएको मार्गनिर्देशन तथा सञ्चालकहरूको आचारसंहिता पूर्ण रूपमा पालना गर्नुपर्दछ ।

(४) बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघले सदस्य संघ-संस्थाका लागि समय-समयमा जारी गरिएको मार्गनिर्देशनहरूको पूर्ण रूपमा पालना गर्नुपर्दछ ।

(५) अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ, विश्वऋण परिषद्, राष्ट्रिय सहकारी महासंघ र बचत ऋण विषयगत केन्द्रीय संघहरूले समय- समयमा जारी गरेका मार्गनिर्देशन संघ-संस्थाको आन्तरिक प्रकाशनमा समावेश गरी सहकारिता प्रवर्द्धन गर्नुपर्दछ ।

(६) संघ-संस्थाको कार्यालय परिसरमा सहकारीका अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य-मान्यता, सहकारी सिद्धान्त र बचत ऋण सहकारी सिद्धान्तहरु देखिने गरी प्रदर्शन गर्नुपर्दछ ।

(७) संघ-संस्थाले आफ्ना समिति, उपसमिति, कर्मचारी र सदस्यहरूलाई सहकारीका अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य-मान्यता, सहकारी सिद्धान्त र बचत ऋण सहकारी सिद्धान्तहरु र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी सञ्जालबाट जारी मार्गनिर्देशनका बारेमा वर्षमा कम्तीमा पनि एकपटक प्रशिक्षित गर्नुपर्दछ ।

(८) अन्तराष्ट्रिय सहकारी महासंघद्धारा अन्तराष्ट्रिय सहकारी वर्ष २०२५ मा जारि ४ कार्यगत क्षेत्रहरूलाई संस्थाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा आधार दस्तावेजको रूपमा ग्रहण गर्नुपर्दछ ।

(९) संघ-संस्था आफैंले सहकारीका अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य-मान्यता, सहकारी सिद्धान्त र बचत ऋण सहकारी सिद्धान्तहरु र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी सञ्जालबाट जारी मार्गनिर्देशनको परिपालना भए/नभएको वार्षिक स्वपरीक्षण गरी सुधारको योजना निर्माण गर्नुपर्दछ ।

(१०) सहकारीका राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य-मान्यता, सहकारी सिद्धान्त र बचत ऋण सहकारी सिद्धान्तहरु अनुसूची १ मा रहेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी महासंघद्वारा जारी ४ कार्यगत क्षेत्रहरू अनुसूची ६ मा समावेश गरिएको छ ।

२. बचत तथा ऋण सहकारी सास्कृतिमा एकरूपता

२.१ बैठक सँस्कार

१. सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमिति र कर्मचारीहरूको नियमित बैठक बस्ने दिन पहिले नै तोक्ने । प्रारम्भिक संस्थाको सञ्चालक समितिको बैठक हरेक महिनाको शुरूको ७ गतेभित्रमा बसिसक्ने गरि निश्चित गर्ने ।

२. पूर्व निर्धारण नगरिएको बैठकहरू अत्यावश्यक अवस्थामा बाहेक नबस्ने ।

३. कम्तीमा ३ दिन अघि बैठकको प्रस्ताव तथा आवश्यक कागजातहरू उपलब्ध गराउने ।

४. सञ्चालक समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापन प्रमुख बाहेक लेखा सुपरिवेक्षण समिति सदस्यहरू, सल्लाहकारहरू, उपसमिति सदस्यहरूलाई आमन्त्रित गरि बैठक नबस्ने । सञ्चालक समितिको बैठकमा अन्य व्यक्तिहरूको प्रवेश नगराउने । संयुक्त परामर्श बैठक आवश्यक भएमा छुट्टै बैठक बोलाउने । आवश्यक परामर्श लिने दिने तर सोझै सञ्चालक समितिको बैठकमा अन्य सदस्यहरूलाई आमन्त्रित गर्ने अभ्यासहरू हटाउने ।

५. विषयवस्तुहरू केन्द्रित रहेर मात्र बैठकमा आफ्नो भनाई राख्ने । बैठकमा राखिएका प्रस्तावभन्दा बाहिर विषयान्तर नहुने ।

६. बैठकमा भनाई राख्ने क्रम र समय निर्धारण गर्ने । एक पटक कुनै व्यक्तिले भनिसकेको कुरालाई पुनः अर्को व्यक्तिले व्याख्या नगरि नदोहोर्याई सोही विचारमा समर्थन जनाएको विषय बताउने ।

७. एक व्यक्ति बोलिरहेको अवस्थामा निजलाई दिईएको समय र भनाई पुरा नभई अर्को सहभागी नबोल्ने ।

८. बैठक समय तोकिएको भन्दा ५ मिनेट अगावै उपस्थित हुने ।

९. बैठक तोकिएको समयमा नै शुरू गरि तोकिएको समयमा समापन गर्ने ।

१०. बैठक कक्षमा मोबाईल पार्किङ स्थल बनाउने । मोबाईललाई साईलेन्स मोडमा राखि पार्किङस्थलमा राख्ने ।

११. निर्णयको माईन्युट तयार गर्दा कुन ऐन, नियम, विनियम एवं मौजुदा कुन नीतिको कुन दफाले दिएको अधिकार प्रयोग गरि निर्णय गरिएको हो सो विषय खुल्ने गरि निर्णयलेखन गर्ने ।

१२. निर्णय लेखिसकेपछि सबैले सुन्ने गरि वाचन गर्ने अभ्यास गर्ने ।

१३. निर्णयसँग सम्बन्धित माईन्युट तयार गरि प्रत्येक पृष्ठमा बैठकमा उपस्थित सम्पूर्ण

सदस्यहरूले प्रमाणीकरण गरिसकेपछि मात्र अध्यक्षले बैठक समापन भएको घोषणा गर्ने ।

२.२ साधारणसभा :

१. प्रारम्भिक संस्थाहरूले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिनाभित्रमा साधारणसभा सम्पन्न गरिसक्ने ।

२. सबै जिल्ला बचत संघहरूले कम्तीमा मंसिर भित्रमा साधारणसभा सम्पन्न गर्ने ।

३. प्रदेश बचत संघ र केन्द्रीय संघले कम्तीमा पौष भित्रमा साधारणसभा सम्पन्न गर्ने ।

४. सबै संघहरूले सकेसम्म सञ्चालक समितिबाट नै संस्थाको प्रतिनिधि पठाउन सदस्य संघसंस्थाहरूलाई पत्राचार गर्ने ।

५. सबै संघहरूको निर्वाचन साधारणसभामा सदस्य संस्थाबाट बहालवाला कर्मचारी प्रतिनिधि पठाएमा निजले सञ्चालक समितिमा उम्मेदवारी दिन नपाउने गरि नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।

६. साधारणसभाको कार्यसूचीमा कम्तीमा देहायबमोजिमको विषयहरू अनिवार्य समावेश गर्नुपर्ने ।

क) गत वर्ष .... को प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

ख) गत वर्ष .... को आर्थिक प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

ग) गत वर्ष .... को लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

घ) गत वर्ष .... को लेखा सुपरिवेक्षण समितिको प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

ङ) आ.व. (वर्तमान) .... को प्रस्तावित वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम सम्बन्धमा ।

च) आ.व. .... को प्रस्तावित वार्षिक बजेट सम्बन्धमा ।

छ) आ.व. .... को लेखापरीक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिक सम्बन्धमा ।

ज) आन्तरिक नीति तथा कार्यविधिहरू पारित गर्ने सम्बन्धमा ।

झ) सञ्चालक समितिको निर्णय अनुमोदन सम्बन्धमा ।

ञ) सञ्चालक समितिको सेवा सुविधा सम्बन्धमा ।

ट) शेयर लाभांस र संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष वितरण दर स्वीकृत सम्बन्धमा ।

ठ) सदस्यहरूबाट प्राप्त प्रस्तावहरू सम्बन्धमा ।

ड) सञ्चालक समितिलाई अख्तियारी सम्बन्धमा ।

ढ) साधारणसभाको अन्तिम निर्णय पुस्तिका प्रमाणित गर्न प्रतिनिधि चयन सम्बन्धमा ।

अतिरिक्त हुनसक्ने प्रस्तावहरु:

(१) संस्थाको लागि आवश्यक जग्गा तथा भवन खरिद तथा निर्माण सम्बन्धमा,

(२) संस्थाको गैह्र बैंकिङ सम्पत्ति संस्थागत प्रयोगमा ल्याउने सम्बन्धमा,

(३) कार्यक्षेत्रमा जोडिएका संस्थासँग एकिकरण गर्नको आवश्यक कार्य गर्ने सञ्चालक समितिलाई अख्तियारी सम्बन्धमा ।

(४) बाह्य दायित्व स्वीकारको लागि सञ्चालक समितिलाई अख्तियारी सम्बन्धमा ।

(५) सदस्यको दायित्व मिनाहा सम्बन्धमा ।

(६) आवधिक निर्वाचन वा उप निर्वाचन सम्बन्धमा ।

नोटः यस बाहेकका अन्य विषयहरू रहेमा साधारणसभाको कार्यसूचीमा प्रष्ट बुझिने गरी कार्यसूची थप्दै लैजाने तर विविध शिर्षक राखि कार्यसूची नबनाउने

२.३ कार्यक्रम सञ्चालनमा एकरुपता सम्बन्धमा :

१. साधारणसभाबाट स्वीकृत योजना र बजेटको सीमाभित्र रहेर मात्र कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

२. कार्यक्रमहरूको लागि वार्षिक क्यालेण्डर प्रकाशन गरि सदस्यलाई जानकारी गराउनु पर्दछ ।

३. आफूले आयोजना गरेको कार्यक्रममा आफै अतिथिको रूपमा बस्नु हुँदैन ।

४. कार्यक्रममा बोलाउँदा कुन स्थानमा कति बजे शुरू हुने हो र कति समयभित्रमा सकिने हो, सो बारेमा सहभागीहरूलाई कार्यक्रम पूर्व जानकारी गराउनु पर्दछ ।

५. अतिथिहरूलाई निमन्त्रणा गर्दा कार्यक्रम शुरू समय, बोल्ने विषय र समय तोकी पत्राचार गर्नुपर्दछ ।

६. कार्यक्रम तोकिएको समयमै शुरू गर्नुपर्दछ ।

७. औपचारिक कार्यक्रम देहायको ढाँचामा सञ्चालन गर्नुपर्दछ : आसन ग्रहण गराउँदा बोल्नुपर्ने वक्ताहरू भन्दा बढीलाई अघि नबोलाउने ।

क्र.सं	क्रियाकलाप	अधिकतम समय
क)	आसन ग्रहण	३ मिनेट
ख)	स्वागत मन्तव्य (अधिकतम ५ मिनेट)	५ मिनेट
ग)	राष्ट्रिय गान	२ मिनेट

घ)	कार्यक्रम उद्घाटन	२ मिनेट
ङ)	साकोस गान	३ मिनेट
च)	प्रमुख वक्ता सहित बढीमा ३ जनाको मन्तव्य – प्रति वक्ता अधिकतम १० मिनेटको दरले	३० मिनेट
छ)	उद्घोषण तथा प्रविधि संयोजनमा प्रयोग हुने समय १५ मिनेट	१५ मिनेट
	कुल समय	६० मिनेट

८. स्थानीय रूपमा उपलब्ध भएमा फूलको गुच्छाले स्वागत गर्ने । कार्यक्रममा स्थानीय उत्पादन बाहेक आयातित खादाहरूको प्रयोगमा पूर्ण प्रतिबन्ध लगाउने ।

२.४ सहकारी भ्रमण सिकाई उपलब्धि

१. सहकारी भ्रमण कार्यविधि बनाई साधारणसभाबाट स्वीकृत गराउनु पर्दछ ।

२. सहकारी भ्रमण गर्दा सहकारीका असल अभ्यासहरू सिक्ने विषयलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्दछ ।

३. सहकारी भ्रमणमा सहभागी हुनको लागि प्राथमिकता क्रमका आधारहरू सदस्यलाई पूर्व जानकारी गराउनुपर्दछ ।

४. सहकारी भ्रमणको खर्चमा सदस्यहरूको आंशिक वा पूर्ण लागत सहभागीता गराई सिकाई एवं भ्रमणलाई स्वामित्व एवं उपलब्धिमूलक बनाउनु पर्दछ ।

५. कुनै धार्मिक एवं प्राकृतिक स्थलहरूको भ्रमणमा लाग्ने खर्च सम्बन्धित भ्रमण सदस्यको व्ययभारमा पारिएको हुनुपर्दछ ।

६. सहकारी संस्थाको सहजीकरणमा प्राकृतिक एवं धार्मिक भ्रमण आयोजना गरिएको भएमा सम्पूर्ण खर्चहरू भ्रमणमा संलग्न सदस्यहरूबाट गराउनुपर्दछ ।

७. सहकारी संस्थाको भ्रमणलाई मद्यपान र धुम्रपान रहित बनाउनुपर्दछ ।

८. सहकारी भ्रमणमा जाँदा सदस्यहरूले पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता बनाई सबै सदस्यलाई अभिमुखीकरण गर्नुपर्दछ । लैंगिक हिंसा, आपत्तिजनक अभिव्यक्तिहरूमा शून्य सहनशिलता पालना गर्नुपर्दछ ।

९. भ्रमण गएपश्चात सो को सिकाईको उपलब्धि सहित कुल लागत खर्च, संस्थाको व्ययभार एवं सदस्यको व्ययभारको आम्दानी खर्चको हिसाब पारदर्शी रूपमा देखिने

गरि सदस्यहरूको जानकारीको लागि उपलब्ध गराउनुपर्दछ ।

२.५ सहकारीकर्मीहरुको व्यक्तिगत एवं पारिवारिक जीवन शैली

१. सहकारीकर्मीहरूले सादा जिवनयापनमा जोड दिनुपर्दछ ।

२. सार्वजनिक कार्यक्रमहरूमा उपस्थित हुँदा सुहाउँदो पोशाक लगाएर मात्र उपस्थित हुनुपर्दछ ।

३. सदस्यहरूलाई आँफूले पहिले अभिवादन गर्ने सँस्कारको विकास गर्नुपर्दछ ।

४. सामाजिक रितिरिवाज भडकिलो गरि मनाउनुहुँदैन ।

५. जुवा तास मद्यपान धुम्रपानलाई त्याग गर्नुपर्दछ ।

६. आयातित खानेकुराहरू भन्दा घरायसी एवं स्थानीय उत्पादनलाई उपभोगमा बढी जोड दिनुपर्दछ ।

७. मितव्ययिताको बानी अनुसरण गर्नुपर्दछ ।

८. हरेक सहकारीकर्मीहरूले सम्भव भएसम्म बिहान योगाध्यान, शारिरिक व्यायामलाई प्राथमिकतामा राखि स्वस्थ्य जीवनशैलीको उदाहरणीय व्यक्तित्वको रूपमा विकास गर्नुपर्दछ ।

९. सहकारीकर्मीहरू समय दिएको स्थानमा तोकिएकै समयमा पुग्नु पर्दछ ।

२.६ सामाजिक सञ्जालको उपयोग सम्बन्धमा

१. संस्थाले सामाजिक सञ्जालको लागि आधिकारिक नम्बर र ईमेल प्रयोग गरेर खोलिएको हुनुपर्दछ ।

२. साकोसले सामाजिक सञ्जालको प्रयोगसम्बन्धि आचारसंहिता बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउनुपर्दछ ।

३. साकोसको आधिकारिक सूचना पेजहरूको प्रयोग व्यक्तिगत नभई वा व्यक्तिगत धारणा राख्न नभई संस्थागत सूचनाहरू प्रकाशन र सञ्चार गर्नको लागि मात्र प्रयोग गरि नुपर्दछ ।

४. सामाजिक सञ्जाल प्रयोगकर्ताले सामाजिक सञ्जालमा देखिन सक्ने जोखिमहरू पासवर्डको दुरूपयोग, विना अनुमति कुनै पनि सन्देशहरू ट्याग गर्न नदिने किसिमको बनाउनुपर्दछ ।

५. साकोसकर्मीहरूले सामाजिक सञ्जालको प्रयोगमा सदस्यहरूलाई जानकारी दिन प्रकाशन गरिएको सूचनाहरू शेयर गर्नुपर्दछ । कुनै पनि सूचना प्रकाशन गर्दा " सदस्यहरूमा जानकारीको लागि मात्र " वाक्याशं अनिवार्य उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६. सामाजिक सञ्जालमा सकरात्मक विषयहरूमा लाईक कमेन्ट गर्ने अभ्यास गर्नुपर्दछ ।

७. संस्था संघका सूचनाहरूलाई लाईक एवं शेयर गर्ने अभ्यास गर्नुपर्दछ ।

८. सामाजिक सञ्जालमा अपुष्ट भएका एवं ट्रायल न्यूजको रूपमा कुनै विषय पोष्ट गर्ने, कमेन्ट गर्ने, अनर्थ लाग्नेगरि कुनै वाक्याशं वा सम्वादलाई मात्र लिएर पोष्ट गर्ने गर्नुहुँदैन ।

९. कुनै संघसंस्थासँगको गुनासो भएमा त्यस सँग सम्बन्धित पक्षमा गुनासो तथा सुझाव राख्नुपर्दछ । सामाजिक सञ्जालमा अतिरञ्जित गर्ने कार्य गर्नुहुँदैन ।

१०. नीति विधि बाहिर रहेर सहकारी सञ्चालन गर्ने र बदनाम भएकाहरूको समाचारहरू पोष्ट, लाईक र शेयर गर्नुहुँदैन ।

२.७ संस्थागत सम्पतिहरुको प्रयोग

१. संस्थागत सम्पतिहरू सवारी साधनहरू संस्थागत प्रयोजनबाहेक अन्य व्यक्तिगत प्रयोजनमा लगाउनुहुँदैन ।

२. सवारी साधनको प्रयोग गर्दा अनिवार्य लगबुक भरिएको हुनुपर्दछ । सो साधन संस्थागत हितको लागि नै प्रयोग भएको हो भन्ने यकिन हुने तथ्यहरू समावेश गरि सवारी साधनमा हुने खर्चको औचित्यतता पुष्टि हुने गरि विवरण अद्यावधिक गराउनुपर्दछ ।

३. संस्थाको सम्पत्तिको अनिवार्य कोडिङ गर्नुपर्दछ र संस्थाको अन्य भौतिक सामाग्रीहरू व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि कार्यालय बाहिर ओसार पसार गर्ने कार्यहरू गर्नुहुँदैन ।

२.८ सञ्चालक समितिको अवैतनिक अभ्यासमा एकरुपता

१. सञ्चालक समितिको बैठक भत्ता १ अर्बभन्दा माथि वासलात भएमा नेपाल सरकारको सांसदको आधारभूत तलब सुविधाको १ दिनको बराबरले हुने गरि भन्दा बढी कायम नगर्ने ।

२. १ अर्बभन्दा कम वासलात भएको संस्थामा सञ्चालक समितिको बैठक भत्ता व्यवस्थापन प्रमुखको १ दिनको तलब वा प्रति बैठक रू. १ हजारभन्दा बढी नहुने गरि कायम गर्ने ।

३. बैठक बाहेकको अन्य क्रियाकलाप वा कार्यमा सहभागिता हुँदा यातायातको वास्तविक खर्च भन्दा बढी सुविधा नलिने ।

४. सञ्चार खर्च मासिक रू. १ हजार भन्दा बढी हुने गरि कायम नगर्ने । ईन्धन खर्च क्रियाकलापमा आधारित लग बुक रेकर्ड बमोजिम मात्र उपभोग गर्ने ।

५. बैठक भत्ता बाहेक उपभोगमा आधारित अन्य सम्पूर्ण सुविधाहरू तेश्रो पक्ष भुक्तान हुने

गरि बिलको आधारमा मात्र गर्ने ।

३. सहकारीको क्षेत्रको वित्तीय प्रतिवेदन ढाँचा (लेखा नीति, लेखा सूची र लेखा मापदण्ड) २०७६ तथा Nepal Financial Reporting Standards कार्यान्वयन सम्बन्धमा

(१) नेपाल सरकार भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयले जारी गरेको सहकारी क्षेत्रको वित्तीय प्रतिवेदन ढाँचा (लेखा नीति, लेखा सूची र लेखा मापदण्ड) २०७६ अनुसार लेखा नीति निर्माण गरी लेखा अभिलेख अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(२) संघ-संस्थाको लेखा अभिलेख राख्दा नेपाल सरकार भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयले जारी गरेको लेखा संकेत नं. र लेखा शीर्षकहरू रहने गरी आ-आफ्नो सफ्टवयेर प्रणालीमा समेत समायोजन गर्नुपर्दछ ।

(३) नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्थाको मिति २०७८/०४/१० को सूचनाअनुसार Nepal Financial Reporting Standards for small and medium sized entities (NFRS for SMEs) ,Nepal Accounting Standards for Micro Entitites (NAS for MEs) लेखा प्रतिवेदन ढाँचा कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा कोभिड १९ का कारण २०८० आषाढ मसान्तसम्म स्वैच्छिक र २०८० श्रावण १ गतेदेखि अनिवार्य कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएकोले सोहीबमोजिम हुने गरी व्यवस्थापन गर्ने ।

मापदण्ड	Full NFRS	NFRS for SMEs	NAS for Mes
बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लिएको ऋण	रू ५० करोड वा सो भन्दा माथि	रू ५ करोडदेखि ५० करोडसम्म	रू ५ करोडभन्दा कम
कुल वासलात	रू १०० करोड वा सो भन्दा माथि	रू १० करोड देखि १०० करोड सम्म	रू १० करोडभन्दा कम
दायित्व (Assets held in fiduciary capacity)	रू ५० करोड वा सो भन्दा माथि		
कर्मचारीहरू	३०० भन्दा माथि		
वार्षिक कारोबार	रू १०० करोड वा सो भन्दा माथि	रू १० करोड देखि १०० करोडसम्म	रू १० करोडभन्दा कम

नोट : माथि उल्लेखित कुनै पनि मापदण्ड लगातार दुई आर्थिक वर्षसम्म पुगेका सोकोसहरूले सोही मापदण्डअनुसारको NFRS लागु गर्नुपर्नेछ ।

(४) लगातार २ वर्षदेखि रू. ५० करोडभन्दा माथि बचत संकलन तथा ऋण परिचालन गर्ने सदस्य संघ-संस्थाहरूले नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(५) नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि कार्यरत मानव संसाधनलाई आवश्यक तालिम, लेखा सुपरीवेक्षण समिति र सञ्चालक समितिलाई अभिमुखीकरण

गर्नुपर्दछ ।

४. सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धमा :

नेपाल सरकार, सहकारी विभागले जारी गरेको सहकारी सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी सहकारी संघ-संस्थालाई जारी गरेको निर्देशन, २०७४ (संशोधन समेत २०८१।०९।२१) का आधारमा तपसिलका क्रियाकलापहरु नियमित रूपमासम्पादन गर्नुपर्दछ ।

(१) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कार्यान्वयनका लागि आन्तरिक कार्यविधि विकास र वार्षिकरूपमा अद्यावधिक गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

(२) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी कार्य गर्नका लागि व्यवस्थापनबाट एक जनालाई कार्यान्वयन अधिकारी तोकी उक्त कार्यको जिम्मेवारी लिखित रूपमा प्रदान गर्ने र सोको जानकारी सहकारी विभाग र वित्तीय जानकारी इकाईमा पठाउने । कार्यान्वयन अधिकारीको एकाघर परिवार वा निजको नातेदारबाट सम्पत्ति शुद्धिकरण हुने अवस्था देखिएमा सो को पहिचान गरि व्यवस्थापन प्रमुख वा अर्को कर्मचारीबाट सो को प्रतिवेदन पठाउने व्यवस्था गर्नुपर्ने । साथै सो विषय सञ्चालक समितिमा जानकारी गराउनुपर्नेछ ।

(३) उच्च जोखिम सदस्यहरूको वार्षिक, मध्यम जोखिम सदस्यहरूको दुई वर्षमा एक पटक र न्यून जोखिम भएका सदस्यहरूको तीन वर्षमा एकपटक तोकिएको सदस्य पहिचान फाराममार्फत पहिचान गर्ने, सोको सम्पुष्टि हुने कागजातसमेत अद्यावधिक गर्ने ।

(४) सदस्य पहिचान फारम तथा अन्य सूचनाको माध्यमबाट सदस्यहरूको जोखिम वर्गीकरण गरी विवरण अद्यावधिक गराई राख्ने ।

(५) नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकेको सीमा कारोबारभन्दा माथिका कारोबारको प्रतिवेदन कारोबार सम्पन्न भएको १५ दिनभित्र तोकिएको ढाँचामा सम्बन्धित निकाय (वित्तीय जानकारी इकाइ) मा दाखिला गर्ने ।

(६) शंकास्पद कारोबारको प्रतिवेदन कारोबार सम्पन्न भएको ३ दिनभित्र तोकिएको ढाँचामा सम्बन्धित निकाय (वित्तीय जानकारी इकाइ) मा दाखिला गर्ने ।

(७) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी सहकारी संघ-संस्थालाई जारी गरेको निर्देशन, २०७४ (संशोधन समेत) मा तोकिएबमोजिम वार्षिक प्रतिवेदन श्रावण मसान्तभित्रमा नियामक निकाय र नेफ्स्कूनमा दाखिला गर्ने ।

(८) ५ करोडभन्दा माथिको कुल सम्पत्ति भएका संघ-संस्थाहरूले सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी कागजातहरु अग्नि कवच (फायर प्रुफ) दराजमा कम्तीमा ५ वर्षसम्म सुरक्षित रूपमा राख्ने ।

(९) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गर्नका लागि

सदस्य, सञ्चालक समिति र कर्मचारीहरूको क्षमता विकासका लागि आवश्यक तालिमको व्यवस्था गर्ने ।

(१०) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी भए गरेका काम–कारबाही सञ्चालक समितिमा कम्तीमा अर्धवार्षिक रूपमा समीक्षा गर्ने ।

(११) सहकारी ऐन २०७४ को दफा ३० अनुसार संस्थागत सदस्यहरूको सदस्य पहिचान फारम अद्यावधिक गर्दा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी सङ्घसंस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ को अनुसुचि २ बमोजिमको सदस्य पहिचान फाराम र खाता सञ्चालनकर्ताहरूको समेत अनुसुचि १ बमोजिम अलग–अलग व्यक्तिगत पहिचान फारम अद्याावधिक गर्ने ।

(१२) १० करोडभन्दा धेरै बचत तथा पुँजी भएका सदस्य संघ–संस्थाले नेपाल सरकार, सहकारी विभागको मिति २०७७/९/२२ को सूचनाअनुसार सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी TTR/STR प्रतिवेदन goAML Software System मार्फत नेपाल राष्ट्र बैंक, वित्तीय जानकारी इकाइ (FIU)मा पठाउने ।

(१३) रू. १० करोडभन्दा बढी बचत तथा पुँजी परिचालन गर्ने, सदस्य संघ–संस्थाहरूले संस्थाको नाम, ठेगाना, दर्ता नं. र कारोबार रकमको विवरणसहितको सूची सहकारी विभाग र वित्तीय जानकारी इकाइ (FIU) मा पठाउने ।

(१४) नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालयद्वारा जारी सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारणसम्बन्धी रणनीति तथा कार्ययोजनामा प्रतिबन्धित व्यक्ति वा समूह सम्बन्धित व्यक्तिलाई सदस्य नबनाउने, कारोबार नगर्ने यदि सदस्य भएमा तुरून्त सदस्यता खारेज गरी सम्पत्ति शुद्धीकरण ऐनअनुसार कार्यान्वयन गर्ने ।

(१५) संस्थाले वास्तविक धनिको पहिचान गर्नुपर्ने । (वास्तविक धनि भन्नाले सदस्य कारोबार, सम्पत्ति, कानूनी व्यक्ती वा कानूनी प्रबन्ध उपर प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा स्वामित्व हुन, नियन्त्रण राख्न, निर्देशन दिन वा प्रभाव पर्न सक्ने अन्तिम हिताधिकारी वा धनीको रूपमा रहेको प्राकृतिक व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।)

(१६) संस्थाले सदस्यको पहिचान तथा संपुष्टि सम्पन्न गरी प्रत्येक आर्थिक वर्षको अन्तमा विद्यमान सदस्यहरूको जोखिम मूल्याङकन तथा पहिचान गरी जोखिमको निर्धारण उच्च, मध्यम र न्यून स्तरमा वर्गीकरण गर्नुपर्ने यसरी जोखिम व्यवस्थापन गर्दा जोखिम सापेक्ष भए नभएको एकिन गरी जोखिम मूल्याङकन प्रतिवेदन तयार गरी अभिलेख राख्नुपर्नेछ र यस्तो अद्यावधिक प्रतिवेदनको नियामक निकायले मागेको फरम्याटमा एक प्रति आफ्नो नियमनकारी निकाय र विभागमा प्रत्येक वर्ष श्रावण मसान्त भित्र अनिवार्य रूपमा पठाई सक्नुपर्ने ।

(१७) संघहरूले संस्थालाई सदस्यता दिदां सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी

संघसंस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ (संसोधन समेत) को अनुसूची ३ वमोजिमको जोखिम मूल्याङकन प्रतिवेदन नियामक निकायमा पेश गर्नुपर्दछ । उक्त विवरण केन्द्रीय संघलाई पनि जानकारी गराउनुपर्नेछ ।

(१८) संस्थाले प्रमाणवाट चित्त बुझ्दो आधार प्राप्त भएकोमा बाहेक देहायको कारोबारलाई असामान्य कारोबार मान्नु पर्नेछ र जोखिम निर्धारणमा उच्च जोखिम स्तरमा राख्नु पर्नेछ ।

क) एकैपटक वा पटक पटक गरी वार्षिक रू. ३० लाख भन्दा बढीको बचत जम्मा वा कर्जा भुक्तानी,

ख) एकैपटक वा पटक पटक गरी वार्षिक रू. ३० लाख भन्दा बढीको विप्रेषण (रेमिट्यान्स) वा रकम स्थानन्तरण (मनि ट्रान्सफर)

ग) एकैपटक वा पटक पटक गरी वार्षिक रू. ३० लाख भन्दा बढीको शेयर खरिद,

घ) सीमा कारोबार प्रतिवेदन छल्ने मनसायले हुने कारोबार ।

(१९) संस्थाले कुनै सदस्यले शंकास्पद कारोबार गर्ने प्रयास मात्र गरेमा समेत शंकास्पद प्रतिवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२०) उच्च जोखिममा परेका सदस्यहरूको नागरिकताको प्रतिलिपिबाहेक थप प्रमाणीक पहिचान खुल्ने परिचय पत्र (राष्ट्रिय परिचय पत्र, पान कार्ड, सवारीचालक अनुमति पत्र, मतदाता परिचय पत्र, राहदानी आदि) अद्यावधिक गरी राख्नुपर्दछ ।

(२१) संस्थामा सदस्य भएका व्यक्तिको परिवारीक विवरण (Family Tree) सफ्टवेयरमा अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(२२) सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयनको लागि अनुसुचि २ बमोजिम Self Evaluation Form अर्ध वार्षिक रूपमा फाराम भरी नेफ्स्कून सदस्य सुचना प्रणालीमा अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(२३) सहकारी संघसंस्थाले उच्च पदस्थ व्यक्तिको विवरण राख्दा पदमा रहेको र पदमा नरहेको गरि दुइ भागमा वर्गीकरण गर्नुपर्ने । उच्च पदस्थ व्यक्तिको अभिलेख पछिल्लो पटक निज पदबाट हटेको कम्तिमा १० वर्षसम्म राख्नुपर्नेछ ।

(२४) सम्पत्ति शुद्धिकरण आन्तककारी कार्य वा आम बिनासका हातहतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी सम्बन्धि संस्थागत जोखिमको पहिचान तथा मुल्याङकन भरी सोको प्रतिबेदन आर्थिक बर्ष समाप्त भएको दुई महिना भित्र सहकारी बिभागमा पेश गर्नुपर्नेछ । यसरी जोखिम मुल्याङकन गर्दा संस्थाको सदस्य, सेवा, भौगोलिक क्षेत्र, तथा सेवा प्रबाह गर्ने माध्यम लगाएत – AMLCFT सम्बन्धी जोखिमको पहिचान एंबम बिश्लेषण गरी मुल्याङकन गर्नु पर्नेछ । साथै जोखिम मुल्याङकन गर्नु अघि मुल्याङकनको पद्धति

तथा बस्तुगत आधार तयार गरी सहकारी बिभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२५) सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी संघसंस्थाहरूलाई जारी गरीएको (तेस्रो) संसोधन अनुसार अनुसुचि ३ को ढाँचामा प्रत्येक बर्ष साउन मसान्त भित्र सहकारी बिभागमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२६) संस्थाले संस्थामा कायम रहेका सदस्यहरूको सदस्य पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्नुपर्नेछ । यसको लागि बिभागले तोकेको प्राकृतिक व्यक्तिको लागि अनुसुचि १ र संस्थागत सदस्यको लागि अनुसुचि २ को ढाँचामा सदस्य पहिचान फाराम भर्नुपर्नेछ ।

५. बाह्य लेखा परीक्षण तथा कर भुक्तानी सम्बन्धमा:

(१) बाह्य लेखा परीक्षक नियुक्ति गर्दा सञ्चालक समिति र व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित बाहेकको व्यक्तिबाट छनोट गर्नुपर्दछ । यसरी छनोट गर्दा संघ-संस्थासँग स्वार्थ बाझिएको व्यक्ति वा फर्म हुनुहुँदैन ।

(२) संस्थाको आर्थिक प्रशासन आन्तरिक कार्यविधिबमोजिम साधारणसभाबाट १ जना लेखा परीक्षकको नियुक्ति गरी बाँकी २ जना लेखा परीक्षकको नाम प्राथमिकताको आधारमा वैकल्पिक सूचीसमेत निर्णय गराउनुपर्दछ र लेखा परीक्षकको पारिश्रमिक निर्धारणसमेत सोही साधारणसभाबाट स्वीकृत गराई लेखा परीक्षण गर्नुपर्दछ ।

(३) आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र बाह्य लेखापरीक्षण अघिल्लो साधारणसभाले तोकिदिएको बाह्य लेखापरीक्षकबाट सम्पन्न गर्नुपर्दछ ।

(४) बाह्य लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा पर्ल्स प्रतिवेदन, लामो फाराम लेखापरिक्षण प्रतिवेदन (लङ) फर्म र सदस्यको सहभागिताको स्तर (संस्थापकीय सरोकार, सञ्चालकीय सक्रियता र संरक्षकीयसम्बन्धन) सूचकहरूको गणना गरी समावेश गर्नुपर्दछ ।

(५) बाह्य लेखा परीक्षकको प्रारम्भिक प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा अनिवार्य छलफल गराउनुपर्नेछ ।

(६) एउटै लेखा परीक्षकबाट बाह्य लेखा परीक्षण लगातार तीन पटकभन्दा बढी नगराउने नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(७) सञ्चालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समिति, उपसमिति सदस्यहरु एवं सम्पूर्ण कर्मचारीहरूले अनिवार्य पान नम्बर लिनुपर्दछ ।

(८) कुनै पनि व्यक्तिलाई ज्याला भुक्तानी गर्दा रू. ३,०००।- भन्दा बढी भए अनिवार्य पान नम्बरको प्रतिलिपि लिनुपर्दछ ।

(९) रू २५००० भन्दा बढि तलबको भुक्तानी दिदाँ अनिवार्य बैक खातामा दाखिला

गर्नुपर्दछ । पारिश्रमिकको भुक्तानी गर्दा अनिवार्य पान नं. संलग्न गर्नुपर्दछ ।

(१०) तेस्रो पक्ष भुक्तानी गर्दा अनिवार्य बैक चेक मार्फत गर्नुपर्दछ । त्यस्तै वस्तु तथा सेवा खरिद गर्दा जुन फर्मबाट खरिद गरीएको हो सोहि फर्मको नाममा बैक चेक मार्फत भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

(११) पटक पटक वा एकमुष्ट रू ५० लाख माथिको बचत तथा रू २५ लाख माथिको ऋण लगानीमा अनिवार्य सम्बन्धित सदस्यको स्थायी लेखा नम्बर (पान) लिनुपर्दछ ।

(१२) स्रोतमा करकट्टी गर्नुपर्ने भुक्तानीहरू

शीर्षकहरु	करको दर (प्रतिशत)
सदस्य (प्राकृतिक व्यक्ति) लाई ब्याज भुक्तानीमा(गाउँपालिकामा प्रतिसदस्य वार्षिक रू. २५,०००।- भन्दा बढी ब्याज भुक्तानी गर्दा सबै रकममा)	६ प्रतिशत
संस्थागत सदस्यलाई ब्याज भुक्तानीमा	१५ प्रतिशत
सेयर लाभांश वितरणमा	५ प्रतिशत
संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष वितरणमा	५ प्रतिशत
बहाल कर प्राकृतिक व्यक्ति भएमा (स्थानीय तह-वडा कार्यालमा)	१० प्रतिशत (स्थानीय तहले तोके बमोजिम)
बहाल कर संस्था/कानुनी व्यक्ति भएमा (आन्तरिक राजस्व कार्यालय)	१० प्रतिशत
स्थानीय तहमा दर्ता भएमा वार्षिक नवीकरण	स्थानीय तहले तोकेबमोजिम
नगद पुरस्कार वा आकस्मिक लाभ भुक्तानी	२५ प्रतिशत
एकिकृत सम्पत्ति कर (घरजग्गा, भवन)	स्थानीय तहले तोकेबमोजिम (वार्षिक)
मालपोत, सवारी साधनको नविकरण	प्रादेशिक तहले तोके बमोजिम (वार्षिक)
ढुवानी सेवाको भुक्तानीमा	२.५ प्रतिशत
संस्थागत कामको लागि यात्रुबाहक गाडी भाडामा लिएमा भुक्तानीयोग्य आयको	१० प्रतिशत
स्वीकृत अवकास कोषमा जम्मा गरेकोमा बाहेक अवकास पश्चातको सुविधा भुक्तानीमा	१५ प्रतिशत
संस्थाले आवास सुविधा र सवारी साधन सुविधा उपलब्ध गराएको भए खाइपाइ आएको तलबको क्रमश.	२ प्रतिशत र ०.५ प्रतिशत

(१३) स्रोतमा कट्टी गरिएको कर रकम अर्को महिनाको २५ गतेभित्र कर कार्यालयमा दाखिला गरिसक्नुपर्छ र कर बुझाएको सबै विवरण कर कार्यालयमा ई-फाइलिङ

गर्नुपर्दछ ।

(१४) सामाजिक सुरक्षा कोषमा योगदान गर्ने सदस्य संघ-संस्थाका कर्मचारीहरूले छुट्टै सामाजिक सुरक्षा कर भुक्तान गर्नुपर्दैन ।

(१५) सामाजिक सुरक्षा कोष लगायत स्वीकृत अवकास कोषमा योगदान गर्ने कर्मचारीहरूले पाँच लाख रूपैयाँ वा निजको आयको एक तिहाइमध्ये जुन घटी हुन्छ, सो रकमसम्म करयोग्य आयबाट घटाउन सकिनेछ ।

(१६) आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम स्थिर सम्पत्तिको किताबी मूल्यको ७ प्रतिशतसम्म मर्मत खर्चको रूपमा लेखा राख्न सकिनेछ । सो सीमाभन्दा धेरै भएमा सम्पत्तिको किताबी मूल्यमा समायोजन गर्नुपर्दछ ।

(१७) आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम ह्रास खर्च गर्दा स्थिर सम्पत्तिलाई पाँच समूहमा वर्गीकरण गरी तपसिलबमोजिम गणना गर्नुपर्दछ ।

क्र.स	वर्गीकरण	सम्पत्तिको विवरण	ह्रासकट्टी दर
१.	क	भवन, स्ट्रक्चर र स्थायी प्रकृतिका यस्तै प्रकारका अन्य बनोटहरु	५ प्रतिशत
२.	ख	कम्प्युटर,	२५ प्रतिशत
३.	ग	अटोमोबाइल्स, बस तथा मिनीबसहरु	२० प्रतिशत
४.	घ	निर्माण तथा उत्खनन्सम्बन्धी उपकरण	१५ प्रतिशत
५.	ङ	अभौतिक (अदृश्य) सम्पत्ति सामानहरु	खरिद लागतलाई प्रयोग अवधिले भाग गरी निकटतम आधा वर्षमा मिलान गरी हुन आउने दर प्रतिशतमा

(१८) आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम सहकारी संस्थाले जोखिम व्यहोर्ने कोषमा राखेको असुल हुन बाँकी ऋण रकमको ५ प्रतिशतसम्मको रकमलाइ खर्चको रूपमा कट्टी गर्न सकिनेछ । जोखिम व्यहोर्ने कोष कायम रहेको अवस्थामा नउठने आसामी भनि मुनाफाबाट खर्च लेखिएमा मिनाहा हुनेछैन र त्यस्तो कोषमा रहेको रकम पूँजिकृत गरिएमा वा मुनाफा वा लाभाशं बाँडफाँड गरिएमा जुन वर्ष बाँडफाँड गरिएको छ सोही वर्षको आयमा समावेश गर्नुपर्दछ ।

(१९) सेवा खरिद बापतको भुक्तानीमा सम्बन्धित सेवा प्रदायक निकायबाट स्थायी लेखा नम्बर उल्लेखित बिजक प्राप्त भएमा सोको भुक्तानीमा १५ प्रतिशत दरमा स्रोतमा करकट्टी र मुल्य अभिवृद्धि कर विजक प्राप्त भएमा करयोग्य रकमको १.५ प्रतिशतमा

स्रोतमा करकट्टी गर्नुपर्दछ ।

(२०) पारिश्रमिक कर

आय वर्ष २०८२/८३ मा प्राकृतिक व्यक्तिको लागि लागू हुने करको दर

क्र.सं	पारिवारिक छनौट तथा आयको सीमा		करको दर	लाग्ने कर रकम	लाग्ने कर रकम
	एकल	दम्पत्ति		एकल	दम्पत्ति
१.	रू ५ लाख सम्मको करयोग्य आयमा	रू छ लाखसम्मको करयोग्य आयमा	१%	५०००/—	६०००/—
२.	रू ५ लाख भन्दा बढी रू ७ लाख सम्म	रू ६ लाखभन्दा बढी रू ८ लाख सम्म	१०%	२००००/-	२००००/-
३.	रू ७ लाखभन्दा बढी रू १० लाखसम्मको करयोग्य आयम	रू ८ लाखभन्दा बढी रू ११ लाखसम्मको करयोग्य आयमा	२०%	६००००/-	६००००/-
४.	रू १० लाखभन्दा बढी रू २० लाखसम्मको करयोग्य आयमा	रू ११ लाखभन्दा बढी २० लाखसम्मको करयोग्य आयमा	३०%	३०००००/-	२७००००/-
५.	रू २० लाखभन्दा बढी रू ५० लाखसम्मको करयोग्य आयमा	रू २० लाखभन्दा बढी रू ५० लाखसम्मको आयमा	३६%	३६००००/-	३६००००/-
६.	रू ५० लाखभन्दा बढी जतिसुकै करयोग्य आय भएमा (मानौं कुल आय रू ६० लाख रहेछ भने)	रू ५० लाखभन्दा बढी जतिसुकै करयोग्य आय भएमा (मानौं कुल आय रू ६० लाख रहेछ भने)	३९%	३९००००/-	३९००००/-
	वार्षिक रू ६० लाख आय हुनेले तिर्नुपर्ने			११३५०००/-	११०६०००/-

छुट पाउने सीमा :

१. एकलौटी फर्म दर्ता भएका करदाताको हकमा, निवृत्तीभरण बापतको आय, निवृत्तीभरण कोष र योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कोषमा योगदान गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिको आयमा एक प्रतिशतको कर लाग्नेछैन ।

२. अवकाश योगदानको रकममा छुट : कुनै आय वर्षमा स्वीकृत अवकाश कोषको हिताधिकारी प्राकृतिक व्यक्तिले अवकास सुरक्षा कोषमा योगदान गर्दा पाँच लाख रूपैंया वा निजको निर्धारण योग्य आयको एक तिहाइमा जुन घटी हुन्छ सो रकमस्मम आफ्नो करयोग्य आयबाट घटाउन सक्नेछ ।

३. बीमामा छुट सुविधा : बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिले लगानी बीमा गरेको रहेछ भने त्यस्तो बीमा बापत भुक्तानी गरेको वार्षिक प्रिमियम वा चालिस हजार रूपैंयामा जुन घटी हुन्छ सो रकम करयोग्य आयबाट घटाउन पाउने ।

४. स्वास्थ्य बीमा बापत तिरेको प्रिमियम : बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिले बासिन्दा बीमा कम्पनीसँग स्वास्थ्य बीमा गरेको रहेछ भने त्यस्तो बीमा बापत भुक्तानी गरेको वार्षिक प्रिमियम वा बीस हजार रूपैंयामा जुन घटी हुन्छ सो रकम करयोग्य आयबाट घटाउन पाउने ।

५. आफ्नो स्वामित्वमा रहेको निजी भवनको बीमा बापत तिरेको प्रिमियम : बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्तिले बासिन्दा बीमा कम्पनीसँग आफ्नो स्वामित्वमा रहेको निजी भवनको बीमा गरेको रहेछ भने त्यस्तो बीमा बापत भुक्तानी गरेको वार्षिक प्रिमियम वा पाँच हजार रूपैंयामा जुन घटी हुन्छ त्यस्तो रकम करयोग्य आयबाट घटाउन पाउने ।

६. पारिश्रमिक आय मात्र हुने महिलालाइ लाग्ने करमा छुट : कुनै वासिन्दा प्राकृतिक व्यक्ति पारिश्रमिक आय मात्र गर्ने महिला रहेछ भने त्यस्तो प्राकृतिक व्यक्तिले तिर्नुपर्ने कर रकममा दश प्रतिशत छुट हुनेछ ।

७. स्वीकृत औषधी उपचार खर्चबापत बील बमोजिम वास्तविक खर्च रकमको १५ प्रतिशत वा रू एक हजार पाँच सय रूपैंयामा जुन घटी हुन्छ उक्त रकम कर मिलान गर्न सकिने ।

८. दुर्गम भत्ता सुविधाः
दुर्गम क्षेत्रमा कार्यरत प्राकृतिक व्यक्तिको करयोग्य आयबाट घटाउन पाउने रकम :
क वर्गका क्षेत्रमा रू ५००००/- (पचास हजार)
ख वर्गका क्षेत्रमा रू ४००००/- (चालीस हजार)
ग वर्गका क्षेत्रमा रू ३००००/- (तीस हजार)
घ वर्गका क्षेत्रमा रू २००००/- (बीस हजार)
ङ वर्गका क्षेत्रमा रू १००००/- (दश हजार)

९. अपाङ्ग व्यक्तिले पाउने छुट सुविधा : बासिन्दा प्राकृतिक व्यक्ति अपाङ्ग रहेछ भने त्यस्तो व्यक्तिले करयोग्य आयबाट निजले छुट पाउने सीमामा थप पचास प्रतिशत थप रकम घटाउन पाउने ।

६. व्यवस्थापन पारिश्रमिक तथा श्रम अडिट

(१) संघ संस्थामा मानव संसाधन व्यवस्थापन आन्तरिक कार्यविधि बनाई व्यवस्थापन संरचना स्पष्ट रूपमा तोकिनुपर्दछ ।

(२) व्यवस्थापन कार्यभार गणना गर्दा प्रति कर्मचारी सक्रिय खाता कम्तीमा पाँच सय र प्रति कर्मचारी शुद्ध ऋण लगानी कम्तीमा तीन करोड पुगेको सुनिश्चित गर्ने ।

(३) श्रम ऐन, २०७४ बमोजिम तोकिएको न्यूनतम पारिश्रमिक तोकिएकै मितिबाट स्वचालित रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(४) श्रम ऐनको दफा ७४ को कार्यान्वयन लागि नियम ३४ बमोजिम व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धि नीति बनाउनुपर्नेछ । श्रम नियममावलीको नियम ३५ बमोजिम २० वा सो भन्दा बढि कर्मचारीहरू रहेको संस्थामा सुरक्षा र स्वास्थ्य समिति(कार्यदल) गठन गर्नुपर्नेछ ।

(५) एकै कार्यालयमा ५० वा सो भन्दा बढि महिला कर्मचारीहरू रहेको संस्थामा श्रम ऐनको दफा ७४ को कार्यान्वयन लागि श्रम नियमावलीको नियम ४५ बमोजिम अनिवार्य रूपमा शिशु स्याहार कक्ष बनाउनुपर्नेछ ।

(६) श्रम नियमावलीको नियम ४९ रोजगारदाताले कार्यस्थलमा आवश्यक सामाग्रीसहित साधनसहित प्राथमिक उपचारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

(७) श्रम ऐनको दफा १११ बमोजिम दश जना वा सो भन्दा बढि कर्मचारी रहेको संस्थामा श्रम नियमावलीको नियम ६१ बमोजिम श्रम सम्बन्ध समिति (कार्यदल) को गठन गर्नुपर्नेछ ।

(८) श्रम ऐनको दफा १४७, नियमित रोजगारीमा कार्यरत कर्मचारी ५८ वर्ष उमेर पुरा भएपछि अनिवार्य अवकास पाउने व्यवस्था कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।

(९) श्रम ऐन, २०७४ को दफा १०० ले व्यवस्था गरेबमोजिम संघ-संस्थाहरूले वार्षिक रूपमा नियमावली, २०७५ ले तोकेको ढाँचामा श्रम अडिट गरी गराई पौष मसान्तभित्र प्रतिवेदन सम्बन्धित श्रम कार्यालयका निरीक्षक र नियामक निकायसमक्ष पेस गर्नुपर्दछ ।

(१०) सहकारी संघसंस्थाहरूले कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धिका लागि प्रत्येक वर्ष गत आर्थिक वर्षको कुल तलबभत्ता खर्चको कम्तिमा दुई प्रतिशत रकम तालिम तथा वृत्ति विकासमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

श्रम ऐन २०७४ बमोजिम दिनुपर्ने न्यूनतम सुविधाहरु

१. श्रमिकको परिक्षणकाल बढीमा ६ महिनासम्म रहने गरि गर्न सकिनेछ ।

२. एक वर्षको सेवा अवधि पुरा गरेका श्रमिकले मासिक रूपमा पाउने आधारभूत पारिश्रमिकको कम्तिमा आधा दिनको पारिश्रमिक बराबरको रकम प्रत्येक वर्ष वार्षिक तलब बृद्धि (ग्रेड) पाउनेछन ।

३. एक महिनाको आधारभूत पारिश्रमिक बराबरको रकम प्रत्येक वर्ष चाडपर्व खर्चको

रूपमा पाउने । सेवा अवधि १ वर्ष पुरा नगरेका श्रमिकले निजले गरेको सेवा अवधिको अनुपातमा चाडपर्व खर्च पाउने ।

४. बिदा सम्बन्धि व्यवस्था :

क) घर बिदा -वार्षिक बीस दिनको एक दिनको दरले पारिश्रमिक सहितको घर बिदा । ३६०/२०=१८ दिन ।

ख) बिरामी बिदा मासिक १ दिनको दरले पारिश्रमिक सहितको बिदा

ग) श्रमिकले घर बिदा नब्बे दिनसम्म र बिरामी बिदा पैंतालीस दिनसम्म सञ्चित गर्न सक्ने । यसरी सञ्चित भएको बिदाको निजको आधारभूत पारिश्रमिकको दरले हुन आउने रकम पाउनेछ ।

घ) प्रसुती बिदा -कुल १४ हप्ताको प्रसुती बिदा पाउने ।

- ६ हप्तासम्म अनिवार्य बिदा बस्नुपर्नेछ । साठी दिनको पुरा पारिश्रमिक दिनुपर्ने (सामाजिक सुरक्षा कोषमा गएको हकमा ३८ दिनको आधारभूत तलब सामाजिक सुरक्षा कोषले ब्यहोर्दछ ।) । जन्मिएमा वा गर्तपतन भएमा प्रसुति भए सरह बिदा पाउने ।
- सात महिना वा सो भन्दा बढी गर्भ रहेको महिला श्रमिकको शिशु मृत जन्मिएमा वा गर्भपतन भएमा प्रसुति भए सरह बिदा पाउने
- कुनै पुरूष श्रमिकको श्रीमती सुत्केरी हुने भएमा निजले पारिश्रमिक सहितको १५ दिन प्रसुति स्याहार बिदा पाउनेछ ।

ङ) कुल धर्म अनुसार श्रमिक आँफै किरिया बस्नुपर्ने रहेछ भने तेह्र दिनसम्मको पारिश्रमिक सहितको किरिया बिदा पाउने ।

५. सञ्चयकोष रकम, उपदानकोष सम्बन्धि व्यवस्था

क) रोजगारदाताले प्रत्येक श्रमिकको आधारभूत पारिश्रमिकबाट दश प्रतिशत कट्टा गरी सोही बराबरले हुने रकम थप गरि स्विकृत प्राप्त अवकाश कोषमा सञ्चयकोष बापतको रकम श्रमिकको नाममा जम्मा गरिदिनुपर्दछ ।

ख) रोजगारदाताले प्रत्येक श्रमिकको आधारभूत पारिश्रमिकको मासिक ८.३३ प्रतिशतका दरले (जुन वार्षिक एक महिनाको आधारभूत तलब बराबर हुन आउँछ) रकम उपदान कोषमा जम्मा गरिराख्नुपर्दछ ।

६. बीमा सम्बन्धी व्यवस्था :

क) औषधी उपचार बीमा सम्बन्धी व्यवस्था : रोजगारदाताले प्रत्येक श्रमिकको कम्तिमा वार्षिक एक लाख रूपैंया बराबरको औषधि उपचार बीमा गराउनुपर्दछ । यसरी गरिने

बीमा शुल्क रोजगारदाता र श्रमिकले आधाआधा व्यहोर्नुपर्दछ ।

ख) दुर्घटना बीमा सम्बन्धी व्यवस्था : रोजगारदाताले प्रत्येक श्रमिकको जुनसुकै प्रकारको दुर्घटनालाइ समेटने गरि कम्तिमा रू ७ लाख बराबरको दुर्घटना बीमा गराउनुपर्दछ । दुर्घटना बीमाको सम्पूर्ण प्रिमियम रकम रोजगारदाताले व्यहोर्नुपर्नेछ ।

तर, सामाजिक सुरक्षा कोषमा योगदान गर्नेको हकमा सामाजिक सुरक्षा कोषले नै स्वास्थ्य, औषधि उपचार तथा दुर्घटना बिमाको व्यवस्था रहेको हुँदा रोजगारदाताले थप योगदान गर्न नपर्ने ।

७. श्रम ऐन बमोजिम न्यूनतम पारिश्रमिक सम्बन्धमा :

श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयले मिति २०८२ असार ३२ गते मन्त्रीस्तरको निर्णय भई साउन १ गते प्रकाशित गरेको प्रेश बिज्ञप्ति अनुसार निर्धारण गरीएको पारिश्रमिक

न्यूनतम पारिश्रमिक	आधारभूत पारिश्रमिक	मंहगी भत्ता	जम्मा रू.
मासिक	१२,१७०/	७,३८०/	१९,५५०/
दैनिक	४७०/	२८४/	७५४/
प्रति घण्टा	६३/	३८/	१०१/
आंशिक समय मात्र काम गर्ने कामदारको प्रति घण्टा न्यूनतम पारश्रमिक			१०७/

७. सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्धता :

(१) सामाजिक सुरक्षा ऐन, नियमावली तथा कार्यविधि बमोजिम संघ-संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरूको सामाजिक सुरक्षाका लागि सामाजिक सुरक्षा कोषमार्फत सञ्चालित कार्यक्रममा योजना निर्माण तथा बजेट व्यवस्था गरी सहभागिता जनाउने ।

(२) सामाजिक सुरक्षाकोषमा आबद्धता पूर्व सदस्य संघ-संस्थाहरूको आन्तरिक कार्यविधि बमोजिम गरेको योगदान कर्मचारी हितलाई प्राथमिकतामा राखी फिर्ताको कार्यविधि तयार गर्नुपर्दछ ।

८. सामाजिक परीक्षण सम्बन्धमा:

(१) संस्थाको विनियममा व्यवस्था भए अनुसार उल्लेखित उद्धेश्य प्राप्त गर्नका लागि समितिबाट भएका निर्णय र कार्य, सदस्य तथा समुदायको हितमा सञ्चालन गरेका क्रियाकलापहरू, वस्तु तथा सेवाहरू, सदस्य सन्तुष्टिको स्तर, सामाजिक, आर्थिक,

सांस्कृतिक तथा पर्यावरणीय क्षेत्रमा पारेको प्रभाव सम्बन्धमा सदस्य तथा सरोकारवालाको सहभागितामा तोकिएको कार्यविधिबमोजिम सामाजिक परीक्षण गराउन सक्नेछ ।

(२) संस्थाको सदस्य संख्या, कार्यक्षेत्र तथा आवश्यकताको आधारमा वार्षिक सामाजिक परीक्षणको संख्या तोकी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।

(३) सामाजिक परीक्षणमा प्राप्त सुझावहरू प्रतिवेदनमार्फत साधारणसभालाई जानकारी गराउनुपर्नेछ । साथै, सामाजिक परीक्षणमा प्राप्त सुझाव योजना तथा नीतिहरूमा समावेश गर्नुपर्दछ ।

(४) सामाजिक परिक्षण प्रतिवेदनको एक प्रति केन्द्रीय संघ र नियामक निकायमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

९. स्थिरीकरण कोषमा सहभागिता :

(१) सदस्य संघ-संस्थाहरूले बचत तथा ऋण सहकारी संस्थासम्बन्धी स्थिरीकरण कोषमा आबद्ध भई बचत तथा ऋण परिचालनमा हुने जोखिम व्यवस्थापन गरी संघ-संस्थालाई सुरक्षित गर्नुपर्दछ ।

(२) बचत तथा ऋण सहकारी संस्थासम्बन्धी स्थिरीकरण कोष स्थापना तथा सञ्चालन कार्यविधि, २०७६ बमोजिम कोषमा आबद्ध हुन देहायबमोजिमको योग्यता आवश्यक हुने हुनाले संघ-संस्थाहरूले आवश्यक योग्यता विकास गरी आबद्ध हुनुपर्नेछ ।

(क) कम्तीमा पाँच आर्थिक वर्ष कार्य सञ्चालन गरी वार्षिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गराएको,

(ख) तोकिएको समयभित्रै अघिल्ला दुई वर्षको वार्षिक साधारणसभाको बैठक सम्पन्न गरेको,

(ग) कर्जा वर्गीकरण गरी आवश्यक कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गरेको,

(घ) कुल सम्पत्तिको अनुपातमा न्यूनतम पाँच प्रतिशत संस्थागत पुँजी रहेको,

(ङ) अघिल्लो दुई वर्षहरूमा घाटामा नगएको वा संञ्चीत घाटा नभएको,

(च) मन्त्रालयबाट स्वीकृत एकिकृत मापदण्डअनुसार उच्च जोखिममा नरहेको,

(छ) निवेदन दिंदाका बखत नियामक निकायको निगरानी सूचीमा नपरेको वा शीघ्र सुधार कारबाहीमा सूचीकृत नभएको,

(ज) विभागले स्वीकृत गरेको एकीकृत सूचना प्रणालीमा आबद्ध भएको र

(झ) खण्ड (घ) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोष सञ्चालन समितिले दुई दशमलव पाँच प्रतिशतभन्दा माथि संस्थागत पुँजी भएका संस्थालाई समेत तीन

वर्षभित्र पाँच प्रतिशत संस्थागत पूँजी पुर्याउने सर्तमा सदस्यता दिन सक्नेछ ।

(३). बचत तथा ऋण सहकारी संस्थासम्बन्धी स्थिरीकरण कोषमा आबद्ध हुनका लागि वार्षिक साधारणसभाबाट निर्णय गराई कोषले तोकेको कार्यविधिअनुसार आवेदन गर्नुपर्दछ ।

(४) सहकारी ऐन, नियमावली तथा कोष सञ्चालन कार्यविधिले तोकेबमोजिमको वार्षिक योगदान बापत रकम लेखा परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार प्रत्येक वर्ष साधारणसभा सम्पन्न भएको ६०दिनभित्र कोषको बैंक खातामा दाखिला गरिसक्नुपर्नेछ ।

(५) कोषमा आबद्ध संघ-संस्थाले कोषको वार्षिक परामर्श बैठकमा सहभागी भई कोष नीति, योजना तथा बजेट स्वीकृतीमा सहभागिता जनाउनुपर्नेछ ।

(६) कोषबाट सुविधा प्राप्त गर्नका लागि तोकिएबमोजिमको प्रतिवेदन र योगदान रकम नियमित रूपमा कोषमा दाखिला गर्नुपर्दछ ।

(७) स्थिरीकरण कोषमा आबद्ध भएको एक वर्षभित्र तोकिएको प्रमाणीकरण कार्यक्रममा आबद्ध हुनुपर्नेछ ।

(८) स्थिरीकरण कोषमा आबद्ध संघ-संस्थाहरूबाट कोषको वार्षिक परामर्श बैठकमा अनिवार्य सहभागी हुनुपर्नेछ ।

१०. बचत व्यवस्थापन :

(१) संघ-संस्थामा आबद्ध सदस्यहरूले मासिक रूपमा नियमित तोकिएबमोजिमको बचत अनिवार्य रूपमा गर्नु/गराउनुपर्नेछ । सबै सदस्यले अनिवार्य नियमित मासिक बचतमा सहभागी भइ बचत गरेको सुनिश्चित गर्नुपर्दछ ।

(२) बचतमा वृद्धि : जीवनमा समृद्धि बचत तथा ऋण सहकारीहरूको मुख्य ध्येय भएकाले सदस्यहरूसँग बचत संकलन र संकलित बचत सदस्यकै बीचमा परिचालन गर्नुपर्दछ ।

(३) सदस्य संघ-संस्थाहरूले सदस्यको मागको आधारमा आफ्ना बचत सेवाहरूलाई विविधीकरण गर्दा साकोस एकरूपता प्रणालीको स्तर कायम गरी धन आर्जन हुने बचत कम्तीमा पाँच वटा विकास गर्नुपर्दछ ।

(४) प्रत्येक बचतका उत्पादनमा कम्तीमा लक्षित सदस्यको २० प्रतिशत सदस्यहरूको सहभागिता हुनुपर्ने ।

(५) प्रत्येक सदस्यको कुल ऋण परिमाणको अनुपातमा उक्त सदस्यको सबै बचतका सेवामा गरी ऋण रकमको कम्तीमा ३ प्रतिशत पुगेको हुनुपर्नेछ ।

(६) सदस्य संघ-संस्थाहरूले बचत परिचालन गर्दा सबै किसिमको बचत खाताहरूमा

संस्थाले निर्धारण गरेबमोजिमको ब्याज प्रदान गर्नुपर्दछ । कुनै पनि खाता ब्याज प्रदान नगर्ने गरी सञ्चालन गर्नुहुँदैन ।

(७) सदस्य संघ-संस्थाले बचत परिचालन गर्दा संस्थागत सदस्यहरूको बचत रकम कुल बचतको अनुपातमा २० प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

(८) सदस्य संघ-संस्थाले बचत संकलन गरेको निस्सा बचतकर्ता सदस्यलाई सोही समयमै उपलब्ध गराउनुपर्नेछ । फरक-फरक बचतको सेवाअनुसारको निस्सा फरक-फरक हुन सक्नेछ तर कुन बचतको सेवामा कुन निस्सा दिने हो सोको ढाँचा बचत व्यवस्थापन आन्तरिक कार्यविधिमा उल्लेख गरिएको हुनुपर्नेछ । सहायक खाता र मुख्य खाताको बीचमा अनिवार्य मासिक रूपमा भिडान गर्नुपर्दछ र सहायक खाता र व्यक्तिगत खाता (पास बुक) को बीचमा ब्याज प्रविष्ट गर्नु पूर्व अनिवार्य भिडान गर्नुपर्दछ ।

(९) संघ-संस्थाले कुल बचतको अनुपातमा २० प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरी आवधिक बचतको व्यवस्थापन गर्ने र आवधिक बचत बढीमा ३ वर्षसम्मको मात्र स्वीकार गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरी सोहीबमोजिम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(१०) सहकारी ऐन, २०७४ दफा ५० को उपदफा ७ बमोजिम प्राथमिक पुँजीको १५ गुणाभन्दा धैरै नहुने गरी बचत संकलन गर्नुपर्दछ ।

(११) सदस्य संघ संस्थाले सदस्यहरूबाट बचत स्वीकार गर्दा नगद जम्मा भौचरमा लिखित रूपमा भर्न लगाइ सफ्टवेयर/सिस्टमबाट प्रिन्ट हुने गरी बचत भौचर प्रदान गर्नुपर्दछ ।

(१२) हस्ताक्षर गर्न नसक्ने सदस्यहरूबाहेक अरू सबै सदस्यहरूलाई सफ्टवेयर/सिस्टमबाट चेक (भुक्तानी पुर्जा) जारी गरी सोही मार्फत मात्र फिर्ता गर्ने व्यवस्था कायम गर्नुपर्दछ ।

(१३) प्रति सदस्य कुल बचत प्राथमिक पूँजी कोषको १० प्रतिशतभन्दा बढी हुनुहुँदैन ।

(१४) संस्थाले बचत सेवाको पोर्टफोलियो निम्नानुसार कायम गर्न सक्नेछ ।

क्र सं	बचतको प्रकार	प्रतिशत
१.	नियमित वा अनिवार्य वचत	२५ प्रतिशत (कम्तिमा)
२.	आवधिक बचत	२० प्रतिशत (बढीमा)
३.	धन सृजना गर्ने बचत	१५ प्रतिशत (कम्तिमा)
४.	ऐच्छिक बचत	४० प्रतिशत (बढीमा)
	जम्मा	१०० प्रतिशत

११. ऋण व्यवस्थापन :

(१) सदस्य बनेको ३ महिना पुरा नभइ ऋण लगानी गर्नुहुँदैन । बिनाधितो ऋण प्रवाह गर्न सदस्य बनेको कम्तिमा ६ महिना पुरा भएको हुनुपर्दछ ।

(२) एक जना सदस्यलाई प्राथमिक पुँजी कोषको १० प्रतिशत वा कुल सम्पत्तिको १ प्रतिशतमध्ये जुन घटी हुन्छ, ऋण लगानी बढीमा सो बराबर हुने नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ । (राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरणबाट जारी मापदण्ड बमोजिम प्राथमिक पूँजीको १५ प्रतिशत अधिकतम सीमा भए पनि स्व निमयनका लागि प्राथमिक पूँजी कोषको १० प्रतिशत कार्यान्वयन ल्याउने गरि नीतिगत व्यवस्था गर्नुहुन ।

(३) धितो वा जमानत लिएरमात्र ऋण लगानी गर्ने । धितोको रूपमा सामूहिक जमानत, स्वयं सदस्यको बचत, जमानत दिने सदस्यको बचत र कानुनबमोजिमको चलअचल सम्पत्ति लिन सकिनेछ । बिनाधितो ऋण सदस्यको बचतको पाँच गुणासम्म वा रू. ३ लाखमध्ये जुन कम हुन्छ, सोभन्दा बढी नहुने गरी नीतिगत व्यवस्था गरी सोहीबमोजिम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(४) संस्थाले अचल सम्पतिको धितोमा ऋण प्रबाह गर्दा उप/महानगरपालिकामा रहेको धितो मुल्याङ्कनको बढीमा ६० प्रतिशतसम्म र नगर/गाँउपालिकामा रहेको धितोको हकमा बढीमा ७० प्रतिशत सम्म ऋण प्रदान गर्नुपर्दछ । संस्थाले ऋणी सदस्यको स्बयम् को वा निजको एकाघर परिवारको धितोमा मात्र ऋण प्रबाह गर्नुपर्दछ यदि तेस्रो पक्षको धितामा प्रबाह भएको ऋणलाई २०८३ असार मसान्त सम्ममा नियमित गर्नुपर्नेछ ।

(५) संस्थाले कृषि उधोग र व्यवसाय संचालन गर्ने उद्धेश्यका लागि ऋण प्रबाह गर्दा किस्ता/ब्याज भुक्तानी गर्न उपयुक्त ग्रेस अबिध प्रदान गर्न सक्नेछ यस्तो ग्रेस अबधि पुरा भएपछि बढीमा ३ महिना अन्तराल पर्ने गरी सांबा किस्ता निर्धारण गर्नुपर्नेछ । ग्रेस अबधि तय गर्दा कर्जाको प्रयोजन अनुसारको ग्रेस अबधि कायम गरी संचालक समितिवाट स्बीकृत गर्नुपर्नेछ

(६) भाखा नाघेको ऋणको वर्गिकरण र सुरक्षण देहाय बमोजिम कायम गर्नुपर्दछ ।

वर्गिकरण	सुरक्षण प्रतिशत
बचत सुरक्षणमा प्रवाह भएको ऋण	१%
असल ऋण	१%
१ देखि ९० दिनसम्म भाखा नाघेको ऋण	१%
कुल सक्रीय ऋण	
९१ देखि १८० दिनसम्म भाखा नाघेको ऋण (कमसल)	२५%
१८१ देखि ३६५ दिनसम्म भाखा नाघेको ऋण (शंकास्पद)	५०%

१ वर्षभन्दा बढी भाखा नाघेको ऋण (खराब)	१००%
तेश्रो पक्ष धितो सुरक्षणमा रहेको ऋण (राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरणबाट निर्देशन जारी हुनुभन्दा अघि प्रवाह भएको तेश्रो पक्ष धितो ऋण)	१००%

(७) ऋण भाखा नाघेको ऋणी सदस्य ९० दिनसम्म पनि संघ-संस्थाको सम्पर्कमा नआएमा त्यस्तो ऋणको शतप्रतिशत जोखिम कोषको व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

(८) सदस्य संघ-संस्थाहरूले सदस्यको मागको आधारमा आफ्ना ऋण सेवाहरूलाई विविधीकरण गरी उद्देश्यमा केन्द्रित ऋण लगानी गर्नुपर्दछ ।

(९) ऋणको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण गर्नुपर्दछ । यसरी निर्धारण गर्दा कुल ऋणको अनुपातमा कम्तीमा पनि ५० प्रतिशत ऋण आयआर्जन (उत्पादक) क्षेत्रमा हुने गरी निर्धारण गरी सोहीबमोजिम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(१०) ऋण लगानी गर्दा किस्ताबन्दीमा फिर्ता हुने गरी गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरी सोहीबमोजिम कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(११) ऋण लगानी गर्दा क्षेत्रगत र व्यक्तिगत सीमा स्पष्ट हुने गरी आन्तरिक कार्यविधिमा व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(१२) सदस्यलाई ऋण लगानी गर्दा ऋणी सदस्यको कम्तीमा पनि २० प्रतिशत स्वपुँजी हुने गरी गर्नुपर्दछ ।

(१३) कम्तीमा पनि हरेक तीन-तीन महिनाको अन्तरमा बजारदरको विश्लेषण गरी आवश्यक परेको खण्डमा बचत र ऋणको ब्याजदर परिमार्जन गर्ने । (रू २५ करोड भन्दा माथिका संस्थाहरूले राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरणद्धारा २०८२ जेठ ९ गते जारी मापदण्डको परिच्छेद ५ को १.४ बमोजिम मासिक रूपमा गर्नुपर्नेछ ।)

(१४) बचत र ऋणको ब्याजदरको भारित औषत फरकतादर जहिले पनि ६ प्रतिशतभन्दा कम हुने गरी व्यवस्थापन गर्ने ।

(१५) सामान्यतया ३ महिनाभन्दा बढी ग्रेस अवधि राखी ऋण प्रवाह नगर्ने । ऋण नीतिबमोजिम साँवासहितको किस्ता सुरू हुने अवधिमा थप गरिएको अवधिलाई सम्झनुपर्दछ । ग्रेस अवधिमा समेत मासिक रूपमा ब्याज असुल गर्नुपर्दछ ।

(१६) सामान्य अवस्थामा ऋणको पुनर्तालिकीकरण र पुनर्संरचना नगर्ने । प्राकृतिक प्रकोप, विपद, महामारीको समयभन्दा अघिको ऋणको साँवा ब्याज शतप्रतिशत बुझाउने ऋणी सदस्यहरूका लागि संस्थाको विपद जोखिम न्यूनीकरण निर्देशिका र महामारीमा ऋण व्यवस्थापन कार्यविधिअनुसार ऋणको पुनर्संरचना वा पुनर्तालिकीकरण गर्न सकिनेछ ।

(१७) पाकेको पाउनुपर्ने ब्याज समयमा असुल नभएको अवस्थामा ब्याज पुँजीकरण गर्नुहुँदैन ।

(१८) सहकारी विभागको २०७८ फागुन १३ गतेको प्रेस विज्ञप्तिअनुसार सहकारी संस्थाहरूले सदस्यलाई प्रवाह गर्ने ऋणमा सम्झौताबमोजिमको ब्याज रकमबाहेक अतिरिक्त शुल्क नलिने तर ऋण प्रवाह गर्दा संस्थाको अतिरिक्त खर्च गर्नुपर्ने भई अतिरिक्त शुल्क नलिई नहुने भएमा ब्याजबाहेक अधिकतम १ प्रतिशत नबढने गरी सेवा शुल्क लिन सकिनेछ । समूह सिर्जना गरी सामूहिक जमानीमा (लघुवित्त) ऋण लगानी गरेको हकमा संस्थाको अतिरिक्त खर्च पर्न गई अतिरिक्त शुल्क नलिई नहुने अवस्थामा ब्याजबाहेक अधिकतम १.५ प्रतिशत नबढने गरी सेवा शुल्क लिन सकिनेछ । ऋणको ब्याज र सेवा शुल्क लिएकामा थप प्रक्रिया शुल्क, प्रशासन शुल्क वा अन्य कुनै शुल्क लिन पाइने छैन ।

(१९) संस्थाले ऋण लगानी गर्दा प्राकृतिक व्यक्तिलाई मात्र गर्नुपर्दछ । ऋण लगानी गर्दा कम्तीमा सदस्य बनेको ९० दिन पुगेको हुनुपर्नेछ । बिनाधितो ऋण लगानी गर्दा सदस्य बनेको कम्तिमा ६ महिना पुरा भएको हुनुपर्दछ । संस्थालाइ संस्थागत बचतको ९० प्रतिशत भन्दा बाहेकको ऋण लगानी गर्न पाइनेछैन ।

(२०) ऋण लगानीको समयावधि १० वर्षभन्दा बढी गर्नुहुँदैन ।

(२१) संघ-संस्थाले गरेको ऋण लगानीबमोजिम असुलउपर गर्नुपर्ने सम्पूर्ण रकम असुलउपर भइसकेपछि सुरक्षणबापत राखिएको धितो फुकुवाको निवेदन प्राप्त भएको ७ कार्यदिनभित्र फुकुवाका लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनुपर्नेछ ।

(२२) संघ-संस्थाले स्वीकृत ऋण रकम निकासा गर्दा आपतकालिन ऋणबाहेक अन्य ऋणहरु सम्बन्धित सदस्यको खातामा जम्मा गर्नुपर्दछ ।

(२३) संघ-संस्थाले सदस्यहरूलाई ऋण लगानी गर्दा भुक्तानीयोग्य साधन (चेक) लाई सुरक्षणको रूपमा स्वीकार गरि लगानी गर्नुहुँदैन ।

(२४) संघ संस्थाले हर्जाना लगाउने विषय संस्थाको वजेट तथा प्राथमिकतामा राखिनु हुदैन । यदि संघ संस्थाले हर्जना लगाउनै परेमा भाखा नाघेको किस्ता रकममा मात्र दैनिक गणना गरी बढिमा ३ प्रतिशत सम्म लिनसक्ने नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ । तर व्याजमा हर्जना लगाउन पाइने छैन् ।

(२५) संस्थाले सदस्यको ऋण किस्ता निर्धारण गर्दा सो सदस्यको नगद प्रवाह (cash flow) लाई आधार मान्नुपर्नेछ । नगद प्रवाहमा आधारित किस्ता निर्धारण गर्दा सामान्यतः सम मासिक किस्ता (Equal Monthly Installment – EMI) वा सम मूलधन किस्ता (Equal Principal Installment – EPI) विधि प्रयोग गरिनुपर्छ। किस्ता निर्धारण गर्दा सम मूलधन विधिबाट प्राप्त हुने किस्ताको रकममा २० प्रतिशतभन्दा बढी अन्तर हुने गरी किस्ता निर्धारण गर्न मिल्ने छैन ।

(२६) संस्थाले ऋण असुल गर्ने शिलसिलामा धितो लिलाम गर्दा लिलाम बिक्री नभएमा

आफैले सकार गर्नुपर्नेछ सकार गर्दा धितोको प्रचलित बजार मुल्य वा धितो सकार गर्ने अघिल्लो दिनसम्म असुल गर्नुपर्ने रकम मध्ये जुन कम हुन्छ सोहि मुल्यमा सकार गर्नुपर्नेछ । यदि धितोको बजार मुल्य असुल गर्नपर्ने रकम भन्दा कम भएमा कम भएको रकमलाई नाफा नोक्सान हिसाबमा खर्च लेखि राख्नु पर्नेछ ।

१२. सदस्य सहभागिता स्तर सम्बन्धमा :

(१) नेपाल सरकार सहकारी विभागबाट २०७५/५/१८ गते जारी गरिएको सदस्य केन्द्रियता सूचकांक गणना विधिको आधारमा वार्षिक रूपमा गणना गरी आगामी योजनामा सुधारात्मक उपाय समेत समावेश गरी साधारणसभामा प्रस्तुत प्रतिवेदनमा संलग्न गर्नुपर्दछ ।

(२) संघ-संस्थामा सदस्यहरूको दीर्घकालीन पुँजी (सेयर पुँजी, जगेडा कोष, घाटा पूर्ति कोष र नियमित बचत) को अनुपात कम्तीमा पनि ३० प्रतिशतभन्दा माथि रहने गरी संस्थापकीय सरोकार कायम गर्ने । जुन तपसिलको सूत्रबाट गणना गर्न सकिन्छ :

संस्थापकीय सरोकार	सदस्यको पुँजी रू. + नियमित बचत रू.	× १००
	जम्मा पुँजी रू. (सदस्यको पुँजी रू. + जम्मा बचत रू. + तिर्नुपर्ने ऋण रू.) + तटस्थ स्रोत संयोग बिन्दु समायोजन अंक रू.	

जहाँ सदस्यको पुँजी रू. . अंसघन रू. + जगेडा कोष रू. + घाटापूर्ति कोष रू.

स्पष्टीकरण : तटस्थ स्रोत संयोग बिन्दु समायोजन भन्नाले सदस्यको पुँजी जम्मा बचतको ३५% बराबर नपुगेको भए नपुगेजति अंक सम्झनुपर्दछ ।

(३) सञ्चालकीय सक्रियतालाई वृद्धि गर्न वार्षिक योजना तथा बजेट निर्माण, व्यावसायिक रणनीतिक योजना र संस्था सञ्चालनको नीति तथा कार्यविधिहरु विकास तथा अद्यावधिक र तर्जुमा गर्दा विस्तारित मञ्चमार्फत सदस्य सहभागिताको वृद्धि गर्ने ।

साकोसको सञ्चालकीय सक्रियता तपसिलअनुसारको सूत्रबाट निकाल्न सकिन्छ :

सञ्चालकीय सक्रियता	वर्षमा सदस्य बैठक (साधारण सभा + विशेष साधारण सभा + विस्तारित मञ्च) मा उपस्थित सदस्य	×१००
	(वर्षारम्भका जम्मा सदस्य + वर्षान्तका जम्मा सदस्य संख्या)/२×६	

स्पष्टीकरण : 'विस्तारित मञ्च' भन्नाले संस्थाको तर्फबाट साधारण सदस्यहरूलाई डाकिएको जुनसुकै स्तर वा प्रकारको परामर्श सभा सम्झनुपर्दछ ।

(४) संस्थाको उत्पादन तथा सेवा अधिकतम सदस्यहरूले उपयोग गर्न सक्ने गरी नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।

साकोसको संरक्षकीय सम्बन्धन तपसिलको सूत्रबाट गणना गर्न सकिन्छ ।

संरक्षकीय सम्बन्धन	वर्षभरि कम्तीमा एकपल्ट ऋण प्राप्त गर्ने सदस्य संख्या / (वर्षारम्भका जम्मा सदस्य संख्या+वर्षान्तका जम्मा सदस्य संख्या)/२	× १००

१३. वित्तीय व्यवस्थापन तथा प्रतिवेदन प्रकाशन (खुलासा) सम्बन्धमा :

(१) सदस्य संघ-संस्थाले वित्तीय कारोबार गर्दा विश्व ऋण परिषद्ले सिफारिस गरेको PEARLS मापदण्ड परिपालना गर्नुपर्दछ ।

(२) संघ-संस्थाहरूले व्यवस्थापनबाट एक जनालाई सूचना अधिकारी तोकी लिखित कार्यविवरण उपलब्ध गराउने साथै सूचना अधिकारीको विवरण साकोसको वेबसाइट र कार्यालय परिसरमा देखिने गरी अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(३) संघ-संस्थाहरूले मासिक रूपमा सदस्यहरूले देख्ने ठाउँमा संघिय सहकारी विभागले मिति २०७९।०४।३१ गते जारी गरेको निर्देशन बमोजिम साकोसको वित्तीय अवस्था सार्वजनीक गर्नुपर्दछ ।

(४) १ अर्बभन्दा बढी कुल सम्पत्ति भएका साकोसहरूले अर्धवार्षिक रूपमा अपरिस्कृत वित्तीय विवरण राष्ट्रिय स्तर वा स्थानीय स्तरको पत्रिकामा सार्वजनिक गर्नुपर्दछ ।

(५) आन्तरिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदन र बाह्य लेखा परीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन कार्य सम्पन्न भएको मितिले १५ दिनभित्र नेफ्स्कूनमा उपलब्ध गराउने ।

(६) साधारणसभामा प्रस्तुत हुने वार्षिक प्रतिवेदन साधारणसभा हुनुभन्दा कम्तीमा पनि १५ दिन अगाडि सदस्यहरूलाई उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउने ।

(७) साधारण सभाको सूचना कम्तिमा ३० दिन अघि जारी गर्ने तथा सूचना जारी गरेको ३ दिनभित्र नियामक निकायलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(८) साधारण सभा सम्बन्धि सूचना एवम निर्णयहरूको विवरण १५ दिनभित्रमा नेफ्स्कून सदस्य सूचना प्रणालीमा अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।

१४. सन्दर्भ ब्याजदर तथा मूल्य निर्धारण सम्बन्धमा :

(१) संघ-संस्थाहरूले बचत तथा ऋणको ब्याजदर निर्धारण गर्दा नेपाल सरकार सहकारी विभागले जारी गरेको सन्र्दभ ब्याजदरलाई आधार मानी निर्धारण गर्ने ।

(२) सन्र्दभ ब्याजदर निर्धारण समितिले तोकेको मितिबाट तोकेको ब्याजदर कार्यान्वयन हुने नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(३) सन्दर्भ ब्याजदर संशोधन हुनुभन्दा अगावै लगानी भएको ऋण वा संकलन भएको

बचतको ब्याजमा पनि संशोधित दर नै कायम हुने गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ तर आवधिक बचतको हकमा सम्झौता समयावधिसम्म सम्झौताअनुसार नै हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

(४) सन्दर्भ ब्याजदर संसोधनका कारण भारित औषत फरकतादरमा क्षति हुन गएमा आन्तरिक कार्यविधि संशोधनमार्फत भारित औषत फरकतादर सहकारी ऐनबमोजिम बनाउन सकिनेछ ।

(५) सन्दर्भ ब्याजदरअनुसार संघ-संस्थाले आन्तरिक ब्याजदर समयोजन गर्नु कानुनी दायित्व रहेकाले सन्दर्भ ब्याजदरको सम्बन्धमा सञ्चालक समिति व्यवस्थापन तथा सदस्यहरूले जानकारी लिने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

(६) सदस्य संघ-संस्थाले प्रदान गर्ने सेवाको मूल्य निर्धारण गर्दा आधारदर गणना गरी बजारदर अनुसार लाभांश र PEARLS मापदण्डअनुसार संस्थागत पुँजी कायम हुने गरी गर्नुपर्दछ ।

१५. संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष वितरण सम्बन्धमा :

(१) संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष बचत ऋण सहकारीहरूमा सदस्यहरूलाई आफ्नो संस्थामार्फत कारोबार गरी आर्थिक समृद्धिको आधार तयार गर्ने विधि भएकाले वार्षिक कारोबारमा खुद बचत सकारात्मक हुने संघ-संस्थाले साधारणसभा सम्पन्न भएको एक महिनाभित्र कारोबारको आधारमा सदस्यहरूलाई संरक्षित पुँजी कोषको रकम वितरण गर्नुपर्दछ ।

(२) संघ-संस्थाले संरक्षित पुँजी कोष फिर्ता गर्दा स्वीकृत आन्तरिक कार्यविधिअनुसार गर्नुपर्दछ । यस्तो आन्तरिक कार्यविधि सहकारी ऐन नियमावलीसँग नबाझिने हुनुपर्नेछ ।

(३) संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषबाट सदस्यलाई रकम फिर्ता गर्दा तपसिलमा उल्लिखित विधिबाट गणना गर्नुपर्दछ ।

क) कुल संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष रकमको ४० प्रतिशत रकम प्रत्येक आर्थिक वर्षमा बचतमा भुक्तानी गरेको ब्याज रकममा प्रतिफल वितरणका लागि छुट्याउनुपर्नेछ ।

$$\text{बचतको फिर्ता कोषको गणना दर} = \frac{\text{कुल संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषको ४०\%}}{\text{बचतमा कुल ब्याज खर्च}}$$

ख) कुल संरक्षित पुँजी फिर्ता कोष रकमको ६० प्रतिशत रकम प्रत्येक आर्थिक वर्षमा ऋणमा प्राप्त गरेको ब्याज रकममा प्रतिफल वितरणका लागि छुट्याउनुपर्नेछ ।

$$\text{ऋणको फिर्ता कोषको गणना दर} = \frac{\text{कुल संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषको ६०\%}}{\text{आ.व.मा ऋणमा प्राप्त ब्याज}}$$

(४) आन्तरिक कार्यविधिमा असल सदस्यको योग्यताको व्यवस्था गरी उक्त योग्यता नपुगेका

सदस्यहरूलाई संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषको रकम रोक्न सक्नेछ । यसरी वितरण नभई रोक्का भएको रकम आर्थिक वर्षको अन्त्यमा संस्थाको जगेडा कोषमा सार्नुपर्नेछ ।

(५) संरक्षित पुँजी कोष फिर्ता गर्दा सदस्यले प्राप्त गर्ने रकमको ५ प्रतिशत रकम अग्रिम कर कट्टी गरी बाँकी रकम मात्र भुक्तानी गर्नुपर्दछ । यसरी संरक्षित पुँजी कोषको रकम फिर्ता गर्दा संस्थागत कारोबार गर्ने सदस्यलाई समेत वितरण गर्नुपर्दछ ।

(६) संरक्षित पुँजी कोषबाट सेयर लाभांश कोषमा रकमान्तर गरी वितरण गर्नुहुँदैन र संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषबाट सेयर कारोबारलाई आधार मानी रकम फिर्ता गर्नुहुँदैन ।

(७) सेयर अनुपात पर्ल्स मापदण्डअनुसार पुऱ्याउनु आवश्यक भएमा साधारणसभाबाट निर्णय गरी रू.१००।– ले भाग जाने रकम सेयरमा रकमान्तर गरी बाँकी रकम फिर्ता गर्न सकिनेछ ।

(८) संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषको रकम कारोबार भएको आर्थिक वर्षमा कारोबार गर्ने सदस्यहरूका लागि पछिल्लो आर्थिक वर्षको वार्षिक साधारणसभाले स्वीकृत गरेको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको आधारमा वितरण गर्नुपर्दछ । यसरी वितरण गर्नुपर्ने आर्थिक वर्षमा वितरण नगरे वा वितरण हुन नसके आर्थिक वर्षको अन्तमा संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषमा रहेको रकम जगेडा कोषमा रकमान्तर गर्नुपर्दछ ।

१६. एकीकरण तथा विभाजन सम्बन्धमा :

(१) सदस्य संघ-संस्थाहरूले साधारणसभाबाट एकीकरणका लागि पूर्व सहमति लिई सदैव एकीकरणका लागि तयार रहनुपर्दछ ।

(२) एकीकरणका लागि संघ एवं बाह्य पक्षलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने बाह्य ऋण वा दायित्व बाँकी रहेको भए भुक्तानी गरी वा पुर्व सहमति लिएर मात्र एकीकरण गर्नुपर्दछ ।

(३) सदस्य संघ-संस्थाहरूले वार्षिक रूपमा एकीकरणसम्बन्धी छलफल आयोजना गर्ने वा सोसम्बन्धी छलफलमा सहभागिता जनाई एकीकरणसम्बन्धी जानकार हुनुपर्नेछ ।

(४) ३३ प्रतिशतभन्दा बढी सदस्य दोहोरिएको संस्थाहरु एकआपसमा अनिवार्य एकीकरण गर्नुपर्दछ ।

(५) बचत तथा ऋण सहकारी एकीकरण गर्दा एक स्थानीय तहलाई प्राथमिकता दिई एकीकरणको प्रक्रिया अघि बढाउनुपर्नेछ ।

(६) सदस्य संघ-संस्थाहरूले एकीकृत कारोबार गर्नुपूर्व सम्पत्ति तथा दायित्वको मूल्यांकन गरी एकीकरण गर्ने साकोसका सहायक खाताहरु र मूल खाता भिडान गर्नुपर्दछ । उक्त कार्यको लागि Due Diligence Audit (DDA) गर्नुपर्नेछ ।

(७) सहकारी नियमावलीको नियम ७ बमोजिम जनसंख्याको आधारमा रहनसक्ने बचत ऋण सहकारीको संख्या तोकिएकोले सो स्तर प्राप्त गर्न एकीकरणलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

(८) फरक विषयका सहकारीहरूसँग एकीकरण गर्दा मुख्य कारोबार बचत तथा ऋणको हुने गरी एकीकरण गर्नुपर्दछ ।

(९) संस्थाहरु एकआपसमा एकीकरण हुँदा वहाल रहेका कर्मचारीहरूको वहिर्गमन नहुने गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

(१०) स्थायी लेखा नम्बर खारेजी गर्नुपर्ने भए एकीकरण सम्पन्न भएको एक महिनाभित्र प्रक्रिया सम्पन्न गर्नुपर्दछ ।

(११) एकीकरण हुनुपूर्व कायम रहेको ब्याजदर एकीकरण भएपछि एकीकरण हुँदाको बखत समायोजन कार्यदलले सम्झौता गरेबमोजिम एउटै कायम गर्नुपर्दछ ।

(१२) कारोबार एकीकृत रूपमा सुरू गर्नु अगावै प्राविधिक रूपमा सेयर, बचत र ऋणका खाताहरु एकीकृत भएको हुनुपर्नेछ ।

(१३) संघ–संस्थाको एकीकरण तथा विभाजन सहकारी संस्था एकीकरण तथा विभाजन निर्देशिका, २०७७ बमोजिम सम्पन्न गर्नुपर्दछ ।

१७. सेवा केन्द्र सञ्चालन तथा कार्यक्षेत्र विस्तार सम्बन्धमा :

(१) सेवा केन्द्र विस्तार गर्नुपूर्व स्थलगत सम्भाव्यता अध्ययन गरी सम्भाव्य देखिएको स्थानमा स्पष्ट कार्ययोजनासहित विस्तार गर्नुपर्दछ ।

(२) सेवा केन्द्र सञ्चालन गर्नुपूर्व सम्बन्धित नियामक निकायबाट सेवाकेन्द्र सञ्चालन स्वीकृती लिनुपर्नेछ । साथै, स्थानीय तहमा दर्ता गर्नुपर्ने भए दर्ता गरेर मात्र सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

(३) सेवा केन्द्र सञ्चालनलाई व्यवस्थित बनाउन सेवा केन्द्र सञ्चालन व्यवस्थापन कार्यविधि विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने । यस कार्यविधिमा सञ्चालन ढाँचा स्पष्ट उल्लेख भएको हुनुपर्नेछ ।

(४) दैनिक रूपमा सेवा केन्द्रहरूको हिसाब मिलान गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्ने । हरेक सेवा केन्द्रहरूको वासलात, आय व्यय, सन्तुलन परीक्षणलगायत वित्तीय विवरण अलग–अलग र एकीकृत प्रतिवेदन कारोबार समयमै प्राप्त हुने गरी प्राविधिक व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

(५) सेवा केन्द्र सञ्चालन गरेको आर्थिक वर्षबाटै खुद बचत हुने गरी व्यवस्थापन

गर्नुपर्दछ ।

(६) सेवा केन्द्र सञ्चालन गर्दा सदस्यहरूको पहुँच तथा पायक पर्ने स्थान, नगद ओसार पसार र कार्यालयको पर्याप्त सुरक्षा व्यवस्था मिलाई गर्नुपर्दछ ।

(७) सेवा केन्द्र सञ्चालन स्तरको सम्बन्धमा कम्तीमा पनि वार्षिक रूपमा सञ्चालक समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिबाट अनुगमन तथा निरीक्षण गर्नुपर्दछ ।

(८) सदस्य संस्थाले कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा सेवाको माग, प्रतिइकाइ लागत सञ्चालन खर्च व्यवस्थापकीय रेखदेख स्थिर सम्पत्तिको उपयोग विश्लेषण गरी कार्यक्षेत्र विस्तार गर्नुपर्दछ ।

१८. नेफ्स्कून साकोस म्यानेजर्स क्लब सम्बन्धमा :

(१) नियमित निरिक्षण अनुगमन कार्यक्रम (Supervisory Checks and Analysis for Navigation-SCAN) आबद्ध सदस्य संघ-संस्थाहरूले प्रमुख कार्यकारी अधिकृत वा व्यवस्थापन प्रमुखलाई नेफ्स्कून साकोस म्यानेजर्स क्लबमा आबद्ध गराउनुपर्नेछ ।

(२) नेफ्स्कून साकोस म्यानेजर्स क्लबमार्फत बचत ऋण सहकारी अभियानमा व्यावसायिक व्यवस्थापनको अभ्यास गरिने भएकाले आबद्ध प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले क्लबको कामको सिलसिलामा सम्बन्धित संस्थाको दैनिक तथा व्यावसायिक काममा असर नपर्ने गरी दिएको वार्षिक १० दिनसम्म काज उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

(३) नेफ्स्कून साकोस म्यानेजर्स क्लबले आर्थिक वर्ष सुरू हुनुअगावै आगामी वर्षको कार्ययोजना संघमा पेस गर्नुपर्दछ ।

(४) नेफ्स्कून साकोस म्यानेजर्स क्लबले बचत ऋण सहकारीका अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य-मान्यता र सिद्धान्त तथा नेफ्स्कूनको मार्गदर्शनअनुरूप कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ ।

१९. साकोस एकरूपता प्रणाली सम्बन्धमा :

(१) सदस्य संघ-संस्थाहरूले नेफ्स्कूनको साकोस एकरूपता प्रणाली नीतिअनुसार सम्झौता गरी एकरूपता प्रणाली कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(२) बचत तथा ऋण सहकारी अभियान भित्र दृश्यमा एकरूपता ल्याउन संघले तोकेको ढाँचामा प्रतीक निर्माण, सहकारी रङको उपयोग, कर्मचारीको पोसाक साकोसका अन्य आधारभूत नियमित प्रकाशनहरु प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

(३) संस्था सञ्चालनमा एकरूपता कायम गर्ने गरी नेफ्स्कूनले उपलब्ध गराएको ढाँचामा आन्तरिक कार्यविधि र वस्तु तथा सेवाको विविधीकरणसम्बन्धी प्रकाशनको उपयोग

गरी स्तरीयता कायम गर्नुपर्दछ ।

(४) साकोस एकरूपता प्रणाली कार्यान्वयन सम्झौताबमोजिम संस्थाले गर्नुपर्ने भनी लेखिएका सबै क्रियाकलाप सम्पन्न गर्नुपर्दछ ।

(५) सञ्जाल हितका लागि उपयोग गर्न संघ-संस्थाहरूसँग भएको वित्तीय स्रोत तरलताको रूपमा उपयोग गर्दा कम्तीमा पनि ५० प्रतिशत बचत ऋण सहकारी सञ्जालमार्फत परिचालन गर्नुपर्दछ ।

(६) संघ-संस्थाको सेवा प्रभावकारी बनाउन नेफ्स्कूनले तोकेको एकरूपता प्रणालीअनुसार प्रविधिको प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

(७) एकरूपता प्रणाली सम्झौतामा उल्लेख भएका आवश्यक तालिमहरू प्राप्त गर्न सक्ने गरी योजना तथा नीतिगत व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

(८) नेफ्स्कूनले तोकेको ढाँचामा वित्तीय प्रतिवेदन तयारी तथा अद्यावधिक गर्नुपर्दछ । एकरूपता प्रणालीमा प्रयोग हुने रङको साब्दिक अर्थ अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

२०. तरलता व्यवस्थापन सम्बन्धमा :

(१) संघ-संस्थामा आवश्यक तरलता प्रक्षेपणका लागि कम्तीमा आगामी ६ महिनाको नगद प्रवाह योजना तयार गरी नियमित सुपरीवेक्षण गर्नुपर्दछ ।

(२) संघ-संस्थामा रहेको तरलता रकमले कमाउने गरी सञ्जाल र वित्तीय संस्थामा जोखिम व्यवस्थापनसहित कम्तीमा लागत धान्ने गरी परिचालन गर्नुपर्दछ ।

(३) कुल बचतको अनुपातमा कम्तीमा १५ प्रतिशत तरलता निरन्तर कायम राख्नुपर्नेछ । तरलता गणना गर्दा अनुसूची ७ बमोजिमको ढाँचामा तयार गर्नुपर्दछ ।

(४) संघ-संस्थाले कुल सम्पत्तिको बढीमा १ प्रतिशतसम्म नकमाउने तरल सम्पत्तिको रूपमा राख्न सक्नेछ । उक्त नगदको सुरक्षाका लागि अनिवार्य रूपमा बिमा गर्नुपर्दछ ।

(५) संघ-संस्थामा रहेको तरलता परिचालनमा हुन सक्ने केन्द्रीकृत जोखिम व्यवस्थापन गर्न बचत ऋण सहकारी सञ्जालबाहेक एउटै वित्तीय संस्थामा २५ प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरी व्यवस्थापन गुर्नपर्नेछ ।

(६) क्षेत्रगत स्थायित्वको लागि तरलता व्यवस्थापन :

क) संघमा सदस्य संघसंस्थाहरू सबैले अनिवार्य नियमित बचत गर्नुपर्नेछ । नियमित बचत न्यूनतम रू एक हजार र अधिकतम सदस्य संघसंस्थामा कायम रहेको बचतको १ प्रतिशतसम्म अनिवार्य रूपमा संघमा राख्नुपर्नेछ ।

ख) क्षेत्रगत स्थायित्व एवम तरलता सुनिश्चितताको लागि संघको केन्द्रीय तरलता कोष बचतमा सदस्यसँग भएको कूल बचतको कम्तिमा १ प्रतिशत रकम जम्मा गर्नुपर्नेछ ।

ग) कारोबार नियमितताको लागि सदस्य संघसंस्थाले कुल बचतको कम्तिमा १ प्रतिशत रकम नियमित कारोबार बचतमा राख्नुपर्नेछ ।

घ) सदस्य संघसंस्थाहरूलाइ कूल बचतको कम्तिमा १ प्रतिशत संघमा आवधिक बचत राख्न सकिनेछ ।

तरलताको प्रतिवेदन अनुसूची ७ बमोजिम नियामकीय निकाय र संघमा विवरण उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

२१. सदस्य सूचना प्रणाली (Member Information System-MIS) तथा कोपोमिसमा आबद्धता सम्बन्धमा :

(१) mis.nefscun.org.np मार्फत संघले विकास गरेको एकीकृत सदस्य सूचना प्रणालीमा सदस्य संघ-संस्थाहरूले विवरण नियमित अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(२) सदस्य सूचना प्रणालीमार्फत संघमा प्रतिनिधित्व गर्ने प्रतिनिधिको विवरण संघको साधारणसभा हुनुभन्दा १५ दिनअगावै अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(३) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन र साधारणसभा सम्पन्न भएको ३० दिनभित्र सदस्य सूचना प्रणालीमा अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(४) सदस्य संघ-संस्थाहरूले मासिक वित्तीय प्रतिवेदन सदस्य सूचना प्रणालीमार्फत महिना समाप्त भएको ७ दिनभित्र अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(५) सदस्य संघ-संस्थाले सदस्य सूचना प्रणाली अद्यावधिक गर्न सक्ने जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

(६) सदस्य सूचना प्रणालीसम्बन्धी संघले आयोजना गरेको तालिम तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रममा सम्बन्धित कर्मचारीलाई अनिवार्य सहभागी गराउनुपर्नेछ ।

(७) सदस्य सूचना प्रणाली सञ्चालनका लागि संघबाट स्वचालित रूपमा प्राप्त हुने यूजर आईडी र पासवर्ड सुरक्षित र गोप्य रूपमा व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवारी व्यवस्थापन प्रमुखको हुनेछ ।

(८) सहकारी विभागबाट जारी निर्देशिनअनुसार कोपोमिस प्रणालीमा नियमित रूपमा विवरणहरू अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(९) सहकारी विभागबाट २०८१/०२/०३ मा जारी सुचना अनुसार संघसंस्थाहरूले कोपोमिस प्रणालीमा समष्टिगत विवरण अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

२२. नियमित निरिक्षण तथा अनुगमन कार्यक्रम Supervisory Checks and Analysis for Navigation-SCAN मा अनिवार्य सहभागिता

(१) हरेक संघ-संस्थाले विद्यमान जोखिम व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन आन्तरिक रूपमा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको क्षमता विकास र कार्य प्रभावकारिताको व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

(२) संघ-संस्थाले सञ्चालक समितिले तोकेको सञ्चालकको संयोजकत्वमा व्यवस्थाप सदस्य रहने गरी बढीमा ५ जनाको नियमित अनुगमन तथा जोखिम व्यवस्थापन कार्यदल गठन गरी त्रैमासिकरूपमा नेफस्कूनले उपलब्ध गराएको ढाँचामा जोखिम विश्लेषण गरी हरेक त्रैमास बितेको १५ दिनभित्र नेफस्कूनलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

(३) नियमित अनुगमन तथा जोखिम व्यवस्थापन कार्यदलले त्रैमासिक रूपमा विश्लेषण गरेको प्रतिवेदन आगामी सञ्चालक समितिको नियमित बैठकमा छलफल गरी जोखिम व्यवस्थापनका लागि आवश्यक कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

२३. सुशासन तथा सिद्धान्त परीक्षण सम्बन्धमा :

(१) सदस्य संघ-संस्थाले स्तरीय आचारसंहिता निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(२) रू. २ करोडभन्दा माथि कुल सम्पत्ति भएको सदस्य संघ-संस्थाको सञ्चालक समितिमा निर्वाचित व्यक्तिले दैनिक व्यवस्थापकीय काम-कारबाहीमा संलग्न हुनुहुँदैन ।

(३) सञ्चालकले आफ्नो अधिकार क्षेत्र नाघी गरेको काम-कारबाहीप्रति सञ्चालक स्वयं जवाफदेही हुनुपर्नेछ ।

(४) सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमिति, कर्मचारी वा निजको परिवारको स्वामित्वमा रहेको घर भाडामा लिई कारोबार गर्नुहुँदैन ।

(५) सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमिति, कर्मचारी वा निजको परिवारको स्वामित्वमा सञ्चालनमा रहेको फर्म वा कम्पनीबाट वस्तु वा सेवा खरिद गर्नुहुँदैन ।

(६) सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमिति र कर्मचारी अर्को कुनै सहकारीको कर्मचारी, समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति वा उपसमितिमा संलग्न हुनुहुँदैन ।

(७) सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उप समिति र कर्मचारीहरू अर्को कुनै बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको सदस्य हुनुहुदैन ।

(८) सदस्य संघसंस्थाले आधारभूत सेवा सुविधा र सो को प्रक्रियाबारेमा संक्षिप्त जानकारी दिन सबैले देख्ने ठाउँमा सदस्य बडापत्र टाँसी अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।

(८) गोपनीयता कायम राख्नुपर्ने : संघ-संस्था सञ्चालनको क्रममा कारोबारको गोपनीयता कायम राख्नुपर्नेछ ।

सुशासन एवं सदस्य सुरक्षा कायमा राख्न संस्थाले अनिवार्य प्रकाशन गर्नुपर्ने

क्र.सं.	प्रकाशन	समय
१.	सदस्य वडापत्र	अद्यावधिक गरि सधैं
२.	साधारण सभाको सूचना	साधारण सभा सुरू हुनुभन्दा १महिना अधि
३.	साधारण सभाको प्रतिवेदा प्रकाशन रवितरण	साधारण सभा सुरू हुनुभन्दा १५ दिन अघि
४.	सधारण सभाको प्रमाणित माइन्युट सदस्यहरूलाई जानकारी	साधारण सभा समाप्त भएको३० दिन भित्र
५.	वस्तु तथा सेवाको लागत शुल्क, व्याजदर	परिमार्जन भएकै दिनमा
६.	मासिक वित्तीय विवरण प्रकाशन	महिना समाप्त भएको ७ दिनभित्र

२४. प्रतिवेदन सम्प्रेषण सम्बन्धमा :

(१) जोखिम भारित सम्पत्ति एव पूँजी पर्याप्तता विश्लेषण, पल्स विश्लेषण समेत समावेश भएको मासिक प्रगति प्रतिवेदन सञ्चालक समितिको नियमित बैठकमा व्यवस्थापन प्रमुखबाट अनिवार्य प्रस्तुत गरी छलफल गरी सोको सुधार योजना बनाई कार्यान्वयनका लागि नीतिगत व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

(२) साधारणसभा सम्पन्न भएको १५ दिनभित्र साधारणसभाको निर्णय सहितको वार्षिक प्रतिवेदन नियामक निकाय र नेफ्स्कूनको सदस्य सुचना प्रणालीमा पठाउनु पर्नेछ ।

२५. विद्युतीय भुक्तानी तथा फछ्र्यौट व्यवस्थापन

(१) सदस्य संघ-संस्थाले विनियममा व्यवस्था गरी विद्युतीय प्रणालीमार्फत आफ्ना सदस्यहरूले नेपालभरको कुनै सहकारी संस्थाबाट आफ्नो खातामा रकम जम्मा गर्न र झिक्न सकिनेछ ।

(२) बचत तथा ऋणसम्बन्धी अन्तरसहकारी कारोबारको हकमा सहकारी संस्थाहरूले मन्त्रालयले सम्बन्धित विषयगत संघको भूमिकासमेत निर्दिष्ट गरी तोकेको मानदण्ड पालना गर्नुपर्दछ ।

(३) सहकारी संघसंस्थाले प्रचलित कानुनबमोजिम स्वीकृत प्राप्त विद्युतीय भुक्तानी सेवाप्रदायकसँग लिखित सम्झौता गरी सदस्यहरूलाई विद्युतीय भुक्तानी सेवा प्रदान गर्न सकिनेछ । यसरी सम्झौता गरी दिईएको विद्युतिय सेवाको सम्झौता प्रति १ महिना भित्र सम्झौता पत्र सहित नियामक निकायमा जानकारी गराउनुपर्दछ ।

(४) सदस्य संघ-संस्थाहरूले विद्युतीय सेवाप्रदायक फर्म वा कम्पनीमा धरौटीबाहेक सेयर खरिद वा कुनै पनि बचतको कारोबार गर्नुहुँदैन ।

(५) विद्युतीय भुक्तानी तथा फर्स्योटमा भएका कारोबारहरूको कम्तीमा दैनिक रूपमा रिकन्साइल गर्नुपर्दछ ।

(६) विद्युीय भुक्तानी प्रणालीको स्तरीय सुरक्षा व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

(७) विद्युतीय भुक्तानी प्रणालीको व्यक्तिगत कारोबार सुरक्षासम्बन्धी तालिम सदस्यहरूलाई प्रदान गर्नुपर्दछ ।

(८) विषयगत केन्द्रीय संघले विकास गरेको भुक्तानी फर्स्योट प्रणालीमार्फत मात्र भुक्तानी फर्स्योट कारोबार गर्नुपर्दछ ।

(९) विद्युतीय भुक्तानी तथा फर्स्योट कारोबारको व्यवस्थित अभिलेख राखिनुपर्दछ ।

(१०) विद्युतीय भुक्तानी फर्स्योट आन्तरिक कार्यविधि विकास गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

२६. विपद व्यवस्थापन

(१) सदस्य संघसंस्थाले संघबाट उपलब्ध गराईएको नमुना नीति बमोजिमको विपद् जोखिम न्यूनीकरण निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(२) विपद् जोखिमको स्वःविश्लेषण गरी उच्च एवं मध्यम जोखिम रहेका क्षेत्रहरूको जोखिम न्यूनीकरणका लागि आवश्यक योजना निर्माण गर्नुपर्दछ ।

(३) रू. ५० लाखभन्दा माथिको घर भएमा सो घरको प्राविधिक मार्फत भूकम्पीय जोखिम मूल्यांकन गराई आवश्यक सुरक्षा अपनाउनुपर्नेछ ।

(४) सदस्य संघ-संस्थाले संस्थाको महत्वपूर्ण सम्पत्ति, अभिलेख एवं तथ्यांकहरूको स्तरिय सुरक्षा व्यवस्था कायम गर्नुपर्दछ ।

(५) सम्भावित जोखिम न्यूनीकरणका लागि सञ्चालन खर्चको कम्तीमा १ प्रतिशत हुने गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि बजेट विनियोजन गर्नुपर्दछ ।

(६) विपद जोखिम न्यूनीकरणमा तुरून्त क्रियाशील हुन सक्ने अधिकारसहितको विपद् जोखिम न्यूनीकरण व्यवस्थापन कार्यदल गठन गर्नुपर्दछ ।

(७) विपद् जोखिम न्यूनीकरण निर्देशिकाबमोजिम वार्षिक कम्तीमा एक पटक जोखिम न्यूनीकरण सिमुलेसन अभ्यास गराउनुपर्नेछ ।

(८) सदस्य संघ-संस्थाहरूले संघले उपलब्ध गराएको नमुना कार्यविधिअनुसार अभौतिक बैठक सञ्चालन कार्यविधि निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(९) विपद् जोखिम न्यूनीकरण निर्देशिकाबमोजिम घरबाट काम *(Work from Home)* प्रणाली विकास गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

२७. विशिष्टीकृत संघ तथा गैरवित्तीय लगानी

(१) विशिष्टीकृत सहकारी संघमा लगानी गर्दा सम्बन्धित संस्थामा आबद्ध सदस्यको प्रत्यक्ष साझा आवश्यकताको क्षेत्रमा कार्य गर्ने गरी गठन भएको संघमा मात्र लगानी गर्नुपर्दछ ।

(२) बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको पहिचान र ऐक्यबद्धता कायम गरेर मात्र विशिष्टीकृत संघमा लगानी गर्नुपर्दछ ।

(३) नेफ्स्कून, प्रदेश बचत संघ र जिल्ला बचत संघहरूको कार्यक्षेत्रमा दोहोरो नपर्ने सुनिश्चित भएको क्षेत्रमा मात्र लगानी गर्नुपर्दछ ।

(४) सहकारी संस्थाले विशिष्टीकृत सहकारी संघमा लगानी गर्दा अधिकतम रूपमा जगेडा कोषको ०.५ प्रतिशत बराबरले हुने गरि मात्र लगानी गर्न सकिनेछ ।

(५) विशिष्टीकृत सहकारी संघमा लगानी गर्दा स्वरोजगारी तथा मूल्यशृंखलामा योगदान पुर्याउने, वस्तुको सञ्चय, प्रशोधन, बजारीकरण र निर्यातमूलक कार्यका लागि दर्ता भएकाहरूमा मात्र लगानी गर्नुपर्दछ । घर-जग्गा लगायत अनुत्पादक क्षेत्रमा बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाले लगानी गर्नुहुँदैन ।

(६) वित्तीय क्षेत्रबाहेकका क्षेत्रमा लगानी गर्दा तीन वर्षभित्र प्रतिफल नआएमा अनिवार्य जोखिम खर्च व्यवस्था गर्नुपर्ने ।

(७) विशिष्टीकृत सहकारी संघमा लगानी गर्दा साधारणसभाबाट स्वीकृत योजनाअनुसार मात्र गर्नुपर्दछ ।

(८) सहकारी ऐन, २०७४ को दफा १२५ (ज) बमोजिम जरिवाना नहुने कानुनी वातावरण तयार भएपछि मात्र लगानी गर्नुपर्दछ ।

(९) सदस्य संघ–संस्थाले गैरवित्तीय लगानी गर्नुहुँदैन ।

२८. सहकारी लघुवित्त (बचत समूह) परिचालन

(१) बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूले सहकारी लघुवित्त (बचत समूह) मार्फत सेवा प्रवाहा गर्दा सहकारी लघुवित्त (बचत समूह) परिचालन आन्तरिक कार्यविधि तयार गर्नुपर्दछ ।

(२) बचत समूह निर्माण गर्दा सहभागितामूलक ग्रामीण लेखाजोखा प्रणालीबाट आवश्यकताको अवस्था पहिचान गर्नुपर्दछ । यसरी समूह निर्माण गर्दा आवश्यकता भएका समुदायका सम्बन्धित सहकारीमा आबद्ध साझा सह–बन्धन (Common Bond) कायम भएको हुनुपर्दछ ।

(३) बचत समूहबाट परिचालन हुने बचत ऋण तथा अन्य सेवाहरू समूहमैत्री र प्रतिस्पर्धी हुनुपर्दछ ।

(४) बचत समूहमा आबद्ध सदस्यहरूलाई प्रजातान्त्रिक नियन्त्रण प्रणाली, लाभांश, संरक्षित पुँजी फिर्ता कोषलगायतका सेवा–सुविधामा विभेद गर्नुहुँदैन ।

(५) बचत समूहरूमा उद्यमशीलता विकास र सामाजिक क्रियाकलापमा सहभागिता गराउन वार्षिक कार्यक्रम तथा योजनामा समावेश गरिएको हुनुपर्दछ ।

(६) बचत समूह परिचालनमा संलग्न कर्मचारीको लक्ष्य निर्धारण गर्दा खर्च धान्न सक्ने गरी गरिएको हुनुपर्दछ ।

(७) बचत समूहमा भएको आर्थिक कारोबार संस्थाको लेखा प्रणालीमा एकीकृत भएको हुनुपर्दछ ।

२९. तथ्यांक भण्डारण तथा सुरक्षा व्यवस्था :

(१) रू. ५ करोडभन्दा माथि कुल सम्पत्ति भएका संघ–संस्थाहरूले आर्थिक कारोबारको तथ्यांक भण्डारण सम्भव भएसम्म क्लाउडमा राख्नुपर्नेछ यदि इन्टरनेटका कारणले सम्भव नभएमा एउटै उपकरणमा नभई दुई वा दुई भन्दा बढी उपकरणमा सुरिक्षत तवरले राख्नुपर्नेछ ।

(२) तथ्यांक भडारण गर्दा उक्त फर्म वा कम्पन्नीसँग सेवा निरन्तरताको बारेमा सम्झौतामै उल्लेख गरिएको हुनुपर्दछ ।

(३) ५० करोडमाथि कुल सम्पत्ति भएका संस्थाहरूले प्रयोग गरेको सफ्टवयेरको सूचना

प्रविधि जोखिम परीक्षण गरी सुनिश्चित गरिएको सफ्टवयेर प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

(४) सूचना प्रविधि सञ्चालन आन्तरिक कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(५) संस्थाका महत्वपूर्ण कागजात (विनियम, अद्यावद्यिक आन्तरिक कार्यविधि, सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसँग सम्बन्धित कागजातहरु, बाह्य लेखा परीक्षण प्रतिवेदन, सभा तथा बैठकका निर्णय पुस्तिकाहरु, ऋण फाइल, सम्झौताहरु आदि) अनिवार्य रुपमा अग्निरक्षक कवच (फायर प्रुफ) सहितको दराज र ई-कपीमा समेत सुरक्षित तरिकाले व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

(६) सफ्टवयर परिवर्तन गर्दा BAK फाइलमा व्याकअप दिने गरी सम्झौता गर्नुपर्नेछ ।

३०. सदस्य सुरक्षा तथा वित्तीय साक्षरता :

(१) सदस्य संघ-संस्थाले सेवा प्रवाह गर्दा लाग्ने शुल्कका दरहरु सदस्यहरुसँग कारोबार सम्पन्न गर्नुअगावै सदस्यमैत्री माध्यमहरुको प्रयोग गरी जानकारी गराउनुपर्दछ ।

(२) सदस्य संघ-संस्थाले कम्तीमा पनि त्रैमासिक रुपमा सदस्यसँग गरिएको कारोबारको विवरण उपलब्ध गराउनुपर्नेछ । विवरणमा ब्याजदर, लाभांश, शुल्क आदिका विवरण खुलेको हुनुपर्नेछ ।

(३) सदस्य संघ-संस्थाले सदस्यहरुलाई निष्पक्ष र समान व्यवहार गर्नुपर्दछ । व्यक्तिगत सामीप्यता र चिनजानका आधारमा सेवा प्रवाहमा विभेद गर्नुहुँदैन । सदस्यहरुलाई संस्थासँग कारोबार गर्ने निर्णय गर्नुपूर्व पर्याप्त सूचना उपलब्ध गराउनुपर्दछ ।

(४) सदस्य संघ-संस्थाहरुले वास्तविकतामा आधारित, तुलनात्मक, पारदर्शी र सम्पूर्ण ऋणसँग सम्बन्धित सूचनाहरु सदस्यलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ । क्षमतामा आधारित ऋण लगानीको सिद्धान्तमा रहेर ऋणको अभ्यास गर्नुपर्दछ ।

(५) सदस्य संघ-संस्थाहरुले ऋण असुली गर्दा मर्यादित र कानुनसम्मत विधिहरुको मात्र प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

(६) सदस्य संघ-संस्थाहरुले सदस्यको व्यक्तिगत सूचना (नियामक निकायले कानुनबमोजिम मागेबाहेक) कोही कसैलाई कुनै पनि प्रयोजनमा दिनुहुँदैन । व्यक्तिगत सूचनाहरु गोप्य राखिनेछ भन्ने कुरामा सदस्यलाई विश्वस्त बनाउनुपर्दछ ।

(७) सदस्य संघ-संस्थाहरुले सदस्यहरुको गुनासो सुनुवाइको संयन्त्र तथा विवाद समाधानका लागि प्रणाली विकास गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(८) सदस्यहरुलाई बचत परिचालन, ऋण सदुपयोगिता र वित्तीय साक्षरतासम्बन्धी शिक्षा नियमित रुपमा प्रदान गर्नुपर्दछ ।

(९) सदस्य संघ-संस्थाहरूले प्रजातान्त्रिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापित गर्न निष्पक्ष रूपान्तरणमार्फत पद हस्तान्तरण गर्नुपर्दछ ।

३१. उद्यमशीलता विकास सेवा सञ्चालन :

(१) सदस्य संघ-संस्थाहरूले वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटमा व्यवस्था गरी उद्यमशीलता विकास सेवा सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

(२) सदस्यहरूमाझ उद्यमशीलता विकास गर्न नियमित तालिम कार्यक्रम, प्रोत्साहनमूलक ऋण कार्यक्रम र बजार सम्बन्धका संयन्त्रहरू विकास गर्नुपर्दछ ।

(३) सदस्य संघ-संस्थाहरूले उद्यमशीलतासम्बन्धी फोकल पर्सन तोक्नुका साथै व्यवसाय विकास सेवा **Business Development Service Desk** अनिवार्य रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

(४) रू. ५० करोडभन्दा माथि कुल सम्पत्ति भएका सदस्य संघ-संस्थाहरूले/ सदस्यहरूले उत्पादन गरेको वस्तु तथा सेवा प्रदर्शनका लागि कार्यालय हाताभित्र प्रदर्शनी कक्षको व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

३२. स्वयंसेवी परिचालन :

(१) सदस्य संघ-संस्थाहरूको सञ्चालक समिति, उपसमिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति स्वयंसेवाको भावनाले परिचालित हुनुपर्नेछ ।

(२) सदस्य संघ-संस्थाहरूले स्वयंसेवी परिचालन आन्तरिक कार्यविधि विकास गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(३) सदस्य संघ-संस्थाको सञ्चालक समितिले रणनीतिक व्यावसायिक योजना, वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट वैशाखदेखि सुरू गरी असार मसान्तसम्म स्वीकृत गर्नुपर्दछ ।

(४) सदस्य संघ-संस्थाको सञ्चालक समितिले वार्षिक रूपमा संस्था सञ्चालनका लागि आवश्यक आन्तरिक कार्यविधिहरू निर्माण तथा अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

(५) सदस्य संघ-संस्थाका समितिका सदस्यहरू समुदायमा नमुनायोग्य रूपमा स्थापित हुनुपर्नेछ ।

(६) सदस्य संघ-संस्थाहरूमा विश्वासयोग्य सञ्चालक मान्न भाखा नाघेको ऋण ५ प्रतिशतभन्दा कम र नियमित बचत गर्ने सदस्य ९० प्रतिशतभन्दा बढी हुनुपर्दछ ।

(७) सदस्य संघ-संस्थाहरूका समितिका सदस्यहरू सहकारीको मूल्य मान्यता, सिद्धान्त, तथा सहकारी संस्कारप्रति प्रतिबद्ध भई सदस्यहरूको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक

विकासमा योगदान गरेको हुनुपर्दछ ।

(८) स्वंमसेवीहरूले लिने बैठक भत्ता, सञ्चार खर्च लगायतका सबै किसिमका खर्चहरू साधारण सभाबाट स्वीकृत भएपश्चात मात्र लिनुपर्दछ । साधारण सभामा सञ्चालकको सेवा सुविधाको बारेमा छुट्टै विषयगत एजेण्डा समावेश गरी स्वीकृत गरिएको हुनु पर्दछ ।

(९) सदस्य संघ-संस्थाहरूका समितिका सदस्यहरु व्यक्तिगत रूपमा वित्तीय अनुशासन पालनामा उत्कृष्टता हासिल गरेको हुनुपर्दछ ।

(१०) सदस्य संघ-संस्थाको सञ्चालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समिति र उपसमितिहरूको वार्षिक रूपमा स्वमूल्यांकन गरी विकासको योजना निर्माण गर्नुपर्दछ ।

(११) संघ-संस्थामा स्तरीय आचारसंहिता निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(१२) सदस्य संघ-संस्थाका सञ्चालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समिति तथा उपसमितिहरूलाई अनिवार्य रूपमा कम्तीमा पनि तीन दिनको सहकारी व्यवस्थापनसम्बन्धी तालिम दिने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ ।

३३.स्वयमसेवीहरूको उपयुक्तता (फिट एण्ड प्रोपर) परिक्षण सम्बन्धमा :-

(१) सदस्य संघ सस्थाको निर्वाचन हुने साधारणसभा अगावै पुर्ननेतृत्व अभिमुखीकरण सम्बन्धी कम्तिमा २ वटा तालिम कार्यक्रम राख्नुपर्नेछ । पुर्व नेतृत्व अभिमुखीकरणमा सहभागी हुन कम्तिमा ३० दिन अगावै सूचना प्रकाशन गरी सदस्हरूलाई जानकारी गराउनु पर्दछ ।

(२) निर्वाचनको कार्यतालिकामा उम्मेद्वारी दिने सदस्हरूको फिट एण्ड प्रोपर टेस्टको फारम भराई स्वःघोषणा गराउनुपर्दछ । साथै निर्वाचन उपसमितिले फिट एण्ड प्रोपर टेस्टको सत्य तथ्य जाँच गर्नुपर्दछ ।

(३) निर्वाचनको कार्यतालिकामा उम्मेद्वारी दिने सदस्हरूको फिट एण्ड प्रोपर टेस्टको फारम भराई स्वःघोषणा गराउनुपर्दछ । साथै निर्वाचन उपसमितिले फिट एण्ड प्रोपर टेस्टको सत्य तथ्य जाँच गर्नुपर्दछ । फिट एण्ड प्रोपर टेस्टको नमुना ढाँचा अनुसूची ४ मा दिईएको छ ।

(४) उम्मेदवारी दिने सदस्यह रू सहकारी ऐन नियमावली बमोजिम योग्य रहे/नरहेको जाँच गर्नुपर्दछ । संघिय सहकारी ऐन र नियमावलीले व्यवस्था गरेको योग्यता सम्बन्धी विवरण अनुसूची ५ मा संलग्न गरिएको छ ।

३४. सञ्जाल व्यवस्थापन:

(१) सदस्य संघ-संस्थाहरूले आबद्ध संघहरूको साधारणसभामा नियमित प्रतिनिधित्व गरी सक्रिय सहभागिता जनाउनुपर्नेछ ।

(२) संघ-संस्थाहरूले आबद्ध संघहरूमा वार्षिक रूपमा बुझाउनुपर्ने सदस्यता शुल्क तथा नियमित बचत भाद्र मसान्तभित्र दाखिला गरी सक्नुपर्नेछ ।

(३) सदस्य संघ-संस्थाहरूले आबद्ध संघहरूले सञ्चालन गरेको तालिम, गोष्ठी, सेमिनार, छलफल तथा अन्तरक्रियाजस्ता कार्यक्रममा सक्रिय सहभागिता जनाउनुपर्नेछ ।

(४) संघले विकास गरेका साझा सेवाहरूमा सहभागी हुनुपर्नेछ ।

३५. नियामकीय अनुकूलन कार्ययोजना विकास

(१) सदस्य संघसंस्थाले राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरणले जारी गरेको मापदण्डको परिपालनाको योजना विकास गर्नुपर्दछ । बचत ऋण सहकारी अभियानमा जोखिम भारित सम्पत्ति र पूँजी पर्याप्तता एवम अन्य नियामकीय प्रावधानहरूको लागि कायम भएको समय सीमाभित्र अनुकूलन हुने गरि कार्ययोजना विकास गरि कार्यान्वयनमा ल्याउनुपर्नेछ ।

(२) नियामकीय अनुकूलन योजना कार्यान्वयनको अवस्था वार्षिक रूपमा विश्लेषण गर्नुपर्नेछ ।

३६. विविध :

(१) संघ-संस्थाको खुद बचतबाट प्राप्त हुने सामुदायिक विकास कोषको रकम परिचालनका लागि आन्तरिक कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

(२) सामुदायिक विकास कोषको रकम समुदायमा रहेका सम्पूर्ण व्यक्तिहरु लाभान्वित हुनसक्ने र संघ-संस्थाको छवि प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने बृहत् हितका कार्यक्रमहरूमा योजना निर्माण गरी खर्च गर्न सकिनेछ ।

(३) सहकारी ऐन, २०७४, सहकारी नियमावली, २०७५ तथा विभागले जारी गरेको कार्यविधिअनुसार मात्र अन्तरसहकारी कारोबार सञ्चालन गर्नुपर्दछ । प्रारम्भिक संस्थाले प्रारम्भिक सहकारी संस्थासँग नै बचत तथा ऋणको कारोबार गर्नु हुदैन ।

(४) संघ-संस्थाको वस्तु तथा सेवा प्रवाह गर्न आन्तरिक स्रोतले मात्र नपुगेमा बाह्य स्रोत उपयोग गर्न सकिनेछ । यसरी बाह्य स्रोत उपयोग गर्दा सन्जाललाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्नुपर्नेछ ।

(५) सहकारी ऐन, २०७४ अनुसार आव समाप्त भएको मितिले ३ महिनाभित्र बाह्य लेखा परीक्षण सम्पन्न गरी कात्तिक १५ गतेभित्र नेफ्स्कूनमा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

(६) संघ-संस्थामा सञ्चालक समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समिति नयाँ निर्वाचित भएर आएपछि सहकारीसम्बन्धी क्षमता विकास तालिम तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि. (नेफस्कून) द्वारा बचततथा ऋण सहकारी संस्थाहरूका लागि जारी (२०६९) सुशासन मार्गदर्शन (Good Governance Guidelines)

१. पर्ल्स (PEARLS) अनुगमन प्रणालीअनुसार मासिक वित्तीय प्रतिवेदन सञ्चालक समितिको नियमित/मासिक बैठकमा अनिवार्य छलफल गरी सुधारका योजनासहित उपायहरु अवलम्बन गर्ने ।

२. सञ्चालक र कर्मचारीहरूको सहभागितामा ४ वर्षे रणनीतिक तथा व्यावसायिक योजना र आवधिक व्यवसाय निरन्तरता योजना ९द्यऋएए० तयार गरी लागू गर्ने र त्रैमासिक रूपमा समीक्षा गरिरहने ।

३. कम्तीमा बचत नीति, ऋण नीति, आर्थिक प्रशासन नीति, वित्तीय व्यवस्थापन नीति, सुशासन नीति, कर्मचारी (मानव संशाधन) व्यवस्थापन नीति तयार गरी लागू गर्ने र वार्षिक रूपमा पुनरवलोकन गर्ने ।

४. सदस्य, सञ्चालक र कर्मचारीहरूको फरक–फरक आचारसंहिता तयार गरी पूर्ण रूपले पालना गर्ने/गराउने ।

५. दैनिक कार्यसञ्चालनका लागि स्वायत्त व्यवस्थापन संरचनामार्फत दक्ष कर्मचारी व्यवस्थापन गरी नवीनतम प्रविधि मार्फत सेवा प्रवाह गर्ने ।

६. संस्थामा पारदर्शिता कायम गर्ने सदस्य सेवाका प्रक्रिया, समय र शुल्कहरु देखिने गरी सदस्य बडापत्र प्रकाशन गर्ने, मासिक वित्तीय एवं सदस्यताको अवस्था झल्कने विवरण कार्यालयमा सूचना पाटीमा टाँस गर्ने साथै मासिक विवरण तोकिएको ढाँचामा केन्द्रीय संघ र नियामक निकायमा पेस गर्ने ।

७. संस्थालाई समुदाय तथा सदस्यमुखी बनाउन तोकिएको कार्यक्षेत्रभित्र मात्र कारोबार गर्ने, नियमित सदस्यता खुला राख्ने र समितिमा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्तिहरूको दोहोरो सदस्यता त्याग गर्ने ।

८. संस्थाले ऋण लगानी गर्दा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा प्राथमिकता कायम गर्ने र सञ्चालक समिति एवं लेखा सुपरीवेक्षण समितिका कुल सदस्यको पचास प्रतिशत सदस्यले मात्र ऋण सेवा उपयोग गर्ने साथै ब्याज दरमा सदस्य र सञ्चालकहरूबीच विभेद नगर्ने ।

९. नेपाल सरकारले जारी गरेको लेखामानअनुरूप लेखा अभिलेख राख्ने, कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीबाट लेखा राख्दा प्रमाणिक एवं विश्वसनीय सफ्टवेयर प्रयोग गर्ने ।

१०. सबै सदस्यहरूलाई संस्थाबाट तोकिएको न्यूनतम मासिक बचत गर्न नियमित रूपमा अनिवार्य गराउने, तीन वर्षभन्दा लामो अवधिका आवधिक बचत स्वीकार नगर्ने, बचत

र ऋण सेवामा भारित औसत ब्याज फरकता दर ६ प्रतिशतभन्दा कम कायम गर्ने ।

११. संस्थाको आय क्षमताअनुसार साधारणसभाबाट स्वीकृत बजेटको परिधिभित्र रहेर मात्र खर्च (तलब, भत्ता, घर भाडा, अफिस कार्यालय सजावट, सवारी साधन, प्रकाशन, साधारणसभा आदि) गर्ने ।

१२. कानुनले बन्देज गरेका क्षेत्रमा स्वनिर्णयका आधारमा खर्च लेखी वितरण नगर्ने र संस्थाको संस्थागत पुँजी वृद्धि गर्ने खालका कोषहरु (जगेडा कोष, सहकारी विकास कोष, घाटा पूर्ति कोष आदि) वृद्धि गर्दै लैजाने ।

१३. ऋणीको आय क्षमता र निजको परियोजनाको सूक्ष्म विश्लेषण गरी ऋणको सुरक्षा सुनिश्चित गरेर मात्र सदस्यलाई ऋण लगानी गर्ने, ऋणलाई किस्ताबन्दीमा असुल गर्ने, भाखा नाघेको ऋणको सही गणना गरी नियमानुसार ऋण सुरक्षण कोष व्यवस्थापन गर्ने, ऋण नवीकरणको अभ्यास नगर्ने तर व्यवसायमा परेको प्रभावको आधारमा अवधि वा ऋण रकम थप गर्ने र तोकिएको मापदण्डभन्दा बढी हुने गरी व्यवस्थापन शुल्क र ब्याज नलिने । कम्तीमा ३० प्रतिशत सदस्यमा ऋण सेवा प्रवाह गर्ने ।

१४. कानुनबमोजिम संस्थाले तिर्नुपर्ने दायित्वहरु स्पष्ट देखाई समयमै सम्बन्धित निकायमा भुक्तानी गर्ने ।

१५. संस्थाको वस्तु तथा सेवा (बचत तथा ऋण) उपभोग गर्दा सञ्चालक तथा कर्मचारीले सेयर सदस्यको भन्दा फरक हुने गरी उपभोग गर्न नहुने ।

१६. संस्था आफ्ना विषयगत संघहरु (जिल्ला बचत तथा ऋण सहकारी संघ, नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ (नेफ्स्कून) मा अनिवार्य आबद्ध हुने, संघको अनुगमनमा आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने र मार्गदर्शनको पालना गर्ने ।

१७. सञ्चालक तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने विषयमा सहकारी शिक्षा एवं पेसागत क्षमता अभिवृद्धि हुने खाले तालिमहरु योजनामा समावेश गरी सञ्चालन गर्ने वा संघहरूले सञ्चालन गरेका कार्यक्रममा सहभागी हुने । संस्थामा भ्रमण नीति बनाई उद्देश्यमूलक भ्रमण मात्र गर्ने र भ्रमण पश्चात भ्रमण प्रतिवेदन पेस गर्ने ।

१८. एकाघर परिवारका सदस्य सञ्चालक समिति तथा कर्मचारी हुने गरी नबस्ने, नराख्ने नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।

१९. समान प्रकृतिका प्रारम्भिक संस्थाहरूबीच कानुनले तोके विपरित (बचत संकलन र ऋण लगानी) वित्तीय कारोबार नगर्ने । सदस्य पहिचान गरी दोहोरो सदस्यता खारेज गर्ने, दोहोरो सदस्यता दिने परिपाटी अन्त्य गर्ने र संस्थाको दिगो विकास तथा प्रतिस्पर्धी क्षमता बढाउन स्थानीय सम्भाव्य संस्थाहरूसँग एकीकरण गर्ने ।

२०. एकरूपता प्रणालीको मर्मअनुरूप नेफ्स्कूनका उत्पादन तथा सेवा (सफ्टवेयर, तालिम तथा शिक्षा, स्टेसनरी सेवा, बिमा योजना, गुणस्तर सुनिश्चितता, जोखिम सुपरीवेक्षण, अन्तरलगानी आदि) मा क्षमताअनुसार सहभागिता जनाउने । नीतिगत सर्वोच्चताको आधारमा कार्यगत स्वायत्तता अनुशरण गर्दै स्थिरीकरण कोष र ऐक्यबद्धता कोषमा आबद्ध हनुपर्ने ।

२१. संस्थाको ऋण नीतिभन्दा बाहिर गई एकै सदस्यलाई ठूलो आकारको ऋण लगानी नगर्ने । सञ्चालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समिति, व्यवस्थापक र उनीहरूका एकाघर परिवारमा ऋण लगानी गर्दा सञ्चालक समितिको निर्णयबाट मात्र गर्ने ।

२२. संस्थाको अभिलेख तथा कागजातहरु सुरक्षित राख्ने व्यवस्था मिलाउने ।

२३. संस्थाको दैनिक, मासिक, त्रैमासिक र वार्षिक खाताबन्दी गर्ने, ब्याज आम्दानीलाई नगद आयको आधारमा मात्र आम्दानी जनाउने ।

२४. आन्तरिक लेखापरीक्षण गरी मासिक, त्रैमासिक र वार्षिक प्रतिवेदन पेस गर्ने । २५ करोड रूपैयाँभन्दा बढी पुँजी परिचालन गर्ने संस्थाले आन्तरिक लेखापरीक्षण अधिकृतको व्यवस्था गर्ने ।

२५. वार्षिक कम्तीमा २५ प्रतिशत सदस्यहरूलाई सदस्य शिक्षा प्रदान गर्ने ।

अनुसूची १

सहकारीका मूल्यहरू	
आधारभूत मूल्यहरू	नैतिक मूल्यहरू
आत्म-सहयोग	इमानदारिता
स्व-त्तरदायित्व	खुल्लापन
लोकतन्त्र	सामाजिक
समानता	उत्तरदायित्व
समता (न्याय)	अरूको हेरचाह
ऐक्यबद्धता	

सहकारीका ७ सिद्धान्तहरू :

१. खुल्ला तथा स्वैच्छिक सदस्यता
२. सदस्यहरूद्वारा प्रजातान्त्रिक नियन्त्रण
३. सदस्यहरूको आर्थिक सहभागिता
४. स्वयंतत्ता तथा स्वतन्त्रता
५. शिक्षा, तालिम तथा सूचना
६. सहकारीबीच सहयोग
७. समुदायप्रति चासो

बचत तथा ऋण सहकारीका चार सिद्धान्तहरू :

१. सदस्य सुरक्षा सिद्धान्त
२. सुशासन सिद्धान्त
३. सञ्चालन सिद्धान्त
४. सुरक्षा र स्वस्थताको सिद्धान्त

बचत तथा ऋण सहकारी सञ्चालनका दश सिद्धान्तहरू :

क) सहकारी संरचना

१. सदस्यको स्वामित्व
२. सदस्यद्वारा नियन्त्रण
३. प्रजातान्त्रिक नियन्त्र

ख) सदस्यलाई सेवा

४. वित्तीय समावेशीकरण
५. वित्तीय दीगोपना (स्थायित्व)
६. सदस्यको आर्थिक लाभमा वृद्धि

ग) सामाजिक उत्तरलायित्व

७. वित्तयि साक्षरता
८. सञ्जाल सहकार्य
९. सामाजिक उत्तरदायित्व
१०) विश्वव्यापी परिकल्पना

अनुसुचि २

सम्पति शुद्धिकरण निवारण स्वःमूल्याङकन फाराम

संस्थाको नाम र ठेगाना : .... मिति : ....

प्रतिवेदन भर्नेको नाम : .... पद : ....

क्र. सं	विषयहरू	भएको नभएको	विवरण खुलाउनुहोस्
	सुशासन र सञ्चालक समितिको भूमिका		
१	**नीति तथा कार्यविधि**		
१.१	के संस्थामा सञ्चालक समितिले स्विकृत गरेको सम्पत्ति शुद्धिकरण आन्तरिक नीति तथा कार्यविधि छ ?		
१.२	सम्पत्ति शुद्धिकरणको नीति तथा कार्यविधि वर्षमा कतिपटक अद्यावधिक गरिएको छ ?		
१.३	के संस्थाले सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारणसम्बन्धि कार्यक्रम चलाएको छ ?		
१.४	सञ्चालक समितिले संस्थामा सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धि व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा (के.वाई.एम, टिटिआर, एस टि आर प्रतिवेदन, विभागमा प्रतिवेदन) छ भन्ने कसरी सुनिश्चित गरिन्छ ।		
१.५	के सञ्चालक समितिले सम्पत्ति शुद्धिकरणको व्यवस्थापनका लागि कोहि कर्मचारीलाई जिम्मेवारी तोकेको छ ?		
१.६	सम्पत्ति शुद्धिकरणको कार्यान्वयनमा उच्च व्यवस्थापन र सञ्चालक समितिले को बाट कस्तो प्रतिवेदन प्राप्त गर्ने गरेको छ ?		
१.७	सम्पत्ति शुद्धिकरणको प्रतिवेदनमा आधारित भई सञ्चालक समितिले व्यवस्थापनलाई के कस्तो पृष्ठपोषण गरेको छ ?		
१.८	के लेखा सुपरिवेक्षण समितिले सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयनको जाँच गरि प्रतिवेदन दिने गरेको छ ?		
१.९	के सञ्चालक समिति र उच्च व्यवस्थापनले कार्यान्वयन अधिकारीसँग सम्पत्ति शुद्धिकरणको विषयमा समय समयमा छलफल हुने गरेको छ ?		
१.१०	के सञ्चालक समिति र व्यवस्थापनका लागि जारी गरिएको आचारसंहितामा सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारणको विषय पनि समावेश भएको छ ?		
२	**व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा**		

२.१	के साकोसको सूचना प्रणालीले सदस्यको कारोबारको विवरण पहिचान, अनुगमन र प्रतिवेदन निकाल्न सक्दछ ?		
२.२	के साकोसले सदस्यको पहिचान विवरण राखेको छ ? के साकोसको सूचना प्रणालीले सदस्यको पहिचान विवरण र कारोबारको विवरणमा तादाम्यता मिले नमिलेको जाँच गर्दछ ?		
२.३	के साकोसको सूचना प्रणाली - कोर बैंकिङ सिस्टमले खतराको पहिचान विवरण र कारोबारको तादात्म्यता नमिलेमा संकेत देखाउने वा एलर्ट मेसेज दिन्छ ?		
२.४	के साकोसको सञ्चालक समिति र उच्च व्यवस्थापनले सम्पत्ति शुद्धिकरणको स्वः अद्यावधिक हुने विवरण प्राप्त गर्न सक्दछन ?		
३	**सदस्य पहिचान विवरण : नीति तथा कार्यविधि**		
३.१	के साकोससँग सदस्यको पहिचान गर्ने नीति तथा कार्यविधि छ ?		
३.२	के कति समयमा सदस्यको पहिचान विवरण अद्यावधिक गर्ने नीतिगत प्रावधान छ ? यो नीतिको पुनरावलोकन कति समयमा गरिन्छ ? अन्तिम पटक कहिले नीतिमा पुनरावलोकन भएको थियो ?		
३.३	के सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण नीति तथा कार्यविधिको बारेमा सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई अद्यावधिक गराईएको छ ?		
३.४	के साकोसले सदस्य पहिचान गर्दा देहायका विवरणहरूको संकलन र सत्यता पुष्टि गर्ने गरेको छ । जस्तै : क) आवासिय वासिन्दा ख) गैरआवासिय वासिन्दा ग) कानुनी संस्था, कम्पनी घ) ट्रष्ट, धार्मिक, गैर नाफामूलक संस्था ङ) हिताधिकारीको पहिचान च) संस्था र व्यक्तिहरूको सम्बन्ध छ) सँयुक्त उद्यमहरू ज) अन्य के यी नीति तथा कार्यविधिहरू सबै शाखा कार्यालय/ सेवा केन्द्रबाट पालना भएको छ ?		
३.५	के सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण नीति, नियमावली, परिपत्र आदि सम्बन्धमा संस्थाले पुरा गर्नुपर्ने प्रावधान पुरा गरे नगरेको जाँच गर्ने पद्धती छ ?		

३.६	के साकोसको सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण आन्तरिक कार्यविधिमा देहायको व्यवस्था छ ? क) सदस्य स्विकार गर्ने वा नगर्ने स्पष्ट आधार ख) सदस्यको जोखिमको तह निर्धारण गर्ने आधार ग) कारोबार(वा सेवा) को जोखिमको तह निर्धारण गर्ने आधार घ) सदस्यको कारोबारको गतिविधि विश्लेषण ङ) शंकास्पद कारोबारको पहिचान र उच्च व्यवस्थापनलाई सूचना सम्प्रेषण एवं वित्तिय जानकारी ईकाईमा तोकिएको समयभित्रै सूचनाको अद्यावधिक हुने गरेको छ ?		
३.७	के साकोसको नीति तथा कार्यविधिले देहायको विषयहरूमा निर्देशित गर्दछ ? क) सदस्यको कारोबार र व्यक्तिगत विवरणको सम्बन्ध र सो को रेकर्ड ख) उच्च पदस्थ व्यक्ति एवं उच्च जोखिमयुक्त सदस्यको लागि जोखिम पहिचान गर्ने निश्चित तरिकाहरू ग) उच्च पदस्थ र उच्च जोखिमका सदस्यहरूको अन्य संस्थासँगको कारोबार घ) सदस्यको विवरण अद्यावधिक		
३.८	के साकोसले वास्तविक हिताधिकारी सदस्य र संस्थालाई चिन्ने विधि स्थापित छ ? क) संस्थागत पहिचान अद्यावधिक गर्दा वास्तविक हिताधिकारीहरूलाई पनि पहिचान गर्ने । (संचालक समिति, ठूला लगानीकर्ताको पहिचान) ख) संस्थागत पहिचान र कारोबारमा हिताधिकारीलाई दिएको अधिकार ग) हिताधिकारी व्यक्तिको कारोबारको श्रोतको खोजी		
३.९	के नयाँ सदस्य स्विकार्दा यी चिजहरूको जाँच गरिन्छ ? क) सदस्यले पेश गरेको कागजातको सम्पुष्टी परिक्षण ख) कानुनी सदस्यसँग भौतिक भेटघाट ग) स्वतन्त्र सूचनाको श्रोतसँग छडके चेकजाँच घ) उच्च जोखिममा वर्गिकरण हुने सदस्य, वा उच्च जोखिम भएको परिवारसँग जोडिएको सदस्य वा उच्च जोखिमयुक्त कारोबार गर्ने सदस्यको पहिचान ङ) कुनै संस्थागत सदस्य भएमा उसको व्यवसायको क्षेत्र, अडिट रिपोर्ट, कारोबारको विवरण र व्यवसायको अडिट रिपोर्टको तादात्म्यता जाँच		

३.१०	के साकोसको सदस्यको पहिचान गर्दा राज्यले उच्च जोखिममा राखेको व्यक्ति भए नभएको, ईन्टरपोलले सार्वजनिक सूचना जारी गरेको, रेड कर्नर नोटीसमा परेको व्यक्तिको सूचिसँग जाँच गरिन्छ कि गरिदैंन ?		
३.११	कस्ता व्यवसाय गर्ने व्यक्तिहरूलाई सदस्यता स्विकार नगर्ने नीति लिईएको छ ?		
३.१२	विद्युतिय वा वास्तविक हिताधिकारी अभौतिक भई हक हस्तान्तरण गरिएको व्यक्ति बाट कारोबार गराउने सदस्यको हकमा देहायको विवरण जाँच हुन्छ की हुँदैन ? क) मूल व्यक्तिको नाम र ठेगाना ख) कारोबार रकम ग) कारोबार गरिएको मिति घ) कारोबारका लागि गरिएको निर्देशन ङ) कारोबार गर्नुको उद्देश्य		
४.	**तेश्रो पक्षमार्फत कारोबार**		
४.१	क) कुनै सदस्यले तेश्रो पक्षलाई अख्तियारी दिएर गरिएको कारोबारको पहिचान ख) अन्य अभौतिक रूपमा गरिने कारोबार वा विद्युतिय कारोबार		
५	जोखिम व्यवस्थापन		
५.१	के साकोसमा जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण हुने गरेको छ ? जोखिमको क्षेत्रमा सम्पत्ति शुद्धिकरणलाई लिईएको छ की छैन् ?		
५.२	के साकोसले नियमित रूपमा सदस्यबाट हुन सक्ने जोखिमको विश्लेषण गरिएको छ ? छ भने कति समयको अन्तरालमा हुने गरेको छ ? यो जोखिम विश्लेषण गर्दा सेवाको प्रयोग, भौगोलिक अवस्थिती, तेश्रो पक्षसँगको कारोबारको सम्बन्ध ।		
५.३	संस्थाले अवलम्बन गरेको जोखिम वर्गिकरण विधि कत्तिको प्रभावकारी मान्नुहुन्छ ?		
५.४	कुनै तह वा कुनै सेवा प्रयोग गर्ने सदस्यहरूलाई उच्च जोखिममा राख्ने गरिएको छ ?		
५.५	के कुनै सदस्यहरूलाई जोखिमको आधारमा कारोबार गर्न बन्देज लगाईएको छ ?		
५.६	संस्थाको व्यवसायलाई विस्तार गर्दा वा सेवा केन्द्र विस्तार गर्दा जोखिमयुक्त सदस्य र जोखिमयुक्त क्षेत्रको विश्लेषण गरिन्छ की गरिदैन् ।		

५.७	के कुनै सेवाको विकास गर्दा कस्तो जोखिम उत्पन्न हुन सक्ने सम्भावनालाई कसरी विश्लेषण गरिन्छ । सो विश्लेषणमा को सहभागि हुनुहुन्छ ?		
५.८	के सञ्चालक समिति र व्यवस्थापन सम्पत्ति शुद्धिकरणका निवारणको विषयमा कत्तिको अद्यावधिक हुने गरेको छ । अद्यावधिक भएको कसरी सुनिश्चित गरिएको छ ?		
६	**आन्तरिक नियन्त्रण, आन्तरिक एवं बाह्य लेखापरिक्षण**		
६.१	के साकोसमा आन्तरिक लेखा परिक्षणले सम्पत्ति शुद्धिकरण जोखिमलाई परिक्षण गर्दछ ? कति कति समयमा आन्तरिक लेखा परिक्षण गरिन्छ ?		
६.२	यदि आन्तरिक परिक्षणमा जोखिम विश्लेषण गरिएको छ भने सो जोखिमको क्षेत्र र पहिचान गरिएको विषयहरू लेख्नुहोस् ।		
६.३	के आन्तरिक लेखा परिक्षणको प्रतिवेदन लिखित रूपमा छ ? छ भने सो बिषयमा सञ्चालक समितिमा छलफल भएको छ ?		
६.४	आन्तरिक लेखा परिक्षणमा कति जना संलग्न गराईने गरिएको छ । सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयनको परिक्षणमा कति समय छुट्याउने गरिएको छ ?		
६.५	के आन्तरिक लेखा परिक्षण जोखिममा आधारित प्रणालीमा गरिन्छ ? के उच्च जोखिममा रहेको सदस्यहरूको विश्लेषण गर्ने गरिएको छ ?		
६.७	के आन्तरिक लेखा परिक्षणमा शंकास्पद कारोबारको पहिचान र रिपोर्टिङ्को क्षेत्र हेर्ने गरिएको छ ?		
६.८	के आन्तरिक लेखा परिक्षणमा सम्पत्ति शुद्धिकरणको कानुनी कार्यान्वयनको विषय परिक्षण गरिएको छ ?		
६.९	बाह्य लेखा परिक्षकले सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयन र जोखिम विश्लेषण परिक्षण गरेको छ ?		
७.	**कानुनी परिपालना**		
७.१	के साकोसले कार्यान्वयन अधिकारी तोकिएको छ ? के कार्यान्वयन अधिकारी उच्च व्यवस्थापन तहको व्यक्ति तोकिएको छ ?		
७.२	के कार्यान्वयन अधिकारीलाई सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयन सम्बन्धि तालिम वा अभिमुखिकरण दिईएको छ ?		
७.३	के साकोसको सेवा केन्द्रमा जोखिम हेर्न कुनै कर्मचारीलाई जिम्मा दिईएको छ ?		

७.४	के साकोसको कर्मचारीहरूमा सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धमा छलफल हुने गरेको छ ? सेवा केन्द्रहरूबाट प्रतिवेदन प्राप्त हुने गरेको छ ?		
७.५	सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण हेर्ने कार्यान्वयन अधिकारी तोकिएको कर्मचारीले यसको कार्यान्वयनमा कति कार्यसमय दिईएको छ ?		
७.६	कार्यान्वयन अधिकारीबाट को को लाई के के रिपोर्ट जाने गरेको छ ?		
८	**तालिम तथा क्षमता विकास**		
८.१	के कर्मचारीलाई सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयनका लागि तालिम प्रदान गरिएको छ ? कुल कर्मचारी संख्या कति छ र सो मध्ये कतिले यो तालिम लिएका छन् ?		
८.२	के कार्यान्वयन अधिकारीलाई व्यवसायीक तालिम दिइएको छ की छैन?		
८.३	संस्थामा कर्मचारीहरूलाई कहिले अन्तिम पटक तालिममा सहभागि गराईएको थियो ?		
८.४	गत २ वर्षमा कति अन्तरालमा संस्थामा कर्मचारीहरूलाई सम्पत्ति शुद्धिकरणको अभिमुखिकरण वा तालिम प्रदान गरियो ?		
८.५	के नयाँ कर्मचारीहरूलाई काममा लाग्नुभन्दा पहिला सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयन सम्बन्धि विषयमा अभिमुखिकरण गरिन्छ ?		
८.६	के उच्च व्यवस्थापन पनि सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण तालिममा सहभागि हुने गरिएको छ ?		
८.७	सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयनका नीति नियममा भएको अद्यावधिकको जानकारी कसले दिने गरेको छ ?		
८.८	गत वर्ष सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यान्वयन तालिमको लागि कति बजेट छुट्याईएको थियो ? कति खर्च भयो ?		
८.९	के संस्थामा काम गर्ने कर्मचारीहरूको पनि सम्पत्ति शुद्धिकरण जोखिम विश्लेषण गरिएको छ ?		
९.	**रेकर्ड र रिपोर्टिङ**		
९.१	संस्थाले शंकास्पद कारोबारको पहिचान कोर बैंकिङमा स्वः नियन्त्रण हुन्छ की म्यानुअल गर्नुपर्दछ ?		
९.२	लगानी भएको रकमको सहि प्रयोग नभई जोखिमयुक्त क्षेत्रमा जान सक्ने जोखिमको विश्लेषण कसरी गरिन्छ ?		
९.३	सेवा केन्द्रहरूमा देखिएको सम्पत्ति शुद्धकरण जोखिमको सूचना कसरी कुन संरचनामा प्रवाह हुन्छ ?		
९.४	के कार्यान्वयन अधिकारीले दिएको निर्देशनहरू काउन्टरमा काम गर्ने सदस्य सेवामा काम गर्ने कर्मचारीहरूबाट पालना हुने गरेको छ ?		

९.५	जोखिमको तह अनुसार सदस्य पहिचान गर्दा के के विवरण थप गर्ने गरिएको छ ?		
९.६	के साकोसले संस्थागत सदस्यको कारोबारको निरन्तर सुपरिवेक्षण गर्ने गरेको छ ?		
९.७	यदि कुनै सदस्य एकपटक शंकास्पद कारोबार गरेको वा जोखिमयुक्त सदस्य हो भने कारोबारको समयमा संस्थाको व्यवस्थापन सूचना प्रणालीले कसरी थाहा पाउँछ ?		
९.८	सदस्यको कारोबार शंकास्पद हो भन्ने थाहा पाउने आधारहरू के के हुन ?		
९.१०	गत ३ वर्षमा कतिवटा शंकास्पद रिपोर्ट गएका छन् ?		
९.११	पटक पटक तेश्रो व्यक्ति मार्फत हुने र विद्युतिय कारोबार गर्ने सदस्यको कति कति समयमा जोखिम विश्लेषण गर्ने गरिएको छ ?		
९.१२	के संस्थामा सम्पत्ति शुद्धिकरणको तथ्याङ् कागजात सुरक्षित तरिकाले राखिएको छ ?		
९.१३	कागजातहरू कसरी कसरी अभिलेख गरिन्छन् । कागजी र विद्युतिय सबै गरिन्छ ?		
९.१४	के अहिलेसम्म वित्तीय जानकारी ईकाईले संस्थाबाट कोहि सदस्यको विवरण माग गरेको छ ? छ भने कतिजनाको ?		

अनुसूची ३

साकोस एकरुपता प्रणाली (Unified SACCOS System) मा प्रयोग हुने रंगको शाब्दिक अर्थ र त्यसको स्पष्टिकरण

साकोस एकरुपता प्रणाली : नेपालमा वित्तीय सहकारीहरुको संख्यात्मक वृद्धि संगै यस क्षेत्रमा दिन प्रतिदिन बढ्दै गइरहेको जोखिमलाई व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यका साथ नेपाल वचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि. (नेफ्स्कून)ले आफ्ना सदस्य संस्थाहरुको छुट्टै पहिचान सहित व्यवस्थित एवं एकै स्वरुपमा सञ्चालन गर्नको लागि विधि, प्रविधि, नीति र कार्यनीतिमा एकरुपताका साथै दर्शनिय पहिचान (Visual Identity) मा समेत एउटै व्यवस्था कायम गर्नको लागि संघको २३ औं साधारण सभाबाट विनियममा व्यवस्था गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको प्रविधिलाई साकोस एकरुपता प्रणलीले प्रतिबिम्वित गर्दछ । यसले साकोसमा जोखिम आउन सक्ने सम्भाव्य क्षेत्रहरुको पूर्वानुमान गरी उक्त क्षेत्रमा सुधारका प्रयास गर्ने र हाल भइरहेका अस्वस्थ प्रतिष्पर्धालाई व्यवस्थापन गरी साकोस अभियानका माध्यमबाट स्वस्थ प्रतिष्पर्धात्मक अर्थ व्यवस्था कायम गर्न मार्ग प्रशस्त गर्दछ ।

एकरुपता प्रणालीमा प्रयोग हुने रङ्गको मर्म : अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी महासंघ (ICA) ले सहकारी क्षेत्रका लागि निर्धारण गरेका ७ वटा छुट्टा छुट्टै रंगको मर्मलाई आत्मसाथ गर्दै नेपालको भौगोलिक परिस्थिति र चरणबद्ध विकासक्रमलाई समेत प्रतिविम्बित गर्न मुख्य दुई रंगलाई एकरुपता प्रणालीको आधिकारिक रंगको रुपमा निर्धारण गरिएको छ । यसमा प्रयोग हुने रंगले साकोस अभियानमा निम्न मर्मलाई प्रतिबिम्वित गर्दछन् :

(क) रातो : रातो रंगले साकोस अभियानको शक्ति, सामर्थ्य र समृद्धिलाई जनाउँनुका साथै स्थापना देखि निरन्तर आफ्नो संस्थागत सामर्थ्य वृद्धिका लागि प्रयत्नरतलाई प्रतिबिम्वित गर्दछ ।

(ख) हरियो : हरियो रंगले सहकारीका सदस्यको साथै आफ्ना उत्पादन र सेवाहरुको निरन्तर वृद्धि र विकासको लागि जारी संघर्षलाई जनाउँछ । यो प्रकृतिको प्रतिबिम्व एवं निरन्तर प्रगति, सौहाद्रता र शान्तिको प्रतिक हो ।

एकरुपता प्रणालीमा प्रयोग हुने रङ्गहरुको अनुपात : एकरुपता प्रणालीमा आबद्ध संस्थाहरुले आफ्ना सम्पूर्ण छपाईहरुमा संस्थागत रंगको प्रयोग गर्नु पर्दछ । यसरी रंगको प्रयोग गर्दा हरियो रंगको अनुपात ८० प्रतिशत र रातो रंगको अनुपात २० प्रतिशत हुने गरी गर्नु पर्दछ । संस्थाको साईन बोर्ड, पत्र ढाँचा, व्यावसायिक परिचय पत्र (Visiting Card), कार्यक्रम व्यानरहरुको ढाँचा संघले तोके बमोजिमको प्रयोग हुनेछ । भौतिक संरचनाहरुमा पहिचान खुल्ने गरी उक्त दुई रंगको प्रयोग संघले तोके बमोजिम गर्नु पर्दछ ।

रातो रंगको लागि कोड : **CMYK** (C : 00, M : 100, Y : 100, K : 00)

हरियो रंगको लागि कोड : **CMYK** (C : 100, M : 00, Y : 100, K : 00)

अर्थ

RED indicates strength of Credit Union

रातो रंगले साकोस अभियानको शक्ति, सामर्थ्य र समृद्धिलाई जनाउँनुका साथै स्थापना देखि निरन्तर आफ्नो संस्थागत सामर्थ्य वृद्धिका लागि प्रयत्नरतलाई प्रतिबिम्वित गर्दछ ।

अर्थ

GREEN indicates struggle for membership growth and development

हरियो रंगले सहकारीका सदस्यको साथै आफ्ना उत्पादन र सेवाहरूको निरन्तर वृद्धि र विकासको लागि जारी संघर्षलाई जनाउँछ । यो प्रकृतिको प्रतिबिम्व एवं निरन्तर प्रगति, सौहाद्रता र शान्तिको प्रतिक हो ।

बोर्डमा प्रयोग हुने अक्षर :

संस्थाको साईनबोर्डमा हरियो र रातो पृष्ठभूमिमा सेतो रंगको अक्षर प्रयोग गरिनेछ । यसरी प्रयोग गर्ने अक्षरमा साकोसको नाम मात्रको लागि Ganesh र अन्यको हकमा Himalb Font को प्रयोग गर्नुपर्ने छ । अंग्रेजीमा साईनबोर्ड बनाउँदा नेपाली अनुसारकै अक्षरको रंग र Name नाम लेख्न Calibri र अन्यको हकमा Arial Font प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।

बोर्डको साईज:

१. सहकारी विभाग परिपत्र मार्फत : ३ x ६ फिट, सामान्य ठाँउको लागि
२. प्रस्तावित : ३.५ x ८ फिट, सामान्य ठाँउको लागि
३. प्रस्तावित : ४ x १२ फिट, ठूलो ठाँउको लागि

कार्यालयमा उपलब्ध ठाँउ अनुसार १ फिटसम्म लचकता अपनाउन सकिने ।

अनुसूची ४

सञ्चालक समिति एवं लेखा सुपरिवेक्षण समिति उम्मेदवारीका लागि फिट एण्ड प्रोपर टेस्ट

खण्ड क

व्यक्तिगत विवरण :

नाम थर : .... लिङ्ग : म पु अन्य

हालको उमेर : ....

स्थायी ठेगाना : ....

अस्थायी ठेगाना : ....

हालको पेशा : ....

.............(साकोसको नाम) संस्थामा विगतदेखि वर्तमानसम्म

सदस्यता मिति	
.... (साल) देखि ... सम्म	..... उपसमिति
.... (साल) देखि ... सम्म	..... उपसमिति
.... (साल) देखि ... सम्म	..... सञ्चालक समिति
.... (साल) देखि ... सम्म	.....

अन्य सहकारीमा संलग्नता

संलग्न रहेको सहकारी संस्थाको नाम	संलग्न संस्थाको ठेगाना	संलग्न रहेको संस्थामा पद	कहिलेदेखि संलग्नता रहेको ?

विषयगत संघहरूमा प्रतिनिधित्व एवं संलग्नता

संलग्न रहेको सहकारी संघको नाम	संलग्न संस्थाको ठेगाना	संलग्न रहेको संस्थामा पद	कहिलेदेखि कहिलेसम्म

अन्य संस्थामा (पेशागत संस्थाहरू एवं संघसंस्थाहरू) संलग्नता

संलग्न रहेको संस्थाको नाम	संलग्न संस्थाको ठेगाना	संलग्न रहेको संस्थामा पद	कहिलेदेखि संलग्नता रहेको ?

खण्ड ख

सहकारी ऐन, नियमावली एवं अन्य नेपाल कानुन बमोजिम योग्यता परिक्षण

सूचकहरू	हालको अवस्था
१. म हालको समयमा अर्को सहकारी संस्थाको सञ्चालक सदस्य, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमिति र कर्मचारीमा रहेको छैन् । (सहकारी ऐन २०७४ को दफा ४४ को ग र घ बमोजिम अर्को कुनै सहकारी संस्थाको सञ्चालक वा कर्मचारी रहेमा । सहकारी ऐन २०७४ दफा २ को -फ) बमोजिम **सहकारी संस्था** भन्नाले संस्था, संघ र सहकारी बैंकलाई समेत बुझाउँदछ ।	
२. म प्रत्यक्ष रूपमा नियमनकारी निकायमा मनोनित वा निर्वाचित सदस्य होईन । (सहकारी नियमावली २०७५ को नियम ८१)	
३. म कानुनी रूपमा कुनै करार गर्न असक्षम व्यक्ति होईन ।	
४. सहकारी संस्थासँग प्रतिस्पर्धा हुने गरि कुनै पनि व्यवसायमा म र मेरो परिवारको सदस्य संलग्न छैन् । (सहकारी ऐन २०७४ को दफा ४५ (ग)	
५. म सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण ऐन नियम, आयकर तथा अन्य नेपाल कानुन बमोजिम कारबाही भोगेको व्यक्ति होईन् ।	
६. मैले विगतमा स्विकार गरेको कुनै दायित्व वा क्षतिपुर्ति सम्बन्धी दायित्व पुरा गर्न बाँकी छैन् ।	
७. म सँग सम्बन्धित कुनै पारिवारिक वा पेशागत वा अन्य किसिमको अदालती कारबाही वर्तमानमा चलिरहेको छैन् ।	
८. मेरो ईमान्दारीता वा व्यापार पेशागत आचरणसँग सम्बन्धित मामिलाहरूको सम्बन्धमा मलाई पेशागत वा नियामक निकाय वा बाह्य विवाद समाधान समितिबाट हटाईएको छैन ?	
९.मलाई सम्बन्धन लिएर गर्नुपर्ने व्यापार, व्यवसाय वा पेशाका लागि कानुनतः अयोग्य घोषणा गरिएको छैन् ।	
१०. म आवद्ध भएको संघसंस्थाबाट सहकारी संस्थाको समिति तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा बस्न कुनै पेशागत एवं कानुनी अवरोध छैन् ।	

११. म विगतको ३ वर्षमा सम्पन्न साधारण सभामा बिना सूचना लगातार ३ पटकसम्म अनुपस्थित भएको छैन् । (सहकारी ऐन २०७४ को दफा ३४ (ख) बमोजिम)	

सम्पति शुद्धिकरण निवारण एवं अन्य कानुनसँग सम्बन्धित विषयहरु :

विषयहरू	अवस्था
तपाईले कुनै राजनैतिक पदमा निर्वाचित वा मनोनित प्रतिनिधिको रूपमा कामकाज गरिरहनुभएको छ ?	
तपाईले कानुन उल्लघंन गरेको कारणबाट सजाँय पाउनुभएको छ ?	
तपाई संलग्न भएको कुनै संस्था टाट पल्टिएको छ ?	
तपाईले काम गरेको वा सञ्चालक भएको वा तपाईले ५ प्रतिशतभन्दा बढी शेयर लगानी संस्था कर्जा भुक्तानी गर्न नसकेको कारण कहिल्यै कालोसूचिमा परेको छ ? छैन ।	
तपाई कर्जा सूचना केन्द्रको कालोसूचिमा पर्नुभएको छ ? यदि परेको भए फुकुवा भएको कम्तिमा ३ वर्ष पुरा भएको छ की छैन ?	
तपाई धितोपत्र दलाल वा बजार निर्माता रहनुभएको छ ?	
तपाई प्रचलित कानुन बमोजिम दामासाहीमा पर्नुभएको छ ?	
तपाईले कुनै राजनैतिक पदमा निर्वाचित वा मनोनित प्रतिनिधिको रूपमा कामकाज गरिरहनुभएको छ ?	
तपाईलाई प्रचलित कानुन बमोजिम कुनै पेशा वा व्यवसाय गर्न रोक लगाईएको छ ?	
तपाई अन्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाको बहालवाला कर्मचारी, सञ्चालक, लेखा परीक्षक, कानुनी वा अन्य सल्लाहकार हुनुहुन्छ ?	

लेखा समिति संयोजक एवं सदस्यको लागि थप व्यवस्था

१. सदस्यता लिएको ३ वर्ष पुरा भएको	भएको	नभएको
२. संस्थाले आँफै वा अन्य निक ायको तर्फबाट आयोजना गरिने लेखापालन वा लेखापरिक्षणसँग सम्बन्धित तालिम लिएको । –लिएको भए सो को प्रमाणपत्र संलग्न गर्ने ।	लिएको	नलिएको

संस्थाको विनियम एवं निर्वाचन नीति अनुसारको फिट एवं प्रोपर टेस्ट

आफुले उम्मेदवारी दिने पद : ....   क्षेत्रगत प्रतिनिधित्व गर्ने ठाउँ : ....

सूचकहरू	पुगेको	नपुगेको
१.सदस्य भएको वर्ष		
२. विगतमा कुनै पदिय जिम्मेवारी पुरा गरेको		

३. शैक्षिक योग्यता		
४. क्षेत्रगत प्रतिनिधित्वको योग्यता		
५. लैगिक योग्यता		
६. हाल संस्थामा भाखा नाघेको ऋण एवं कुनै दायित्व फच्छ्यौंट बाँकी नरहेको ।	बाँकी नरहेको	रहेको
७. मैले र मेरो परिवारले लिएको ऋणको विगत १ वर्षमा कुनै दिनपनि भाखा म्याद नाघेको छैन् । भाखा नाघेको भएमा योग्यता हाँसिल हुँदैन् ।	भाखा म्याद नाघेको छैन	भाखा म्याद नाघेको छ
८. विगतमा लिएको भूमिकामा कुनै निश्चित तह हाँसिल गर्नुपर्नेमा सो भए नभएको ।	भएको	नभएको
९. हाल उम्मेदवारी दिन चाहेको पदमा विगतमा लगातार २ कार्यकाल जिम्मेवारीमा नरहेको । - एशियाली ऋण महासंघ) सुशासन नीति	नरहेको	रहेको
१०. विगतमा सञ्चालक समितिमा रहेको भए अघिल्लो आ.व.मा कम्तिमा ८० प्रतिशत बैठकमा उपस्थिती भए नभएको ?	उपस्थित भएको	नभएको
११. मेरो एकाघरको परिवारको सदस्य यस संस्थामा रोजगारीमा नरहेको ।	रोजगारीमा नरहेको	रोजगारीमा रहेको

स्वः मूल्याङ्कन

तलका विषयहरूमा आँफैलाई प्रश्न सोध्नुहोस् र न्यायसंगत उत्तर दिनुहोस् ।

१ः धेरै कमजोर	२. कमजोर	३. मध्यम	४. राम्रो	५. धेरै राम्रो

स्वःमूल्याङ्कनका क्षेत्रहरू	स्वःमूल्याङ्कन स्तर
संस्थाको ध्येयसँग तपाईको रूचि मेल खान्छ ?	
के म प्रभावकारी सञ्चालक हुन संस्थालाई आवश्यक समय दिन सक्छु ?	
के म संस्थाको सेवा प्रवाह अवधारणा र अवस्था अनुसार कार्य गर्न सक्छु ?	
के म सञ्चालक समितिमा अपेक्षित ज्ञान र सीपहरू योगदान गर्न सक्छु ?	
के म सञ्चालक सदस्यको रूपमा मेरो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा संस्थाको स्वार्थलाई प्राथमिकता दिन सक्छु ?	

नाम ....

सदस्यता नम्बर : ....

अनुसूची ५

सहकारी ऐनको दफा ४१: संचालक समिति:

(१) सहकारी संस्थामा साधारण सभाबाट निर्वाचित एक संचालक समिति रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा उपलब्ध भएसम्म कम्तीमा तेत्तीस प्रतिशत महिला सदस्यको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ ।

(३) एउटै परिवारको एकभन्दा बढी व्यक्ति एकै अवधिमा संचालक तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिकोपदमा उम्मेदवार बन्न र निर्वाचित हुन सक्ने छैन ।

(४) कुनै सहकारी संस्थाको संचालक सोही संस्थाको कर्मचारी वा आफ्नो संस्थाले सदस्यतालिएको सहकारी संस्था वाहेक अर्को कुनै सहकारी संस्थाको संचालक बन्न पाउने छैन । तर वार्षिक दुई करोड रूपैयाभन्दा कमको कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको संचालकले त्यस्तो सहकारी संस्थामा कर्मचारीको रूपमा काम गर्न वाधा पर्ने छैन । वार्षिक दुई करोडभन्दा बढीकारोबार गर्ने संस्थामा कुनै संचालक कर्मचारी रहेको भए यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले चारवर्षभित्र त्यस्तो संचालकले कर्मचारीको पद त्याग गरी अर्को कर्मचारीको ब्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।तत्कालीन बजारको अवस्था र मुद्रास्फितीलाई ध्यानमा राखी यस्तो कारोबारको अधिकतम सीमा दफा ५१ बमोजिमको समितिले समय समयमा तोक्नेछ ।

(५) कुनै व्यक्ति एकै समयमा एक मात्र सहकारी संस्थाको संचालक हुन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (४) र (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि कुनै व्यक्ति एकभन्दा बढी सहकारी संस्थाको संचालक वा सोही वा अर्को सहकारी संस्थाको कर्मचारी भएकोमा यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र कुनै एक सहकारी संस्थाकोमात्र संचालक वा कर्मचारी रहनु पर्नेछ ।

(७) समितिको कार्यावधि देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) संस्था वा संघ वा महासंघको चार वर्ष ।

सहकारी ऐनको दफा ४८: लेखा सुपरिवेक्षण समितिको गठन:

(१) सहकारी संस्थामा अन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ गर्न तोकिए बमोजिमको योग्यता पुगेका एकजना संयोजक र दुईजना सदस्यहरू रहने गरी साधारण सभाले निर्वाचनबाट लेखा सुपरिवेक्षण समिति गठन गर्नेछ ।

(२) एउटै परिवारको एकभन्दा बढी व्यक्ति एकै अवधिमा एउटै सहकारी संस्थाको संचालक वालेखा सुपरिवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्य पदमा उम्मेद्वार बन्न र निर्वाचित हुन सक्ने छैन ।

सहकारी नियमावलीको नियम २२: लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारीको योग्यता:

ऐनको दफा ४८ को उपदफा (१) बमोजिमको लेखा सुपरिवेक्षण समितिको संयोजक तथा सदस्य हुन देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको हुनुपर्नेछ :

(क) सम्बन्धित सहकारी संस्थाको सदस्यता लिएको कम्तीमा तीन वर्ष पूरा भएको तर प्रारम्भिक साधारण सभाबाट निर्वाचित हुने लेखा सुपरिवेक्षण समितिका संयोजक तथा सदस्यहरूकोहकमा यो खण्ड लागू हुनेछैन ।

(ख) संस्थालाई तिर्नु, बुझाउनुपर्ने बेरूजु वा भाखा नाघेको कर्जा वा बक्यौता रकम नरहेको ।

(ग) संस्थाले आफै वा अन्य निकायको तर्फबाट आयोजना गरिने लेखापालन वा लेखापरीक्षणसंग सम्बन्धित तालिम लिएको ।

सहकारी नियमावलीको नियम ८१:

समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा रहन नसक्नेः

(१) यस नियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सहकारी संस्थाको दर्ता तथा नियमन सम्बन्धी कार्यमा प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न निर्वाचित वा मनोनयन हुने सार्वजनिक पदमा बहाल रहेको पदाधिकारी वा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको कार्यालयवा निकायमा कार्यरत कर्मचारी सहकारी संस्थाको समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा निर्वाचित वा मनोनीत हुन सक्ने छैन ।

(२) यो नियम प्रारम्भ हुँदाका बखत उपनियम (१) मा उल्लेखित पदाधिकारी वा कर्मचारी कुनै सहकारी संस्थाको समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा र सहकारी संस्थाको नियमन गर्ने निकायमा रहेछ भने यो नियम प्रारम्भ भएको मितिले छ महिनाभित्र समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समिति वा त्यस्तो निकायमध्ये कुनै एकबाट अलग हुनु पर्नेछ ।

अनुसूची ६

अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी महासंघद्वारा जारी गरिएका क्षेत्रहरु :

१. **सहकारी पहिचानको पुनःप्रतिबद्धता (Reaffirming the Cooperative Identity)**

हाम्रो सिद्धान्तहरुमा जीवन्तता (Living Our Principles): सहकारी पहिचानलाई प्रवर्द्धन, संरक्षण र सञ्चार गर्नु ।

सहकारी शिक्षा (Cooperative Education): सबैका लागि सहकारी शिक्षामा प्रेरणा जगाउने र पहुँच विस्तार गर्ने।

धरोहर र सिर्जनशीलता (Heritage and Creativity): सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण र सिर्जनशील अभिव्यक्तिलाई प्रवर्द्धन गर्न एक विश्वव्यापी सहकारी कार्यक्रम स्थापना गर्नु ।

प्रभावको प्रदर्शन (Showcasing Impact): समावेशी वृद्धि र दिगो विकासमा सहकारीहरुले पुर्याएका ठोस योगदानलाई उजागर गर्नु ।

२. **नीतिगत र उद्यमशील वातावरण सक्षम पार्ने (Enabling Policy and Entrepreneurial Ecosystems)**

सहयोगी संरचना (Supportive Frameworks): सहकारी मोडेल र यसको सुशासनलाई मान्यता दिने कानुनी तथा नियामक प्रणाली विकास गर्नु।

वित्तीय पहुँच (Access to Finance): बचत-ऋण सहकारीले वित्तीय उपकरणलाई सुदृढ गर्नु ।

शैक्षिक साझेदारी (Educational Partnerships): व्यवसायिक विद्यालय र अनुसन्धान संस्थानहरुमा सहकारी उद्यमशीलतालाई प्रवर्द्धन गर्नु ।

बजार पहुँच (Market Access): सहकारीहरुको उद्यमशील वृद्धिलाई समर्थन गर्ने बजार र पूर्वाधारमा पहुँच विस्तार गर्नु ।

३. **उद्देश्यपूर्ण नेतृत्वलाई पोषण दिने (Nurturing Purposeful Leadership)**

समावेशी नेतृत्व (Inclusive Leadership): महिलाहरु, युवाहरु र सिमान्तकृत समूहलाई सहकारीभित्र परिवर्तनको नेतृत्व गर्न सक्षम बनाउनु ।

रणनीतिक नेतृत्व विकास (Strategic Leadership Development): सहकारीहरुका लागि अनुकूलित कार्यकारी नेतृत्व कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिनु ।

सहकारीको विशिष्टता (Cooperative Uniqueness): आफ्नो विशिष्ट पहिचानको उपयोग गर्दै सहकारीलाई विश्व अर्थतन्त्रको एक प्रमुख पात्रका रुपमा स्थापित गर्नु ।

ज्ञान आदान-प्रदान (Knowledge Sharing): नवप्रवर्तन र सहकार्यलाई प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अध्ययन अवसरहरूलाई सुदृढ गर्नु ।

४. **दिगो र सहकारी भविष्य निर्माण गर्ने (Building a Sustainable and Cooperative Future)**

दिगोपन समाधानहरु(Sustainability Solutions): सहकारी-केन्द्रित जलवायु कार्य र दिगो विकासका पहलहरु कार्यान्वयन गर्नु ।

प्रविधि एकीकरण(Technology Integration): सहकारी प्रविधि, कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) र डिजिटल उपकरणको उपयोग गर्दै वृद्धि र ब्रान्डिङलाई सशक्त बनाउनु ।

लचिलो सञ्जालहरु(Resilient Networks): सहकारी मूल्य शृंखला, चक्रिय अर्थतन्त्र (श्रोत साधनको पुन प्रयोगलाइ जोड) र डिजिटल प्लेटफर्ममा सहकारीलाई सुदृढ गर्नु ।

प्रभावकारी साझेदारीहरु(Impactful Partnerships): पृथ्वीको परिसीमाभित्र (पृथ्वीको परिसीमा भित्र जलवायु परिवर्तन, जैविक विविधताको क्षम रोक्नु, वायु प्रदुषण रोक्नु लगायतका विषयहरू समेटिन्छन ।) दिगोपनका लागि अनुसन्धान, शिक्षा र मापदण्डमा सहकार्य गर्नु ।

यी स्तम्भहरूको नेतृत्व गर्दै हामी पुनःप्रतिबद्ध हुन्छौं कि सहकारी उद्यम मोडेल मानिस-केन्द्रित र दिगो मोडेल हो जसले नाफाभन्दा मानिस र ग्रह(वातावरण)लाई प्राथमिकता दिन्छ, सामाजिक र पारिस्थितिक प्रणालीमा निहित हुन्छ। सहकार्यमार्फत्, हामी जटिल विश्वव्यापी चुनौतीहरूको सामना गर्न सक्छौं र सबैका लागि लचिलो, न्यायपूर्ण भविष्य निर्माण गर्न सक्छौं ।

सदस्य संघ संस्थाहरूको भूमिका :

१. सदस्यहरूलाई सबलीकरण (Empower members) : सदस्य सवलीकरणका लागि शिक्षा, लैङ्गिक समानता र युवा नेतृत्व विकासलाई प्राथमिकता दिनु ।

२. स्थायित्वका लागि नवीनता ल्याउनु (Innovate for resilience): प्रतिस्पर्धी रहन प्रविधि र नयाँ व्यवसाय मोडेलहरु अपनाउनु ।

३. एकता मजबुत बनाउनु (Strengthen unity): साझा ब्रान्डिङ (Branding), वकालत (Advocacy) र साझेदारी (Partnerships) का लागि अन्य सहकारीहरूसँग सहकार्य गर्नु।

४. सञ्जाल निर्माण गर्नु (Build networks): बृहत उत्पादन लाभ (Scale), वित्त (Finance) र वकालत (Advocacy) का लागि संसाधनहरु एकत्रित गर्नुका साथै सहकारी अनुसन्धान (Research) र शिक्षा (Education) मा योगदान पुर्‍याउनु ।

अनुसूची ७

....सहकारी संस्था लिमिटेड

तरल सम्पत्ति सम्बन्धी विवरण (मासिक)

२०... साल ..... महिना .... गतेदेखि २०... साल ..... महिना .... गतेसम्म

क्र.सं.	विवरण	पहिलो हप्ता	दोश्रो हप्ता	तेश्रो हप्ता	चौथो हप्ता	पाँचौ हप्ता	औसत
१	कुल बचत						
२	२.१ कुल तरल सम्पत्ति						
	२.२ भल्टमा रहेको नगद मौज्दात						
	२.३ सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी						
	२.४ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको निक्षेप खातामा रहेको रकम						
	२.५ इजाजतपत्रप्राप्त सहकारी बैंकमा रहेको रकम						
	२.६ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त सहकारी बैंकमा रहेको मुद्धती निक्षेपको ९० प्रतिशत रकम						
३	अन्य संघ वा सहकारी संस्थामा रहेको रकम						
४	घटाउने : मुद्धती निक्षेप वा सरकारी ऋणपत्रको धितोमा ऋण लिएको रकम						
५.	कुल तरल सम्पत्ति						

मिति :

कार्यकारी प्रमुख/व्यवस्थापक/प्रबन्धक :

संघीय सहकारी विभागले विभिन्न समयमा जारी गरेका सूचनाहरू

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
(अनुगमन तथा मापदण्ड शाखा)

फोन नं. ४-४६५३६२
फ्याक्स: ४-४६५५१७
Email:
sahakaribivag@gmail.com
Website:
www.deoc.gov.np

नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं
नेपाल ।

पत्र संख्या : ०८०।८१
चलानी नं. : १२१
प्राप्त पत्र संख्या र मिति :

मिति : २०८०/०४/२२

श्री सहकारी संघ/संस्थाहरु,
देशभरिका सबै ।

विषय :goAML System मा दर्ता तथा Reporting सम्बन्धमा ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ र सो अन्तर्गत बनेका नियमावलीको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सहकारी विभागद्धारा "सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी संघसंस्थालाई जारी गरिएको (तेस्रो संशोधन) निर्देशन, २०७४" जारी गरी कार्यन्वयनमा रहेको विषय विदितै छ । उक्त निर्देशनको दफा १९ र २० मा सीमा कारोबार प्रतिवेदन (Threshold Transaction Report-TTR) र शंकास्पद कारोबार प्रतिवेदन (Suspicious Transaction Report-STR) तोकिएको ढाँचामा नेपाल राष्ट्र बैंकको वित्तीय जानकारी इकाई (FIU) मा पठाउने । यस अनुरुप प्रतिवेदन पठाउदा रु.१० करोडभन्दा बढी रकम बचत वा पुँजी भएका बचत तथा ऋणको कार्य गर्ने सहकारी संस्थाहरुले goAML System मार्फत पठाउनुपर्ने प्रावधान रहेको छ ।

साथै सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्ययोजना (२०७६ - २०८१) (पुरक कार्ययोजना, २०७७ समेत) को उद्देश्य ६ को बुँदा नं ६.३.४ मा **"रु.१० करोडभन्दा बढीका निक्षेप वा पुँजी भएका बचत तथा ऋणको कार्य गर्ने सहकारी संस्थाहरु"** goAML System मा Reporting गर्नुपर्ने प्रावधान छ । नेपाल राष्ट्र बैंकको वित्तीय जानकारी इकाई (FIU) बाट समेत सहकारी संस्थाहरुलाई goAML System मा आबद्धता गराउन पटक पटक विभागमा अनुरोध भैआएको परिप्रेक्ष्यमा देहाय बमोजिम गर्नु गराउनु हुन सहकारी विभागको मिति २०८०।०४।२१ को निर्णयानुसार अनुरोध छ ।

१) रु.१० करोडभन्दा वढी रकमको कारोवार गरेका (बचत वा पुँजी भएका) बचत तथा ऋणको कार्य गर्ने सहकारी संघ/संस्थाहरु नेपाल राष्ट्र बैंकको वित्तीय जानकारी इकाई (FIU) मा रहेको goAML System को Test Environment तथा Production Environment मा यथाशिघ्र रजिष्टर्ड भई Web/XML मार्फत सीमा कारोबार प्रतिवेदन (Threshold Transaction Report-TTR), शंकास्पद कारोबार प्रतिवेदन (Suspicious Transaction Report-STR) र शंकास्पद गतिविधि प्रतिवेदन (Suspicious Activity Report-SAR) का विवरणहरु प्रणाली मार्फत प्रेषित गर्ने ।

(नोटः कृपया पत्राचार गर्दा प.सं., च.नं. र मिति अनिवार्य रूपमा उल्लेख गरिदिनु होला ।)

फोन नं. ४-४६५३६२
फ्याक्स: ४-४६५५१७
Email:
sahakaribivag@gmail.com
Website:
www.deoc.gov.np

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
(अनुगमन तथा मापदण्ड शाखा)

नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं
नेपाल ।

पत्र संख्या : ०८०।८१
चलानी नं. :
प्राप्त पत्र संख्या र मिति :

२) यसअघि goAML System को Test Environment तथा Production Environment मा रजिष्टर्ड भई Message Board मार्फत प्रतिवेदन तथा विवरणहरु पेश गरिरहेका सहकारी संस्थाहरुले समेत Web/XML मार्फत TTR, STR र SAR को प्रतिवेदन पठाउने ।

goAML system को Test Environment मा रजिष्ट्रेशन login गर्ने web ठेगाना
https://goaml.fiu.nrb.org.np/TST/Home
goAML system को Production Environment मा रजिष्ट्रेशन login गर्ने web ठेगाना
https://goaml.fiu.nrb.org.np/PRD/Home
goAML system मा रजिष्ट्रेशन गर्ने तरिका सम्बन्धी Video tutorial:
goaml.fiu.nrb.org.np/FIUWeb/GoAml/GetRegister

नोट: Register गर्दा Attache गर्नुपर्ने पत्रको नमुना यसै सूचनासँगै संलग्न गरिएको छ ।

०८०।४।२२
टोलराज उपाध्याय
(उप - रजिष्ट्रार)

सम्पर्क व्यक्तिः
श्री शोभा घिमिरे, शाखा अधिकृत, सहकारी विभाग (मोबाइल नं. ९८४९०५०८४५
ईमेल ghimire.shobha22@gmail.com)
श्री कमल पौडेल, FIU-Nepal (मोबाइल नं. ९८५६०२२२२१ ईमेल kamal.paudel@nrb.org.np)

बोधार्थः
१.भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय, सिंहदरबार काठमाडौं ।
२.संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सिंहदरबार काठमाडौं - सबै स्थानीय तहहरुलाई आफ्नो नियामनक्षेत्रभित्र पर्ने सहकारी संस्थालाई goAML System मा आवद्ध हुन जानकारी एवं सहजिकरण गरिदिनुहुन ।
३.नेपाल राष्ट्र बैंक, वित्तीय जानकारी इकाई, बालुवाटार,काठमाण्डौं, -तँहाको प.स.वि.जा.ई./ goAML ०८०/८१ - ३४ मिति २०८०।०४।०७ को सन्दर्भमा आवश्यक जानकारीका लागि ।

(नोटः कृपया पत्राचार गर्दा प.सं., च.नं. र मिति अनिवार्य रूपमा उल्लेख गरिदिनु होला ।)

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सहकारी विभाग
(प्रशासन तथा सहकारी प्रवर्द्धन शाखा)

फोन नं. ४४६५३६५
Email: info@deoc.gov.np

नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं
नेपाल ।

पत्र संख्या : ०८१।८२
चलानी नं. : १५२८

मितिः २०८२/०३/३२
ने.सं.११४५ दिल्लागा ६, बुधबार

विषयः एकीकृत निर्देशन, २०८२ जारी गरिएको सम्बन्धमा।

श्री सरोकारवाला सबै।

सहकारी ऐन, २०७४ मा भएको पछिल्लो संशोधन र सहकारी क्षेत्रमा आएको परिवर्तनलाई समेत सम्बोधन गरी सहकारी क्षेत्रमा सुशासन प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक देखिएकोले यस विभागको मिति २०८२/०३/३२ को निर्णयानुसार "**सहकारी संघसंस्थामा सुशासन प्रवर्द्धनको लागि एकीकृत निर्देशन, २०८२**" जारी गरिएको व्यहोरा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ।

२०८२।०३।३२
उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

सहकारी संघसंस्थामा सुशासन प्रवर्द्धनको लागि जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०८२

सहकारी ऐन, २०७४ को दफा २३, दफा २५ को खण्ड (ज) र दफा ९५ को उपदफा (५) एवं सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम ७२ को उपनियम (३) र नियम ७६ को उपनियम (१) को खण्ड (झ) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सहकारी विभागले यो निर्देशन जारी गरेको छ।

<u>सहकारी संस्था गठन तथा दर्ता सम्बन्धी</u>

१. नयाँ सहकारी संस्था गठन तथा दर्ताका लागि आवेदन दिने सबै व्यक्तिले अनिवार्य रुपमा पूर्व सहकारी शिक्षा लिएको हुनुपर्नेछ। दर्ता भई संचालनमा रहेको संस्थाको सदस्य बन्ने व्यक्तिले समेत अनिवार्य रुपमा पूर्व सहकारी शिक्षा लिएको हुनुपर्नेछ।

२. विनियममा संस्थाको उद्देश्य, कार्यप्रकृति, कार्यक्षेत्र र मुख्य कारोवार स्पष्ट उल्लेख भएको हुनुपर्नेछ। संस्था उद्देश्य अनुरुपको कार्यमा केन्द्रित हुनुपर्नेछ।

३. संस्थाको नाम राख्दा यस अघि दर्ता भई संचालनमा रहेको, खारेजी वा समस्याग्रस्त घोषणा भएको सहकारी संस्थाको नामसंग मिल्ने वा मिल्दो जुल्दो हुने गरी राख्न हुँदैन।

४. जिल्लास्तरका सहकारी संघमा सम्बन्धित जिल्लाभित्र मात्र र प्रदेशस्तरका सहकारी संघमा सम्बन्धित प्रदेशभित्र मात्र कार्यक्षेत्र रहेका सहकारी संस्था सदस्य हुनसक्नेछन्।

<u>सञ्चालन र व्यवस्थापन सम्बन्धी</u>

५. सहकारी संस्थाले कृत्रिम छेकवार खडा नगरी सदस्यता सदैव खुल्ला राख्नु पर्नेछ। सदस्यता प्रदान गर्ने र खारेज गर्ने निर्णय अनिवार्य रुपमा सञ्चालक समितिले गर्नुपर्नेछ। संस्थाले सदस्यलाई सदस्यता प्रमाण पत्र प्रदान नगरी कुनै कारोबार गर्नु हुँदैन।

६. व्याज, लाभांश, हर्जाना लगायतका विषयमा सदस्यहरु बीच कुनै विभेद गर्न पाइनेछैन। साधारण सभाबाट पारित कार्यविधिको अधीनमा रही संघसंस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई दिइने सुविधामा सहुलियतपूर्ण ब्याजदर कायम गर्न यो व्यवस्थाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

उमेश ढुंगाना
रजिष्ट्रार

७. संस्थाले काउन्टरमा रहेको नगद, ढुकुटी (भल्ट) र मार्गस्थलको उचित सुरक्षा प्रबन्ध सहित अनिवार्य बिमा गर्नु पर्नेछ। कुनै कर्मचारी वा पदाधिकारीको बदनियत वा लापरबाहीका कारणले नगदको हिनामिना, हानी नोक्सानी, चोरी, लुटपाट जस्ता कार्य भएमा सम्बन्धित व्यक्तिलाई प्रचलित कानून बमोजिम संस्थाले कारबाहीको दायरामा ल्याउनु पर्नेछ।

८. सहकारी संघसंस्थाहरुले अधिकार प्राप्त अधिकारीको लिखित स्वीकृति नलिई प्रदेश कार्यालय, शाखा कार्यालय, उपशाखा कार्यालय, फिल्ड कार्यालय, सदस्य सेवा केन्द्र कार्यालय, बिक्री केन्द्र/कार्यालय आदि खोल्ने, स्थानान्तरण गर्ने लगायतका कार्य गरी सदस्य बनाई शेयर तथा बचत संकलन गर्ने, ऋण लगानी गर्ने/गराउने कार्य गर्न पाइनेछैन। स्वीकृति नलिई सञ्चालन गरेको भए तत्काल बन्द गरी विभागलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ। स्वीकृति लिई सञ्चालन भएकोमा सोको जानकारी सम्बन्धित संस्था रहेको प्रदेश र स्थानीय तहलाई समेत दिनुपर्नेछ।

९. विनियम संशोधन गर्नुपरेमा सञ्चालक समितिको निर्णय र तीनमहले फाराम सहित सैद्धान्तिक स्वीकृतिका लागि रजिष्ट्रार समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ। रजिष्ट्रारबाट सैद्धान्तिक स्वीकृति प्राप्त भएको वा कैफियत सहित फिर्ता प्राप्त भएकोमा त्यस्तो विषय समेत समावेश गरी साधारण सभाको निर्णय, संशोधित मस्यौदा र तीनमहले फाराम सहित रजिष्ट्रार समक्ष पुनः पेश गर्नुपर्नेछ।

१०. पेशागत आधारमा गठन भई दर्ता भएका वा सरकारको अधिकांश शेयर स्वामित्व रहेका संस्था बाहेकका संस्थामा सरकारी कोषबाट नियमित रुपमा तलब, भत्ता, सुविधा लिने व्यक्ति सहकारी संस्थाको सञ्चालक समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिमा निर्वाचित हुन वा बहाल रहन सक्ने छैन। त्यस्तो पदमा बहाल रहेको भए तत्काल राजिनामा दिई यसबाट रिक्त हुने पदमा निर्वाचनबाट पूर्ति गर्नु पर्नेछ।

<u>समिति/ उपसमिति तथा साधारण सभा सम्बन्धी</u>

११. सहकारी संघसंस्थाहरुको जोखिम व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन ऋण उपसमितिले जोखिमको विश्लेषण गरी सोको प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा पेश गर्नुपर्नेछ। सञ्चालक समितिले उक्त प्रतिवेदन र नियामक निकायबाट प्राप्त निरीक्षण तथा अनुगमनको प्रतिवेदनलाई साधारण सभामा छलफल गरी निर्णय गर्नुपर्नेछ।

उमेश ढकाना
रजिष्ट्रार

१२. सहकारी संघसस्थाहरुले कार्यालय भवन, जग्गा, गोदाम, शित भण्डार लगायतका अचल सम्पत्ति खरिद गर्नुपर्ने भएमा साधारण सभाबाट निर्णय गराई सदस्यको बचत रकम बाहेक जगेडा कोष र शेयर पूँजीको रकमबाट मात्र खरिद गर्नुपर्नेछ। यसरी खरिद गर्दा अनिवार्य रुपमा प्राथमिक पूँजीकोषको विश्लेषण गरी प्राथमिक पुँजी कोष र कुल बचत दायित्वको निर्धारित सीमाभित्र रही तत्काल कायम रहेको जगेडा कोषको पचास प्रतिशतभन्दा बढी खर्च गर्न पाईने छैन।

१३. कानूनमा संचालक समितिले गर्नु पर्ने भनी तोकिएको काम संचालक समितिले र साधारण सभाले गर्नुपर्ने भनी तोकिएको काम साधारण सभाले नै गर्नुपर्नेछ ।एकले अर्काको कार्यक्षेत्रमा हस्तक्षेप गर्नु हुँदैन।

१४. एउटै संस्थामा सोही अवधिमा एकै परिवारको एकभन्दा बढी व्यक्ति सञ्चालक तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदमा रहनु हुँदैन।

१५. सञ्चालक समितिले उपसमिति गठन गर्दा सञ्चालक समितिको सदस्यको संयोजकत्वमा अन्य २ जना शेयर सदस्य सदस्य रहने गरी गठन गर्नुपर्नेछ। सञ्चालक समितिका सदस्य, लेखा सुपरीवेक्षण समिति र अन्य उपसमितिहरुमा रहने सदस्यहरुले निर्वाचन भएको तीन महिना भित्र सहकारी सम्बन्धी तालिम लिनुपर्नेछ।

१६. कुनै पनि व्यक्ति कुनै एक तहको सहकारी संस्थाको समितिका पदाधिकारीमा दुई कार्यकालभन्दा बढी अवधिको लागि निर्वाचित हुन सक्नेछैन।

१७. साधारण सभाको बैठक बस्ने कम्तीमा तीस दिन अगावै बैठकको प्रस्तावसहित मिति, समय, स्थान तोकी सार्वजानिक सूचना जारी गर्नुपर्नेछ। यसरी सूचना जारी हुँदाका बखत कायम रहेका सदस्यहरुले मात्र निर्वाचन प्रयोजनार्थ आफ्नो मताधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछन्। समयमै साधारण सभा सम्पन्न गर्न नसक्ने मनासिव माफिकको कारण परेमा थप तीन महिनाभित्र साधारण सभा गर्नेगरी प्रस्तावित मिति सहित पूर्व स्वीकृतिका लागि पौष मसान्तभित्र रजिष्ट्रार समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ। रजिष्ट्रारबाट स्वीकृति प्राप्त भएकोमा स्वीकृत मितिमा नै साधारण सभा सम्पन्न गरी सो को प्रतिवेदन १५ दिनभित्र नियामक निकायमा पेश गर्नुका साथै कोपोमिस प्रणालीमा समेत प्रविष्टि गर्नुपर्नेछ। यस बुँदामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक आर्थिक वर्षको साधारण सभा अर्को आर्थिक वर्षमा गर्नेगरी स्वीकृति दिइनेछैन।

उमेश ढकाल
रजिष्ट्रार

<u>सदस्य केन्द्रीयता सम्बन्धी</u>

१८. सहकारी संघसंस्थाहरुले सदस्य केन्द्रित भई सबै सदस्यहरुलाई समेट्ने गरी आफ्नो व्यावसायिक कारोबार सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।

१९. संस्था संचालन गर्दा सदस्यको हक अधिकारको संरक्षणलाई विशेष ध्यान दिनुपर्नेछ। ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र महिलामैत्री पूर्वाधार बनाई सेवाप्रवाहमा समेत उच्च प्राथमिकता दिनुपर्नेछ।

२०. संस्थाको वित्तीय अवस्था, कर्जा सूचना केन्द्र र निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषमा सदस्य भए/नभएको, शेयर सदस्यको विवरण सहित कोपोमिस प्रणालीमा आबद्ध भए/नभएको, संस्था नियमित रुपमा सञ्चालनमा रहे/नरहेको विषयमा सदस्य सदैव सचेत रहनुपर्नेछ।

२१. संस्थाले विस्तारित मञ्चको बैठक मार्फत संस्थाका कामकुरामा सदस्य सहभागितालाई प्रभावकारी बनाउनुपर्नेछ। सदस्यले संस्थाको साधारण सभा, विशेष साधारण सभा, बिस्तारित मञ्चको बैठक, औपचारिक कार्यक्रम र नियमित बचत लगायतका कार्यमा सक्रिय रुपमा अनिवार्य सहभागिता जनाउनुपर्दछ।

२२. संस्थाको विषयमा यथार्थ नबुझी आफन्त, नातागोता वा बजार प्रतिनिधिको मात्र विश्वासमा परेर सदस्य बन्ने, बचत जम्मा गर्ने, ऋण लिने र धितो जमानत दिने लगायतका कार्य गर्नु गराउनु हुँदैन।

२३. सहकारी संघसंस्थाका सदस्यले संस्थाको कार्यालय, सञ्चालक समिति, व्यवस्थापक, उपलब्ध सेवा, सदस्य भएपछि पालना गर्नुपर्ने शर्तहरु, आफ्नो भूमिका, जिम्मेवारी र बहन गर्नुपर्ने दायित्व जस्ता विषयमा निरन्तर जानकारी लिई राख्नुपर्दछ।

२४. सहकारी संघसंस्थाले प्रदान गर्ने सेवामा लाग्ने सेवा शुल्क, ब्याज, हर्जाना, सेवाको प्रकार, सेवा प्राप्त गर्ने प्रक्रिया, सेवा प्राप्त गर्दा लाग्ने समय, जिम्मेवार शाखा वा कर्मचारी र सेवाका शर्तहरु लगायतका विषयहरु समावेश गरी संस्थाको वडापत्र जारी गर्नुपर्नेछ।

२५. सहकारी संघसंस्थाले आफ्नो गतिविधिहरुलाई अनिवार्य रुपमा सूचना पाटीमा टाँस गर्नुपर्नेछ। दश करोडभन्दा बढी बार्षिक कारोबार हुने संस्थाले यस्तो विवरण आफ्नो वेभसाइटमा समेत नियमित रुपमा अद्यावधिक गरी सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ। वेभसाइट नभएका सहकारी संस्थाहरुले फेसबुक/ट्वीटर लगायतका विद्युतीय सञ्चार माध्यमबाट सार्वजनिक गर्न सक्नेछन्।

२६. सहकारी संघसंस्थाहरुले कुनै चिठ्ठा, उपहार, बढी ब्याज लगायतका प्रलोभनजन्य कार्य गरी सदस्य बनाउने, बचत सकंलन गर्ने तथा ऋण उपलब्ध गराउने गरी विज्ञापन वा प्रचारप्रसार गर्नु हुँदैन। संस्थाले कमिसन एजेन्ट राखी वा कसैलाई कमिसन बापत कुनै किसिमको पारिश्रमिक दिएर शेयर, बचत, ऋण वा अन्य कुनै प्रकारको रकम संकलन गर्न, गराउन हुँदैन।

२७. सहकारी संघसंस्थाले आफ्नो सम्पत्ति र दायित्व स्पष्ट रुपमा खुल्ने गरी संस्थाको संक्षिप्त विवरण र मूख्य गतिविधिहरु सहितको अनुसूची १ बमोजिमको स्वेतपत्र त्रैमासिक रुपमा जारी गर्नुपर्नेछ।

२८. सहकारी संघसंस्थाहरुले आफ्ना सदस्यहरुलाई वित्तीय साक्षरता र सामाजिक उत्तरदायित्वका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।

२९. सहकारी संघसंस्थाले सदस्यलाई सेवा प्रदान गर्दा गैर सदस्य र तेस्रो पक्षको संलग्नतालाई कानून बमोजिम बाहेक पूर्ण रुपमा निरुत्साहित गर्नुपर्नेछ।

<u>आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली सम्बन्धी</u>

३०. सहकारी संघसस्थाहरुको सञ्चालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समिति, उपसमितिका पदाधिकारी र व्यवस्थापकले संस्था र सदस्यलाई हानी नोक्सानी पुग्ने गरी कामकारबाही गर्न गराउन हुँदैन। यसरी भए गरेको काम कारबाही उपर सम्बन्धित व्यक्ति नै व्यक्तिगत रुपमा उत्तरदायी हुनेछ।

३१. सहकारी संघसंस्थाले सञ्चालक, लेखा सुपरीवेक्षण समिति, कर्मचारी तथा सदस्यका लागि आचार संहिता तयार गरी अनिवार्य रुपमा कार्यान्वयन गर्नु, गराउनु पर्नेछ।

३२. सहकारी संघसंस्थामा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ गर्न लेखा सुपरीवेक्षण समिति सक्रिय रहने र समितिको राय, सुझाव तथा सिफारिसलाई प्रभावकारी बनाउने दायित्व सञ्चालक समितिको हुनेछ।

कोष व्यवस्थापन सम्बन्धी

३३. सहकारी ऐन, नियमावली र सहकारी संस्थाको विनियममा व्यवस्था भए बाहेकका कुनै पनि कोष खडा गरी रकम जम्मा गर्न पाईनेछैन। यस्तो प्रकारको कुनै कोष खडा गरी रकम जम्मा गरेको भए तत्काल जगेडा कोषमा सारी त्यस्ता कोष बन्द गर्नुपर्नेछ।

३४. कोषको रकम सम्बन्धित कोषको उद्देश्य बमोजिम मात्र खर्च गर्नुपर्नेछ।

३५. संस्थाले हरेक वर्ष सदस्यको कारोबारको आधारमा कानून बमोजिम संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषबाट अनिवार्य रुपमा रकम फिर्ता गर्नुपर्नेछ। संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषको रकमलाई फिर्ता गर्दा शेयर लाभांशमा नजोडी कानून बमोजिम भिन्दाभिन्दै फिर्ता गर्नुपर्नेछ।

३६. संस्थाले हरेक वर्ष नियमानुसार सहकारी प्रवर्द्धन कोषको रकम भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयको नाममा रहेका देहायका कुनै एक बैंक खातामा जम्मा गरी सो को विवरण कोपोमिस प्रणालीमा समेत प्रविष्टि गर्नुपर्नेछ।

अ. राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको च.हि.नं. १९६०१००००००९००१

आ. कृषि विकास बैंक लिमिटेडको च.हि.नं. ०१-००२-०१५८२९७४-०१-५

इ. नेपाल बैंक लिमिटेडको च.हि.नं.२५९०१०००००२००७००००१ KA.२.७.०.१

बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी

३७. सहकारी संघसंस्थाले स्वीकृत विनियममा उल्लेख भएको शेयर पूँजीभन्दा बढी शेयर रकम संकलन गर्न पाइनेछैन। स्वीकृत शेयर पूँजीभन्दा बढी शेयर रकम संकलन गर्नुपर्दा अनिवार्य रुपमा विनियम संशोधन मार्फत शेयर पूँजीको सीमा वृद्धि गरेर मात्र गर्नुपर्नेछ।

३८. संस्थाको तत्काल कायम रहेको प्राथमिक पूँजी कोषको १५ (पन्ध्र) प्रतिशत भन्दा बढी हुने गरी प्रति सदस्य ऋण प्रवाह गर्न पाईनेछैन। यस प्रयोजनका लागि प्राथमिक पूँजी कोष भन्नाले शेयर पूँजी र जगेडा कोषलाई सम्झनुपर्नेछ।

३९. आफ्नै वा मानो नछुट्टिएको एकाघर परिवारको मञ्जुरीनामा लिएर बाहेक सहकारी संघसंस्थाहरुले आफ्ना सदस्यहरुलाई तेस्रो पक्ष धितो (Third Party Collateral) राखी ऋण प्रवाह गर्न पाईनेछैन। तर सहकारी बैंकको हकमा यो व्यवस्था लागु हुने छैन।

४०. संस्थाले ऋणीको सम्पत्ति धितो राखी बैंक तथा वित्तिय संस्था र सहकारी बैंकबाट ऋण लिदा ऋणी सदस्यले संस्थाबाट लिन कवुल गरेको ऋण रकमभन्दा बढी ऋण लिन पाउने

रजिष्ट्रार

छैन। संस्थाको संचालक समितिको सदस्यले आफ्नो स्वामित्वको सम्पत्ति धितो राखी आफु सम्बद्ध संस्थाको संस्थागत प्रयोजनका लागि लिईने ऋणलाई यस व्यवस्थाले बाधा पुर्याएको मानिने छैन।

४१. सहकारी संघसंस्थाहरुले तीन लाख रुपैयाँ भन्दा बढीको ऋण लगानी गर्दा व्यक्तिगत/सामूहिक धन जमानी वा धितो लिएर मात्र गर्नुपर्नेछ।

४२. ऋणको क्षेत्रगत वर्गीकरण गरी कुल ऋणको कम्तीमा ५० प्रतिशत ऋण उत्पादन तथा आयमूलक व्यावसायमा लगानी गर्नुपर्नेछ।

४३. सहकारी संघसंस्थाले ब्याजदर निर्धारण गर्दा सहकारी विभागले तोकेको सन्दर्भ ब्याजदरभन्दा बढी नहुनेगरी कायम गर्नुपर्नेछ। स्प्रेडदर ६ प्रतिशत भन्दा बढी नहुने गरी कायम गर्नुपर्नेछ।

४४. सहकारी संघसंस्थाको निष्क्रिय कर्जा (Non-Performing Loan) कुल ऋणको ५ प्रतिशत भन्दा कम कायम गर्नुपर्नेछ।

४५. सहकारी संघसंस्थाले प्रवाह गरेको ऋणलाई किस्ता/ब्याज भुक्तानी अवधिका आधारमा सक्रिय ऋण र निष्क्रिय ऋणको रुपमा वर्गिकरण गरी ऋण नोक्सानी कोषको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ। तीन महिनासम्म भाका ननाघेको वा भाका नाघी तीन महिना व्यतित नभएको र सदस्यहरुको बचतको सुरक्षणमा प्रवाह गरेको (असल) ऋणका लागि १ प्रतिशत, ३ देखि ६ महिनासम्म भाका नाघेका (कमसल) ऋणका लागि २५ प्रतिशत, ६ देखि १२ महिनासम्म भाका नाघेका (शंकास्पद) ऋणका लागि ५० प्रतिशत र १२ महिनाभन्दा बढी भाका नाघेका (खराब) ऋणका लागि १०० प्रतिशत ऋण हानी व्यवस्था (Loan Loss Provision) गर्नुपर्नेछ। उल्लिखित व्यवस्था नगरी कृत्रिम रुपमा नाफा देखाई कुनै प्रकारको लाभांश वितरण गर्न पाईनेछैन, वितरण गरिएकोमा त्यस्तो रकम सञ्चालक समिति र व्यवस्थापकबाट दामासाहीले असुल उपर गरी जगेडा कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ।

४६. सहकारी संघसंस्थाहरुले घरजग्गा, उपकरण, कार्यालय सामान, नगद, पेश्की, चल्ती खाता लगायतका नकमाउने सम्पत्ति कुल सम्पत्तिको ५ प्रतिशत भन्दा कम कायम राख्नुपर्नेछ। प्रचलित कानून बमोजिम लिलाम प्रकृयाबाट सकार भई आएको गैर बैंकिङ्ग सम्पत्तिको लागि तत्कालका लागि १०० प्रतिशत कर्जा नोक्सानी कोषको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ र छ महिनापछि यथाशिघ्र तरलतामा रुपान्तरण गर्नुपर्नेछ।

४७. सहकारी संघसंस्थाहरुले अचल सम्पत्ति बिक्री तथा अन्य लगानी लगायतका पूँजीगत सम्पत्तिको बिक्रीबाट भएको पूँजीगत नाफालाई जगेडा कोषमा नराखी सम्बन्धित आ.व.को नाफामा समावेश गरी वितरण/ खर्च गरेको पाइएमा सञ्चालक समिति र खाता संचालन गर्ने अधिकारीबाट दामासाहीले असुल उपर गरी संस्थाको जगेडा कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ।

४८. सहकारी संघसंस्थाहरुले आफ्ना सदस्यलाई ऋण लगानी गर्दा शेयर संख्या, बचत कारोबार, व्यावसायिक योजना (Business Plan), धितो मूल्यांकन र तिर्न सक्ने क्षमता (Ability to Pay) को आधारमा ऋण लगानी गर्नुपर्नेछ। ऋण जारी भएपछि तोकिएको उद्देश्य वा प्रयोजनमा लगानी र प्रतिफल प्राप्त भए नभएको विषयमा निरन्तर निगरानी र अनुगमन गर्नुपर्नेछ।

४९. वित्तीय कारोबार गर्ने सहकारी संघसंस्थाले PEARLS Monitoring System लाई पालना गरी संस्थाको वित्तीय संरचनालाई PEARLS को मानकले तोकेको सूचक भित्र राखुपर्नेछ। साथै सबै सहकारी संस्थाले सदस्य केन्द्रीयता सूचकांक (MCI) का सूचकहरुको पूर्ण परिपालना गर्नुपर्नेछ।

<u>ऋण असुली सम्बन्धी</u>

५०. सहकारी संस्थाबाट ऋण लिएका सदस्यहरुले ऋण लिँदाको बखतमा तोकिएको शर्त बमोजिम साँवा, ब्याजको किस्ता तोकिएकै समयमा तिर्नुपर्नेछ।

५१. सहकारी संघ संस्थाले सदस्यलाई लगानी गरेको ऋण तोकिएको समयसिमा भित्र असुल उपर गर्नुपर्नेछ। ऋण असुलीका लागि संस्थाले प्रचलित कानून, संस्थाको विनियम र ऋण नीति समेतका आधारमा सम्पूर्ण प्रक्रिया अपनाई यथेष्ट प्रयास गर्नुपर्नेछ।

५२. संस्थाले यथेष्ट प्रयास तथा कारबाही गर्दा समेत असुली हुन नसकेमा कर्जा असुली गराई पाउन कर्जा असुली न्यायाधिकरण समक्ष उजुरी दिनुपर्नेछ।

५३. सहकारी संघसंस्था वा सदस्यलाई हानी नोक्सानी पुर्याउने उद्देश्यले नियम विपरित वा प्रक्रिया नपुर्याई लगानी गरिएको ऋण असुल हुन नसकेमा त्यस्तो निर्णयमा सहभागी हुने पदाधिकारी र संचालक समिति नै जिम्मेवार हुनेछन्।

तरलता व्यवस्थापन तथा स्रोत परिचालन सम्बन्धी

५४. सहकारी संघसंस्थाहरुले सबै समयमा तरलता (Liquidity) कुल बचतको कम्तीमा १५ प्रतिशत कायम राख्नुपर्नेछ। सहकारी संघसंस्थाहरुले नियमित रुपमा तरलताको गणना गरी १५ प्रतिशत भन्दा कम तरलता रहेको अवस्थामा तत्काल सञ्चालक समितिको बैठकबाट तरलता व्यवस्थापनको उचित प्रबन्ध गर्नुपर्नेछ। तोकिए बमोजिमको तरलता व्यवस्था नगरी संस्थाले लाभांश वितरण गर्नुहुँदैन, गरेमा सञ्चालक समिति र व्यवस्थापकबाट दामासाहीले असुल उपर गरी संस्थाको जगेडा कोषमा दाखिला गर्नुपर्नेछ।

५५. सहकारी संघसंस्थाहरुले ऋण लगानी गर्दा स्थानीय स्रोत साधनहरुको प्रभावकारी परिचालन, व्यावसायिकताको विकास, वातावरण संरक्षण, रोजगारी सिर्जना र उत्पादन अभिवृद्धि मार्फत गरिवी न्यूनीकरण र दिगो विकास हासिल हुने गरी उच्च प्राथमिकता दिनुपर्नेछ।

५६. सहकारी संघसंस्थाहरुले बाह्य ऋण कुल सम्पत्तिको ५ प्रतिशतभित्र कायम राख्नुपर्नेछ। नेपाल सरकारको स्वीकृतिमा बाह्य मुलुकबाट ऋण लिने संघसंस्था वा विशिष्टकृत सहकारी संघ वा दुई वा दुई भन्दा बढी संघसंस्थाले अन्तर सहकारी सहयोगको भावनाले संयुक्त वा साझेदारीमा आफ्नो उत्पादन र सेवाको बजारीकरण गर्दा ५ प्रतिशतको सीमासम्बन्धी व्यवस्था लागू हुनेछैन।

कर्मचारी व्यवस्थापन सम्बन्धी

५७. सहकारी संघसंस्थाले आफ्नो कार्यबोझ विश्लेषणको आधारमा साधारण सभाबाट कर्मचारीको दरबन्दी र कर्मचारी सम्बन्धी कार्यविधि स्वीकृत गरी कर्मचारी पदपूर्तिको व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ।

५८. स्वीकृत दरबन्दीभन्दा बढी कर्मचारी भर्ना गरी तलब भत्ता भुक्तानी गरेको पाइएमा त्यसरी भुक्तानी गरेको सम्पूर्ण रकम सञ्चालक समिति र व्यवस्थापकबाट दामासाहीले असुलउपर गरी संस्थाको खातामा दाखिला गर्नुपर्नेछ।

५९. सहकारी संघसंस्थाका कुनै पनि कर्मचारीलाई श्रम ऐनले निर्धारण गरेको न्यूनतम पारिश्रमिकमा नघट्ने गरी मासिक पारिश्रमिक अनिवार्य रुपमा उपलव्ध गराई सामाजिक सुरक्षा कोषमा समेत आवद्ध गराउनुपर्नेछ।

अभिलेख तथा प्रतिवेदन प्रणाली सम्बन्धी

६०. सहकारी संस्थाले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा प्रारम्भिक साधारण सभा, साधारण सभा, विशेष साधारण सभा र सञ्चालक समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति, उपसमितिका बैठकहरूको छुट्टाछुट्टै कारवाही किताब, नगदी बही, सहकारी संस्थाले अन्य कुनै व्यक्ति वा संस्था वा सङ्घ वा निकायसँग कुनै कारोबार गरेको भए त्यस्तो कारोबार देखाउने दर्ता किताब, शेयर दर्ता किताब, मालसामानको मौज्दात (स्टक) दर्ता किताब, ऋण लेनदेन दर्ता किताब, बेरुजु एवं सम्परीक्षण खाता, आम्दानी, खर्च, सम्पत्ति र दायित्वसम्बन्धी अलग-अलग खाता तथा सहायक खाताहरू, हिसाब परीक्षण सूची, आय-व्यय र स्थिति विवरण पत्र, समय- समयमा विभागले तोकिदिएको अन्य अभिलेख एवं खाताहरू तयार गरी राख्नुपर्नेछ।

६१. सहकारी संघसंस्थाहरुले वित्तीय कारोवार, सदस्यको विवरण, साधारण सभा, लेखा परीक्षण सम्बन्धी विवरण, मासिक/त्रैमासिक र वार्षिक विवरण तथा अन्य प्रतिवेदनहरु विभागमा रहेको एकिकृत व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (COPOMIS www.copomis.gov.np) मार्फत् प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ साथै नियामक निकायमा समेत पेश गर्नुपर्नेछ ।

लेखा र लेखा परीक्षणसम्बन्धी

६२. सहकारी संघसंस्थाले नेपाल सरकारबाट जारी गरेको लेखामान अनुरुप लेखा अभिलेख राख्नुपर्नेछ।

६३. सहकारी संघसंस्थाले अन्तिम लेखापरीक्षणका लागि २ जनासम्म वैकल्पिक सहित लेखापरीक्षकको नियुक्ति र पारिश्रमिक निर्धारणको निर्णय साधारण सभाबाट गर्नुपर्नेछ। यसरी गरिएको लेखापरीक्षक नियुक्ति सम्बन्धी जानकारी नियामक निकायलाई दिनुपर्नेछ।

६४. सहकारी संघसंस्थाले अन्तिम वा बाह्य लेखापरीक्षण गराउँदा राष्ट्रिय लेखामान अनुरुप लेखा राखे नराखेको, सहकारी ऐन नियम र यस निर्देशनको परिपालना भए नभएको, सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानून तथा निर्देशनको पालना भए नभएको, सहकारीका मानक अनुरुप लेखा राखे नराखे लगायतका विषयलाई समेटी लेखा परीक्षण प्रतिवेदन तयार पार्नुपर्नेछ।

६५. लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको १५ दिनभित्र प्रारम्भिक प्रतिवेदन व्यवस्थापकीय प्रतिक्रियाको लागि संस्था समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ र यसरी पेश हुन आएको प्रतिवेदन उपर

सञ्चालक समितिमा छलफल गर्नुपर्नेछ। पचास करोडभन्दा बढी बचत परिचालन गरेको सहकारी संस्थाको हकमा त्यस्तो प्रतिवेदन नियामक निकायमा पठाउनुपर्नेछ।

६६. पाँच करोड रुपैंयाभन्दाबढी बचत सङ्कलन गरेको सहकारी संस्थाको हकमा लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षकको विशेष टिप्पणीसहितको लङ्फर्म प्रतिवेदन समेत तयार गर्नुपर्नेछ। त्यसरी तयार पारेको लङ्फर्म रिपोर्ट लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तयार पार्ने लेखापरीक्षकले अनिवार्य रुपमा नियामक निकायमा पेश गर्नुपर्नेछ।

६७. लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनिवार्य रुपमा नेपाली भाषामा समेत तयार गरी साधारण सभाबाट अनुमोदन गर्नुपर्नेछ र अनुमोदन भएको १५ दिनभित्र नियामक निकायमा पेश गर्नुपर्नेछ।

<u>सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी</u>

६८. सम्पति शुद्धीकरण, आतङ्ककारी कार्य वा आमविनासका हातहतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी निवारण सम्वन्धमा सदस्यहरुको पहिचान गरी सदस्य पहिचान फाराम (KYM) भराउनुपर्नेछ ।

६९. सञ्चालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समितिका सदस्य र व्यवस्थापकको KYM विवरणमा राष्ट्रिय परिचयपत्र नम्बर सहित तीन महिनाभित्र अध्यावधिक गर्नुपर्नेछ। अन्य सदस्यको हकमा KYM नविकरण गर्दा र नयाँ सदस्यको हकमा सदस्य बनाउँदा अनिवार्य रुपमा राष्ट्रिय परिचयपत्र नम्बर सहित अध्यावधिक गर्नुपर्नेछ।

७०. सम्पति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी आन्तरिक नीति तथा कार्यविधि साधारण सभावाट पारित गरी लागु गर्नुपर्नेछ ।

७१. सम्पति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी कार्यका लागि सञ्चालक समितिको निर्णयबाट कार्यान्वयन अधिकारी नियुक्ति गरी काममा लगाउनुपर्नेछ।

७२. सहकारी संघसंस्थाले अनिवार्य रुपमा नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको वित्तीय जानकारी इकाइको goAML Software System मा आवद्द भई सीमा कारोवार प्रतिवेदन (TTR), संकास्पद कारोवार प्रतिवेदन (STR) र शंकास्पद गतिविधि प्रतिवेदन (SAR) पठाउनु पर्नेछ।

७३. सहकारी संघसंस्थाले संस्थागत जोखिमको पहिचान तथा मूल्यांकन गरी सो को प्रतिवेदन विभागमा पेश गर्नुपर्नेछ।

७४. सहकारी संघसंस्थाले जोखिम मूल्यांकनको आधारमा सदस्यहरुलाई उच्चमध्यम तथा , न्यून स्तरमा वर्गीकरण गरी अभिलेख राख्नुपर्नेछ। साथै उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान गरी छुट्टै अभिलेख समेत राख्नुपर्नेछ।

७५. सहकारी संघसंस्थाले वास्तविक धनीको पहिचान गरेर मात्र कारोबार गर्नुपर्नेछ।

७६. सहकारी संघसंस्थाले सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धी प्रचलित कानून तथा विभागबाट जारी भएका निर्देशनको पूर्ण पालना गर्नुपर्नेछ।

आ.व.२०८१/८२ को लागि कर्जा पुनर्तालिकीकरण तथा खाताबन्दी सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

७७. विशेष परिस्थितिमा बाहेक ऋणको पुनर्तालिकीकरण र पुनर्संरचना गर्न पाइनेछैन। तर नियमित रुपमा सञ्चालनमा रही कम्तीमा पछिल्लो आ.व. सम्म समष्टिगत विवरण कोपोमिस प्रणालीमा प्रविष्टि गरेका संस्थाले देहाय अवस्था पुरा भएमा सदस्यको माग, आवश्यकता र औचित्यता समेतको आधारमा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले १५ दिन भित्र बढीमा ३ महिनाको अवधिका लागि सञ्चालक समितिको निर्णयले पुनर्तालिकीकरण गर्न सक्नेछन।

अ. गत वर्ष खराब ऋणीको सूचीमा नपरेका,

आ. यस अघि यस्तो सुविधा नलिएका,

इ. कर्जामा पाकेको १० प्रतिशत व्याज भुक्तानी गरेका

७८. पुनर्तालिकीकरण गरेबापत ऋणी सदस्यबाट कुनै प्रकारको शुल्क/हर्जना लिन पाईनेछैन।

७९. कर्जा पुनरतालिकीकरण गर्नुपर्ने स्पष्ट आधारहरु प्रत्येक कर्जा फाईलमा संलग्न हुनुपर्नेछ।

८०. पुनरतालिकीकरण पश्चात कर्जा नोक्सानी व्यवस्थाबाट Write Back हुने अवस्था आएमा Write Back गरिए बराबरको रकम सञ्चित मुनाफा खाता खर्च गरी छुट्टै खातामा लेखाङ्कन गर्नुपर्नेछ। यसरी लेखाङ्कन गरिएको रकमबाट लाभांश तथा कर्मचारी बोनस वितरण गर्न पाइनेछैन।

८१. पुनर्तालिकीकरण गरिएका कर्जाको किस्ता लगातार ६ महिनासम्म नियमित भए पश्चात त्यस्ता कर्जाको कर्जा नोक्सानी व्यवस्थाबाट Write Back गरिएको रकम मात्र छुट्याई सञ्चित मुनाफा खातामा लेखाङ्कन गर्न सकिनेछ।

८२. आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को ब्याज २०८२ श्रावण १५ गतेभित्र भुक्तानी गरेमा चालु आ.व.को आयको रुपमा गणना गर्न सकिनेछ।

८३. पुनर्तालिकीकरण गरिएका कर्जा सम्बन्धी विवरण २०८२ श्रावण मसान्तभित्र नियामक निकाय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ।

कर्जा सूचना केन्द्र सम्बन्धी

८४. बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाले नेपाल राष्ट्र बैंक २०५८ बमोजिम स्थापना भएको कर्जा सूचना कैन्द्रको सदस्यता प्राप्त गरी ऋण कारोवारको सूचना आदानप्रदान गर्नुपर्नेछ।

८५. सदस्य सहकारी संस्थाले दश लाख रुपैयाँभन्दा बढी ऋण कारोबारको सूचना कर्जा सूचना केन्द्रलाई अनिवार्य उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

८६. सदस्य सहकारी संस्थाले समयमा ऋण नतिर्ने ऋणीको नाम प्रत्येक तीन महिनामा अनिवार्य रुपमा कर्जा सूचना केन्द्रलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष सम्बन्धी

८७. बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाहरुले निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष ऐन, २०७३ बमोजिम स्थापना भएको निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषको सुरक्षित सदस्य संस्थाको रुपमा सदस्यता लिनुपर्नेछ।

सहकारी महासंघ र संघ सम्बन्धी

८८. संघले आफ्ना सदस्यको संस्थाको नियम र विनियम पालनाको अवस्था, सदस्यले प्राप्त गरेको सेवा सुविधाको अवस्था, सदस्यहरुको सहभागिताको स्तर, आर्थिक, वित्तिय अवस्था, कोष परिचालन लगायतका विषयमा निरिक्षण तथा अनुगमन गरी सो को प्रतिवेदन कार्य सम्पन्न भएको तीन महिना भित्र रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ।

८९. संघले अनुगमन गर्दा आफ्ना सदस्य संस्था वा संघको कामकारवाहीमा कुनै त्रुटी फेला परेमा त्यस्तो त्रुटी सच्याउन सम्बन्धित संस्था वा संघलाई सुझाव वा निर्देशन दिने तथा सुझाव वा निर्देशनको पालना नभएको अवस्थामा रजिष्ट्रार वा रजिष्ट्रारबाट अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष कारवाहीको लागि सिफारिस गर्नुपर्नेछ।

विद्युतीय उपकरण प्रयोग सम्बन्धी

९०. सहकारी संघसंस्थाहरुले नियामक निकायवाट स्वीकृत लिएर मात्र ATM, QR Code, Mobile Banking लगायतका विद्युतीय प्रविधि प्रयोग गर्नुपर्नेछ। यसरी सेवाप्रवाह गर्ने संघसंस्था र सो सेवा प्रदायकबीच भएको सम्झौताको प्रति नियामक निकायमा सम्झौता भएको मितिले १ (एक) महिना भित्र पेश गर्नुपर्नेछ।

९१. सफ्टवेयर प्रयोग गर्ने संस्थाहरुले आफ्ना काम कारवाही र कारोवार सम्बन्धी विवरण तथा अभिलेखहरु अध्यावधिक गरी सफ्टवेयरमा सुरक्षितसाथ राख्नुपर्नेछ। त्यस्तो विवरण नियमित रुपमा कोपोमिस प्रणालीमा समेत प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ।

९२. विद्युतीय माध्यमबाट कारोबार गर्ने संस्थाले अनिवार्य रुपमा आफ्नो डाटाबेस (Database) को सुरक्षाका लागि उचित प्रबन्ध गर्नुपर्नेछ।

९३. सफ्टवेयरमा ब्याज दर, हर्जाना, सेवा शुल्क, कर्जा र बचतको सीमा लगायत कानून बमोजिम व्यवस्थित हुने विषयहरुमा थप हेरफेर गर्न नमिल्ने गरी setup हुनुपर्नेछ।

९४. कुनै मनासिब कारण परी सञ्चालक समितिको निर्णय भएकोमा बाहेक प्रयोगमा रहेको सफ्टवेयर परिवर्तन गर्नुहुँदैन। यसरी परिवर्तन गर्नु परेमा पुरानो सफ्टवेयरबाट सम्पूर्ण डाटा स्थानान्तरण गरी नयाँ सफ्टवेयरमा सुरक्षित गरेर मात्र सञ्चालनमा ल्याउनु पर्नेछ।

गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धी

९५. संस्थाले गुनासो व्यवस्थापनको लागि कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ। कार्यविधिमा मूख्य गरी गुनासोको दर्ता, अभिलेखीकरण, वर्गीकरण र गुनासो सम्बोधनको अवधि लगायतका विषय समावेश गर्नुपर्नेछ। नियामक निकाय वा सञ्चारमाध्यमबाट प्राप्त गुनासो तत्काल सम्बोधन गर्नुपर्नेछ।

विघटन र दर्ता खारेजी सम्बन्धी

९६. संस्थाको दर्ता खारेजी गर्नुपर्ने भएमा साधारण सभाको निर्णय सहित रजिष्ट्रार समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ। दर्ता खारेजीको लागि निवेदन दिँदा संस्थाको सम्पत्ति र दायित्वको यथार्थ विवरण संलग्न गर्नुपर्नेछ।

९७. समस्याग्रस्त घोषित सहकारी संस्थाको सम्पत्ति व्यवस्थापन तथा दायित्व भुक्तान सम्बन्धी कार्यको राफसाफ गर्न सम्बन्धित संस्थाले समस्याग्रस्त सहकारी व्यवस्थापन समितिको कार्यालयलाई आवश्यक सहयोग गर्नुपर्नेछ।

<u>विविध</u>

९८. बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारीको संघ संस्थाको हकमा नेपाल राष्ट्र बैंक तथा राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरणबाट अन्यथा निर्देशन तथा मापदण्ड जारी भएकोमा सोही बमोजिम र अन्य विषयहरु यसै निर्देशन बमोजिम हुनेछ।

९९. सहकारी बैंकको हकमा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट निर्देशन तथा मापदण्ड जारी भएकोमा सोही बमोजिम र अन्य विषयहरु यसै निर्देशन बमोजिम हुनेछ।

१००. यस निर्देशनको परिपालना गर्नु गराउनु सहकारी संघसंस्थाको दायित्व हुनेछ। निर्देशनको पालना नगरेमा वा निर्देशन विपरित कार्य गरेको पाईएमा कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ।

<u>खारेजी तथा बचाउ</u>

१०१. विभागबाट मिति २०७९।०२।१२ मा सहकारी संघसंस्थालाई जारी एकीकृत निर्देशन खारेज गरिएको छ।

१०२. बुँदा नं १०१ बमोजिम खारेज गरिएको निर्देशन बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ।

२०८२।०३।३२

(उमेश ढुङ्गाना)

रजिष्ट्रार

अनुसूचि-१

(बूँदा नं. १४ संग सम्बन्धित)

सहकारी संघसंस्थाले जारी गर्नुपर्ने श्वेतपत्रको नमूना

.... सहकारी संस्था लिमिटेड

.... (ठेगाना)

.....................................(दर्ता नं.)

को

श्वेतपत्र

जारी मिति-

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

संस्थाको संक्षिप्त परिचय *(संस्थाको नाम, ठेगाना, प्रकृति, कार्यक्षेत्र, सेवा केन्द्रहरु, दर्ता नं., पान नं., सम्पर्क नं., संस्थाको संक्षिप्त उद्देश्यसहित)*

....
....
....
....

....
....
....
....

सञ्चालक समितिका सदस्यहरुको विवरण

निर्वाचित मिति:..

सि.नं.	नाम	बुवाको नाम	बाजेको नाम	ना.प्र.न., जारी जिल्ला र मिति	ठेगाना	शेयर रकम	बचत रकम	ऋण रकम र ऋण लगानी गरेको मिति	सम्पर्क नं

लेखा सुपरीवेक्षण समितिका सदस्यहरुको विवरण

निर्वाचित मिति:

सि.नं.	नाम	बुवाको नाम	बाजेको नाम	ना.प्र.न., जारी जिल्ला र मिति	ठेगाना	शेयर रकम	बचत रकम	ऋण रकम र ऋण लगानी गरेको मिति	सम्पर्क नं

व्यवस्थापकको विवरण

नियुक्ति मिति:

सि.नं.	नाम	बुवाको नाम	बाजेको नाम	ना.प्र.न., जारी जिल्ला र मिति	ठेगाना	शेयर रकम	बचत रकम	ऋण रकम र ऋण लगानी गरेको मिति	सम्पर्क नं

संस्थाको वर्तमान अवस्था

सि.नं.	विवरण	मान
१	जम्मा सदस्य संख्या	
२	शेयर पूँजी	
३	जगेडा कोष	
४	घाटा पूर्ति कोष	
५	जम्मा बचत	
६	नियमित बचत	
७	जम्मा ऋण लगानी	
८	जम्मा ऋणी संख्या	
९	१२ महिनाभन्दा बढी भाखा नाघेको ऋण (खराब ऋण)	

उमेश ढुङ्गाना
रजिष्ट्रार

नेपाल सरकार
सहकारी विभाग
नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

१०	१२ महिनाभन्दा कम भाखा नाघेको ऋण (शंकास्पद ऋण)	
११	भाखा ननाघेको ऋण (असल ऋण)	
१२	ऋण हानी कोष (LLP) मा गरेको व्यवस्था	
१३	गत आ.व. को खूद नाफा/ कूल सञ्चित नोक्सानी	
१४	जम्मा सम्पत्ति	
१५	नकमाउने सम्पत्ति	
१६	बाह्य ऋण	
१७	तरलता रकम अंकमा	
१८	पछिल्लो साधरण सभाको जम्मा उपस्थिति	
१९	गत आ.व.मा विशेष साधरण सभा भएको भए जम्मा उपस्थिति	
२०	बिस्तारित मञ्चको संख्या र गत आ.व को जम्मा उपस्थिति	

स्थिर सम्पत्तिको विवरण (घर, जग्गा, गाडी, मेशिनरी, फर्निचर आदिको विवरण छुट्टाछुट्टै राखे)

....
....
....

संस्थागत लगानीको विवरण (लगानीका क्षेत्र/ परियोजना छुट्याई विवरण राखे)

....
....
....

संस्थाको भावी योजना (मासिक कार्ययोजनासहितको व्यावसायिक योजना- Business Plan स्पष्ट खुलाई राखे)

रजिष्ट्रार

....
....
....

संक्षिप्त टिप्पणी तथा प्रतिबद्धता (संस्थाको वर्तमान समस्या/चुनौति तथा भविष्यमा आउनसक्ने सम्भावित चुनौतिको आँकलनसहित सो को व्यवस्थापनको लागि पूर्व तयारी/ अपनाईने रणनीति सहितको मार्गचित्र र संस्थाका सदस्यहरुलाई विश्वास दिलाउन सक्ने खालको संस्थागत सुशासन र कानून एवं मूल्य, मान्यता, सिद्धान्त परिपालनाको प्रतिबद्दता)

....
....
....

निष्कर्ष

....
....
....

नोट :

श्वेत पत्रको प्रत्येक पानामा संचालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समिति र व्यवस्थापकले दस्तखत गरी, संस्थाको छाप लगाई, संस्थाका सबै सदस्यले सजिलैसँग प्राप्त गर्न सक्ने माध्यम (वेबसाईट, सूचना पाटी, सामाजिक सञ्जाल आदि)बाट उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

नियामक निकायले मागेको अवस्थामा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

नेपाल सरकार
राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
National Cooperatives Regulatory Authority (NCRA)
(स्थापना-२०८१)

Website: www.ncra.gov.np
फोन नं. ०१-५०१०१३१
०१-५०१०२३३
E-mail:
admin@ncra.gov.np
info@ncra.gov.np
पुल्चोक, ललितपुर

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल ।
नेपाल सरकार (स्थापना-२०८१)

पत्र संख्या :
चलानी नं. :

मिति :२०८२/०३/२३

सहकारी संघ/संस्थाहरुलाई जारी गरिएको निर्देशन

बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारी संघ/ संस्थाहरुको लागि सहकारी ऐन,२०७४ को दफा १०३ज ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्राधिकरणद्वारा यो निर्देशन जारी गरिएको छ।

रबिन ढकाल
उपसचिव
(हाल सचिव, राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण)

बोधार्थ
श्री भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय, सिहँदरबार।
श्री नेपाल राष्ट्र बैंक,बालुवाटार।
श्री सहकारी बिभाग,नयाँ बानेश्वर।
श्री राष्ट्रिय सहकारी महासंघ,पुल्चोक।

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल ।
(स्थापना-२०८१)
नेपाल सरकार

नेपाल सरकार
राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर।

सहकारी संघ/संस्थाहरुलाई जारी गरिएको निर्देशन

निर्देशन नं: १/२०८१/८२ जारी मितिः २०८२।०३।२२

बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारी संघ/संस्थाहरुको लागि सहकारी ऐन, २०७४ को दफा १०३ज बमोजिम यो निर्देशन जारी गरिएको छ।

१. आफ्ना सदस्यहरुसँग नियमित रुपमा सम्पर्क गर्दै वित्तिय साक्षरता अभिवृद्धि र सदस्य केन्द्रित कारोबारमार्फत विश्वास आर्जन गर्ने।

२. ऋण तथा बाँकी बक्यौता असुलीलाई थप प्रभावकारी बनाई आफ्ना सदस्यहरुको माग गरेको बखत बचत रकम फिर्ता गर्ने प्रबन्ध गर्ने।

३. परिस्थितिजन्य कारणले समस्यामा परी कर्जालाई नियमित गर्न नसकेका ऋणीलाई कर्जाचुक्ता गर्न परेको कठिनाईलाई दृष्टिगत गरी ऋणी सदस्यलाई परेको प्रभाव मूल्याङ्कन गरी देहायका शर्तहरुको आधारमा ३ महिनाभित्र निवेदन लिई बढीमा एक वर्षसम्मका लागि पूनर्तालिकीकरण गर्न सकिनेः

(क) ऋणीले कर्जा तिर्न नसकेको कारण सहितको निवेदन पत्र,

(ख) खराब ऋणीको सूचीमा नपरेका र यस अघी यस्तो सूविधा नलिएको,

(ग) कर्जामा पाकेको ब्याजको १० प्रतिशत ब्याज भुक्तानी गरेको,

(घ) पूनर्तालिकीकरण गर्दा एक तह माथिको ऋण वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने र सोही बमोजिम ऋण नोक्सानी व्यवस्थामा (Loan Loss Provision) समायोजन गर्न सकिने,

(ङ) पूनर्तालिकीकरण गर्दा ऋण नोक्सानी व्यवस्थाबाट Write Back भएको रकम संचित मुनाफा खाता खर्च गरी छुट्टै खातामा लेखाङ्कन गर्नुपर्ने।यसरी लेखाङ्कन गरिएको रकमबाट लाभाँश तथा कर्मचारी बोनस वितरण गर्न नपाईने,

(च) पूनर्तालिकीकरण गरेबापत ऋणी सदस्यबाट कुनै प्रकारको शूल्क/हर्जना लिन नपाईने

४. पूनर्तालिकीकरण गरिएका ऋणको किस्ता लगातार ६ महिनासम्म नियमित भए पश्चात त्यस्ता कर्जाको ऋण नोक्सानी व्यवस्थावाट Write Back गरिएको रकम मात्र छुटयाई सञ्चित मुनाफा खातामा लेखाङ्कन गर्न सकिने ।

५. आर्थिक वर्ष २०८१।०८२ को अवधिभित्र पाकेको ब्याज आगामी श्रावण १५ गतेभित्र भुक्तानी गरेमा आ.ब २०८१।०८२ को आयको रुपमा गणना गर्न सकिने।

६. सहकारी संस्थाले बैंक तथा वित्तिय संस्था, सहकारी बैंक तथा अन्य संघसंस्थाबाट कुल सम्पत्तीको पाँच प्रतिशतसम्म लिएको ऋणलाई समेत स्रोत संकलन सिमाभित्र कायम गर्न सकिने। यसभन्दा अघि सो सिमाभन्दा बढी लिएको ऋणको हकमा आगामी आर्थिक वर्षसम्ममा सिमाभित्र कायम गर्नुपर्ने।

७. **"बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको संचालन सम्बन्धमा जारी गरिएको नियामकिय मापदण्ड, २०८२"** बमोजिम धितो लिलाम गर्दा बिक्री नभई संस्थाको नाममा सकार गरेको सम्पत्तीको प्रचलित व्यवस्था बमोजिम कायम राखिएको नोक्सानी व्यवस्थालाई पूँजी पर्याप्तताको लागि गणना गर्न सकिने।

८. सहकारी संघ/संस्थाले आफ्नो कर्जाको स्थिति हेरी तोकिएको न्यूनतम कर्जा नोक्सानी व्यवस्थाको अतिरिक्त थप कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न चाहेमा कर्जा नोक्सानी थप गर्न सकिने।

९. सहकारी ऐन, नियमावली, मापदण्ड तथा यस निर्देशन विपरित कार्य गरेको पाईएमा कानुन बमोजिम कारवाही गरिनेछ।

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण

National Cooperatives Regulatory Authority (NCRA)

(स्थापना-२०८१)

Website: www.ncra.gov.np
फोन नं. ०१-५०१०१३१
०१-५०१०२३७
E-mail:
admin@ncra.gov.np
info@ncra.gov.np
पुल्चोक, ललितपुर

पत्र संख्या :
चलानी नं :

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल ।
(स्थापना-२०८१)

SAGARMATHA SAMBAAD

मिति:२०८२/०२/०९
ने.सं. ११४५ वछलागा एकादशी शुक्रवार

<u>मापदण्ड जारी गरिएको सम्बन्धमा</u>।

सम्पूर्ण सरोकारवाला निकायहरु,

वचत तथा ऋणको मूख्य कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको कारोवारलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र प्रभावकारी वनाउन यस प्राधिकरणको मिति २०८२/०२/०९ गतेको निर्णयवाट " **बचत तथा ऋणको मूख्य कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको संचालन सम्बन्धमा जारी गरिएको नियामकीय मापदण्ड, २०८२**" स्वीकृत गरी यसैसाथ संलग्न बमोजिमको मापदण्ड जारी गरिएको छ।

रविन ढकाल
सचिव

परिच्छेद ७: संस्थागत सुशासनसम्बन्धी व्यवस्था

१. <u>सञ्चालक समिति</u>

१.१ सञ्चालक समितिमा अध्यक्षसहित कम्तिमा पाँच र बढीमा नौ जना सदस्य रहन सक्नेछन्। उपलब्ध भएसम्म समितिमा कम्तिमा तेत्तीस प्रतिशत महिला सदस्यको प्रतिनिधित्व निश्चित गर्नुपर्नेछ। यो मापदण्ड प्रारम्भ हुनुअघि निर्वाचित भएका सञ्चालकको हकमा निजहरुको कार्यकाल समाप्तीपश्चात्त यो व्यवस्था लागू हुनेछ।

१.२ परिवारको एकभन्दा बढी व्यक्ति एकै अवधिमा सञ्चालक तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिको पदाधिकारीको रुपमा निर्वाचित हुन पाउने छैन।

१.३ कुनै पनि व्यक्ति कुनै एक तहको सहकारी संस्थाको संचालक समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष, लेखा समितिको संयोजक पदमा दुई कार्यकालभन्दा बढी अवधिको लागी निर्वाचित हुनसक्नेछैन।

१.४ कुनै पनि सदस्य एकै अवधिमा एकभन्दा बढी संस्थाको सञ्चालक वा पदाधिकारी हुन पाइनेछैन।

१.५ सञ्चालक समितिमा निर्वाचित हुनका लागि प्रचलित कानुनबमोजिम कालोसुचीमा नपरेको वा कालोसूचीमा परेको भएमा फुकुवा भएको मितिले तीन वर्ष पुरा भएको हुनुपर्नेछ।

१.६ सञ्चालकले आफू जमानी बसी कुनै पनि ऋण प्रवाह गर्न पाईनेछैन।

१.७ सञ्चालक कालो सूचीमा परेमा र आफैले वा परिवारका सदस्यले लिएको ऋण र जमानी दिएको ऋण खराव वर्गमा वर्गीकृत भएमा त्यस्तो सञ्चालक स्वत; पदमुक्त हुनेछ। तर समस्याग्रस्त संस्थाको हकमा प्रचलित व्यवस्थाबमोजिम हुनेछ।

१.८ सञ्चालकले आफ्नो पदको दुरुपयोग गरी कुनै प्रकारको व्यक्तिगत फाइदा हुने वा संस्थालाई हानी हुने क्रियाकलापहरुमा संलग्न हुनुहुदैन।

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल।
नेपाल सरकार

२. <u>सञ्चालक समितिको जिम्मेवारी तथा आचरण</u>

२.१ संस्थाको कर्मचारी प्रशासन, बचत संकलन, ऋण लगानी तथा असुलीलगायत आवश्यक कार्यविधि साधरण सभाबाट स्वकृत गराई लागु गर्नुपर्नेछ।

२.२ लेखा सुपरिवेक्षण समितिको प्रतिवेदन, आन्तरिक र वाह्यय लेखा परीक्षण प्रतिवेदन कार्यन्वयन गर्नु/गराउनुपर्नेछ।

२.३ नियमनकारी निकायले माग गरेको विवरण उपलब्ध गराउनुको साथै त्यस्तो निकायले दिएको मापदण्डको पूर्ण पालना गर्नु/गराउनुपर्नेछ।

२.४ साधारण सभाले पारित गरेको वासलात र नाफा/ नोक्सान विवरण नियमनकारी निकायले तोकेको ढांचामा प्रकाशन गर्नुपर्नेछ।

२.५ सञ्चालक समिति, प्रमुख कार्यकारी/ प्रबन्धक/व्यवस्थापक र कर्मचारीहरुको लागि आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता र अनुभव एवंम् आचार संहितासम्वन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी लागु गर्नुपर्नेछ।

२.६ संस्थाको कारोवारको सिलसिलामा प्राप्त कुनै पनि सूचना अनधिकृत व्यक्तिलाई दिन वा दुरुपयोग गर्नहुँदैन।

२.७ संस्थाको दैनिक कार्य सञ्चालनमा हस्तक्षेप गर्न हुदैंन। तर वार्षिक रु दुई करोड रुपैयाँभन्दा कमको कारोवार गर्ने रहकारी संस्थाको सञ्चालकले त्यस्तो सहकारी संस्थामा कर्मचारीको रुपमा काम गर्न वाधा पर्ने छैन। वार्षिक दुई करोडभन्दा बढी कारोवार गर्ने संस्थामा कुनै सञ्चालक कर्मचारी रहेको भएमा यस मापदण्ड जारी भएको तीन महिनाभित्र कुनै एउटा पद त्याग गर्नुपर्नेछ।

२.८ सञ्चालक समितिका पदाधिकारी र कर्मचारीहरुले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३५ दिनभित्र तोकिएको ढाँचामा सम्पत्ति विवरण तयार गरी संस्थामा पेश गर्नुपर्नेछ।

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल।
(स्थापना-२०८१)
नेपाल सरकार

३. लेखा सुपरिवेक्षण समितिको गठन र जिम्मेवारी

३.१ सहकारी ऐन, २०७४ र सहकारी नियमावली, २०७५ मा तोकिएबमोजिमको योग्यता पुगेका संयोजक र दुई सदस्य रहने गरी साधरण सभाबाट लेखा सुपरिवेक्षण समिति गठन गर्नुपर्नेछ।

३.२ लेखा सुपरिवेक्षण समितिले विद्यमान ऐन, नियमावली र मापदण्डहरुको अधीनमा रही प्रत्येक त्रैमासमा आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गराउनुपर्नेछ।

३.३ वित्तिय तथा आर्थिक कारोवारको निरिक्षण तथा मूल्याङ्कन गरी प्रचलित ऐन नियम, मापदण्ड, नियमनकारी निकायले दिएको निर्देशन, र साधरण सभाको निर्देशन एवम् निर्णयबमोजिम कार्यसम्पादनको नियमित अनुगमन गरी सञ्चालक समितिसक्षम प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ।

४. कार्यकारी प्रमुख/संस्था प्रमुखको नियुक्ति तथा आचरण

४.१ कार्यकारी प्रमुख/प्रबन्धक/व्यवस्थापकको रुपमा नियुक्त हुन देहायको योग्यता पूरा गरेको हुनुपर्नेछः

(क) संस्थाबाट आफूले वा एकाघर परिवारको नाममा ऋण नलिएको,

(ख) फौजदारी अभियोगमा कारवाही नभएको,

(ग) कालोसूचीमा नपरेको वा कालोसूचीबाट फुकुवा भएको तीन वर्ष पूरा भएको,

(घ) अन्य सहकारी संस्थाहरुमा संलग्न नभएको,

(ङ) राजनैतिक दलको सदस्य नभएको,

(च) २१ वर्ष उमेर पूरा भएको,

(छ) ठूला कारोवार गर्ने सहकारी संस्था बाहेकको हकमा न्यूनतम शैक्षिक योग्यता दश जोड दुई वा प्रवीणता प्रमाणपत्र तह र ठूलो कारोबार गर्ने संस्थाहरुको हकमा स्नातक तह उत्तीर्ण भएको हुनुपर्नेछ।

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल।

४.२ सञ्चालकको एकाघर परिवारको व्यक्ति कार्यकारी प्रमुख/संस्था प्रमुखको रुपमा कार्य गर्न पाउनेछैन।

४.३ कार्यालय प्रमुखको नियुक्तिसम्बन्धी जानकारी नियमनकारी निकायलाई १५ दिनभित्र दिनुपर्नेछ।

४.४ पदको दुरुपयोग गरी कुनैपनि किसिमको व्यक्तिगत फाइदा हुने वा संस्थालाई हानि हुने क्रियाकलापमा संलग्न हुनुहुँदैन।

४.५ संस्थामा गोप्य रहनुपर्ने सूचना/विवरण अनधिकृत व्यक्तिलाई दिन वा दुरुपयोग गर्नहुँदैन।

४.६ संस्थाको कारोबारसँग सम्बन्धित कागजात, अभिलेख र प्रतिवेदन कानूनबमोजिम तोकिएको अवधिसम्म सुरक्षित र दुरुस्त राख्नुपर्दछ।

४.७ कार्यकारी प्रमुख/संस्था प्रमुख/व्यवस्थापकको कार्यअवधि ४ वर्षको हुनेछ। कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा सञ्चालक समितिलाई उपयुक्त लागेमा थप एक कार्यकालका लागि पुनः नियुक्ति हुन सक्नेछ। यो मापदण्ड जारी भएको मितिपछि भएको प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नियुक्तिलाई पहिलो नियुक्ति (कार्यकाल) मानिनेछ। तर वार्षिक दुई करोडसम्मको कारोबार भएका सहकारी संस्थाहरुको हकमा यो व्यवस्था लागू हुनेछैन।

४.८ कार्यकारी प्रमुख/संस्था प्रमुखको सेवा सुविधा सञ्चालक समितिले तोकेबमोजिम हुनेछ र वार्षिक प्रतिवेदनमा निजलाई उपलब्ध गराएको सम्पूर्ण सेवा सुविधा स्पष्ट खुलाउनुपर्नेछ। उक्त प्रतिवेदनमा स्पष्ट उल्लेख गरिएको बाहेकको सेवा सुविधा लिन पाइनेछैन।

५. कर्मचारीले पालना गर्नुपर्ने आचरणसम्बन्धी व्यवस्था

५.१ कर्मचारीले प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष रुपमा संस्थाको हितविपरीत हुने कुनै प्रकारको क्रियाकलापमा संलग्न हुनुहुँदैन।

५.२ पदको दुरुपयोग गरी व्यक्तिगत लाभ हुने क्रियाकलापमा संलग्न हुनुहुँदैन।

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल।

५.३ कर्मचारीले आफु कार्यरत रहेको संस्थाबाहेक अन्य संस्थामा आंशिक (part time) रुपमा काम गर्न वा अन्य व्यावसायिक गतिविधिमा संलग्न हुनुभन्दा पहिले संस्थाको व्यवस्थापनबाट लिखित स्वीकृति लिनु पर्नेछ। संस्थाको हितमा प्रतिकूल असर नपर्ने भएमा मात्र संस्थाले निजलाई आंशिक काम गर्न लिखित स्वीकृति दिनसक्नेछ।

५.४ संस्थाको स्वीकृत कर्मचारी कार्यविधिमा उल्लेखित ऋण, सापटी तथा सुविधा मात्र प्रदान गरिनेछ। संस्थाको सदस्यसरह बचत सुरक्षण बाहेक ऋण र अन्य सुविधा लिन पाइने छैन। संस्थाको कारोबारको सिलसिलामा प्राप्त कुनै पनि सूचना अनधिकृत व्यक्तिलाई दिन वा दुरुपयोग गर्न हुँदैन।

५.५ कर्मचारीले अनधिकृत रुपमा संस्थाको लेखा, अभिलेख र कागजातमा व्यक्तिगत रुपमा थपघट गर्नु हुँदैन।

५.६ कर्मचारीले आचरण वा नियम उल्लंघन गरेमा संस्थाको स्वीकृत कर्मचारी कार्यविधिअनुसार कारबाही गरी अभिलेख (record) राख्नु पर्नेछ । संस्थाले कर्मचारीलाई गरेको कारबाही सम्बन्धी विवरण अर्धवार्षिक रुपमा सम्बन्धित नियामक निकायमा प्रत्येक अर्धवार्षिक अवधि समाप्त भएको एक महिनाभित्र लिखित जानकारी गराउनुपर्नेछ।

६. <u>कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि सम्बन्धीः</u> संस्थाले कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धिका लागि प्रत्येक वर्ष गत आर्थिक वर्षको कुल तलबभत्ता खर्चको कम्तिमा दुई प्रतिशत रकम तालिम तथा वृत्ति विकासमा खर्च गर्नुपर्नेछ।

७. <u>लेखापरीक्षण सम्बन्धी व्यवस्थाः</u>

७.१ नेपाल चार्टड एकाउण्टेण्ट्स संस्थाबाट मान्यताप्राप्त लेखापरीक्षकबाट प्रचलित लेखापरीक्षणको सामान्य सिद्धान्तअनुसार वार्षिक लेखापरीक्षण गराउनुपर्नेछ।

७.२ लेखापरीक्षकको नियुक्ति प्रचलित कानूनको रीत पुर्याई साधारण सभाबाट गर्नुपर्नेछ।

७.३ लेखापरीक्षकको व्यक्तिगत विवरण, कार्य अनुभव र प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि नियमनकारी निकायमा पेश गर्नुपर्नेछ।

७.४ एउटै लेखापरीक्षकलाई लगातार तीन पटकभन्दा बढी नियुक्ति गर्न पाइनेछैन।

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल।

७.५ लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण गरी पेश गरेको वित्तीय प्रतिवेदनको पूर्ण रुपमा जवाफदेहिता वहन गर्नुपर्नेछ।

७.६ ठुलो कारोवार गर्ने संस्थाले सम्भव भएसम्म आन्तरिक लेखा व्यवस्थापनका लागि सीए/एसीसीए वा व्यवस्थापनमा स्नातक उत्तीर्ण भएको कर्मचारी पूर्ण वा आंशिक रुपमा नियुक्त गर्नुपर्नेछ।

राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण
पुल्चोक, ललितपुर, नेपाल।

२०८५

मा नेफस्कून

सदस्य :
५०००

कुल सम्पत्ति:
४४ अर्ब

व्यक्तिगत सदस्य :
५० लाख

स्थिरीकरण कोषमा सहभागिता:
थप ३०० सदस्य

मिरा
Connecting Co-operatives

साझा प्रविधिको उपयोग:
५०% सदस्य

सञ्जालीकृत साकोस:
१०० वटा

सदस्य एकीकरण:
३००

प्रदेशस्तरीय कार्यालय:
७ प्रदेश

वित्तीय सहकारी ऐन

QUALITY

स्तरीकरण कार्यक्रम:
२०% सदस्य आवद्ध

तालिम शिक्षामा सहभागी:
६०,०००

तालिममार्फत जनशक्ति प्रमाणीकरण:
२०००

नेफस्कून
नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि.
Nepal Federation of Savings & Credit Cooperative Unions Ltd.

ध्येय (Mission) :

अविचलित साकोस सञ्जालमार्फत
जनजीविका सुधार्ने

Improving Lives of People through Stable
Financial Cooperative Networks

परिकल्पना (Vision) :

स्वस्थ र सुरक्षित साकोसहरको जवाफदेही
एकीकृत सञ्जाल

Accountable Integrated Network of
Sound and Safe Financial Cooperatives

रणनीतिक उद्देश्यहरू (Strategic Objectives) :

करारीय ऐक्यबद्धता

- वित्तीय सहकारी सञ्जाल सहभागिता व्यवस्थापन
- सञ्जाल मैत्री निरन्तर बहस पैरवी
- सदस्य सूचना प्रणाली नियमित अद्यावधिकीकरण
- करार अनुपालन तथा सञ्जाल प्रतिकीकरण

सञ्जाल स्रोतहरूको आदानप्रदान

- केन्द्रीय तरलता तथा वित्तीय सुविधा
- साझा स्तरीय प्रविधि सेवा सञ्चालन
- मानव संशाधन विकास र सिकाई
- बजारीकरण, सञ्चार र आपुर्ति सेवा

स्तरीय कार्य सञ्चालन

- स्तरीय सञ्जाल सञ्चालन प्रणाली व्यवस्थापन
- सञ्जालको स्तरीय बस्तु तथा सेवाहरु
- सञ्जाल स्तरीय आन्तरिक कार्यविधि विकास
- मानक निर्धारण तथा गुणस्तर सुनिस्चितता

स्वनियमन र सुशासन

- स्थिरीकरण कोष र जोखिम सुपरिवेक्षण
- सञ्जाल सुशासन र आन्तरिक नियन्त्रण
- दीगो विकास, उद्यमशिलता र सहकार्य
- सहायक संगठन प्रवर्द्धन र व्यवस्थापन

नेफ्स्कून

नेपाल बचत तथा ऋण केन्द्रीय सहकारी संघ लि.

नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं, नेपाल

पो.ब.नं. : ९१६९, फोन नं. : +९७७-१-४७९१९६३, ४७९०२०१, ४७९३०७१

इमेल : nefscun@nefscun.org.np, वेभसाइट : www.nefscun.org.np